

ยุทธศาสตร์

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง
(องค์การมหาชน)

ระยะที่ 3

(พ.ศ. 2560-2564)

สารบัญ

ส่วนที่ 1 บทนำ

1.1	ความเป็นมา	7
1.2	วัตถุประสงค์ของการจัดทำแผน	8
1.3	กรอบแนวคิดการจัดทำแผนยุทธศาสตร์	8
1.4	กระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์	8

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์นโยบายการพัฒนาและสถานการณ์แวดล้อมบนพื้นที่สูง

2.1	นโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนแม่บทที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่สูง	13
2.2	สถานการณ์แวดล้อมภายในบนพื้นที่สูง	17
2.3	สภาพปัญหาพื้นที่สูงในปัจจุบัน	18
2.4	ประเด็นท้าทาย	21
2.5	การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของพื้นที่สูง	24
2.6	แนวทางการพัฒนาในระยะต่อไป	26

ส่วนที่ 3 ยุทธศาสตร์สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

3.1	ปรัชญาองค์กร	31
3.2	หลักการดำเนินงาน	31
3.3	วิสัยทัศน์	32
3.4	บริบทการเปลี่ยนแปลง	32
3.5	พันธกิจของแผนยุทธศาสตร์สถาบันระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560-2564)	33
3.6	เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และเป้าประสงค์	33
3.7	พื้นที่ดำเนินงานและพื้นที่เป้าหมายในระยะต่อไป	34
3.8	ความเชื่อมโยงของประเด็นท้าทาย แนวทางการพัฒนา และยุทธศาสตร์	37
3.9	ความสอดคล้องกับนโยบาย แผนพัฒนา และแผนแม่บทที่เกี่ยวข้องของยุทธศาสตร์ของสถาบัน ระยะที่ 3	38

3.10	แผนที่ยุทธศาสตร์ (Strategic Map)	39
3.11	รายละเอียดยุทธศาสตร์ของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง	40
	1. ยุทธศาสตร์วิจัย	40
	2. ยุทธศาสตร์การสนับสนุนงานโครงการหลวงและพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง	44
	3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุทยานหลวงราชพฤกษ์เป็นแหล่งเรียนรู้	50
	4. ยุทธศาสตร์การบริหารและพัฒนาองค์กร	52

ส่วนที่ 4 การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ

4.1	กลไกการขับเคลื่อน	59
4.2	การแปลงแผนยุทธศาสตร์สู่แผนปฏิบัติการ	60
4.3	การบูรณาการกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง	62
4.4	การติดตามและประเมินผล	62
4.5	แนวทางการถ่ายโอนภารกิจพื้นที่ที่ปฏิบัติงานสำเร็จ และเกณฑ์การขยายพื้นที่การดำเนินงาน	63

ภาคผนวก

ภาคผนวกที่ 1	กรอบงบประมาณภายใต้ยุทธศาสตร์สถาบัน ระยะที่ 3	67
ภาคผนวกที่ 2	เป้าหมายและวิธีการทำงานรายยุทธศาสตร์	69
ภาคผนวกที่ 3	โครงสร้างองค์กร	80
ภาคผนวกที่ 4	สรุปผลการดำเนินงานสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ระยะที่ผ่านมา	81
	4.1 ทบทวนผลการดำเนินงานของภาพรวมสถาบันในระยะที่ผ่านมา	81
	4.2 ทบทวนผลการดำเนินงานรายยุทธศาสตร์	85
	1. ยุทธศาสตร์วิจัยและพัฒนา	85
	2. ยุทธศาสตร์การสนับสนุนงานโครงการหลวงและพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง	93
	3. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทยานหลวงราชพฤกษ์	103
	4. ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารจัดการ	105

ส่วนที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมา

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ได้รับการจัดตั้งตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2547 มีภารกิจสำคัญ คือ สนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่สูงได้อย่างยั่งยืนครอบคลุมทุกมิติ สามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้จากโครงการหลวงจนเกิดประโยชน์อย่างกว้างขวาง และเหมาะสมกับสภาพภูมิสังคม สถาบันได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2550-2554) ที่ผ่านมา และระยะที่ 2 (พ.ศ. 2556-2559) เพื่อให้มีทิศทางและกรอบการดำเนินงานที่ชัดเจน รวมทั้งบรรลุภารกิจที่ตั้งไว้ โดยมีวิสัยทัศน์ “เพื่อมุ่งการวิจัยและพัฒนาเพื่อสนับสนุนงานโครงการหลวง และขยายผลโครงการหลวงเพื่อให้เกิดการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน รวมทั้งเสริมสร้างและพัฒนาอุทยานหลวงราชพฤกษ์ให้เป็นแหล่งความรู้พืชสวน ความหลากหลายทางชีวภาพ และแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพระดับนานาชาติ” โดยได้ดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าว ซึ่งประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (1) ยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนา (2) ยุทธศาสตร์การถ่ายทอดความรู้และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน (3) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารจัดการ และ (4) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทยานหลวงราชพฤกษ์

แผนยุทธศาสตร์สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2556-2559) ซึ่งคณะกรรมการสถาบันได้มีมติเห็นชอบ เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2555 และจะสิ้นสุดระยะเวลาดำเนินงาน เพื่อให้ภารกิจของสถาบันเป็นไปตามวัตถุประสงค์การจัดตั้งสถาบันและสอดคล้องแนวพระราชดำริ นโยบายและแผนพัฒนาต่าง ๆ ของรัฐ และสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป สถาบันจึงได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564) เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานของสถาบันต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการจัดทำแผน

1. เพื่อทบทวนบทเรียนและผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของสถาบัน ภายใต้แผนยุทธศาสตร์สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2556-2559)
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบสำคัญต่างๆ ในกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ อาทิ สถานภาพและศักยภาพของสถาบัน รวมทั้งปัจจัยภายในภายนอกที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารจัดการสถาบัน ที่นำไปสู่การกำหนดทิศทางการดำเนินงานของสถาบันในระยะต่อไป
3. เพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของสถาบัน ที่สอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศและนโยบายของคณะกรรมการสถาบัน และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน บนฐานการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย

1.3 กรอบแนวคิดการจัดทำแผนยุทธศาสตร์

การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของสถาบันครั้งนี้ได้นำแนวโน้มพระราชดำริตามหลักการทำงานของโครงการหลวง และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งนโยบายของรัฐบาลเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของสถาบัน เพื่อให้สอดคล้องกับภารกิจของสถาบันโดยการบูรณาการการปฏิบัติงานกับภาคส่วนต่างๆ เน้นการพัฒนาคนเป็นศูนย์กลาง และมีการพัฒนาตามสภาพภูมิสังคมของพื้นที่สูง โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและยึดหลักการสำคัญ ดังนี้

1. หลักการทำงานของโครงการหลวง ประกอบด้วย การวิจัยการเกษตร สังคม และสิ่งแวดล้อม การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน ปลูกป่าในส่วนที่ควรเป็นป่า ทำการเกษตรภายใต้ระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ และการขนส่งการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การตลาด
2. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่อาศัยหลักการมีเหตุ มีผล ความพอประมาณ การมีภูมิคุ้มกัน และการพัฒนาบนฐานความรู้อย่างรอบคอบ ระมัดระวัง ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม จริยธรรม และดำเนินชีวิตด้วยความเพียร
3. การพัฒนาที่สอดคล้องกับสภาพภูมิสังคม โดยนำองค์ความรู้ของโครงการหลวงไปปรับใช้ร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและความสมดุลในทุกมิติ และเน้นคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา
4. สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถาบัน นโยบาย แผนพัฒนา และมติ ครม. ที่เกี่ยวข้อง

1.4 กระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์

การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ครั้งนี้ เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียทั้งภายในและภายนอกของสถาบัน ได้แก่ คณะกรรมการสถาบัน ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของสถาบัน รวมทั้งผู้แทนชุมชนและหน่วยงานภายนอกมาร่วมกัน ระดมความคิด ทั้งประเด็นสถานการณ์ในปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนกำหนดทิศทางและรายละเอียดต่างๆ ของแผนร่วมกัน โดยขั้นตอนในการจัดทำแผนมีกระบวนการตามปฏิทิน ดังนี้

	ลำดับที่	วันที่ดำเนินการ	กิจกรรม
การเตรียมความพร้อม	1	ก.ย. 58	จัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงาน
	2	ต.ค. 58	เสนอกรอบกระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์สถาบันต่อที่ประชุมผู้บริหารสถาบัน
	3	6 ต.ค. 58	ประชุมคณะทำงานชี้แจงรายละเอียดกระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์สถาบัน กรอบระยะเวลา ผู้รับผิดชอบและผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประเด็นปัญหาการนำยุทธศาสตร์สถาบันไปใช้ประโยชน์
ทบทวนและสังเคราะห์นโยบาย	4	ต.ค.-ธ.ค. 58	การสังเคราะห์ข้อมูลและการทบทวนการดำเนินงานของสถาบันและการพัฒนาพื้นที่สูงในระยะที่ผ่านมา
			1. การทบทวน สถานการณ์ นโยบาย ยุทธศาสตร์ที่มีผลต่อการทำงานของสถาบัน 2. การทบทวนผลงานและภาพรวมการดำเนินงานของสถาบันช่วงที่ผ่านมา (พ.ศ. 2550-2554)
วิเคราะห์ศักยภาพการดำเนินงานของสถาบัน	5	11 พ.ย. 58	1. ประชุมทบทวนและวิเคราะห์ศักยภาพการดำเนินงานของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ร่วมกับคณะทำงานและที่ปรึกษา
	6	30 พ.ย. 58	2. ประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับชุมชนเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์ผลการดำเนินงานในชุมชนที่ผ่านมา และวิเคราะห์ประเด็นปัญหาและความต้องการ
		11 ม.ค. 59	- กลุ่มน้ำปิง
		19 ม.ค. 59	- กลุ่มน้ำสะละวิน
		21 ม.ค. 59	- กลุ่มน้ำน่าน
การกำหนดทิศทาง เป้าหมายของแผนยุทธศาสตร์	7	20 พ.ย. 58	ประชุมร่วมกับคณะผู้บริหารกำหนดทิศทางและเป้าหมายและประเด็นยุทธศาสตร์
		29 ม.ค. 59	ครั้งที่ 1 ร่างกรอบยุทธศาสตร์ในภาพรวม
	8	พ.ย. 58	นำเสนอ (ร่าง) กรอบยุทธศาสตร์ต่อคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนฯ และคณะกรรมการสถาบัน
		20 พ.ย. 58	1. เสนอ (ร่าง) กรอบยุทธศาสตร์ต่อคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนนโยบายของสถาบัน
		30 พ.ย. 58	2. เสนอ (ร่าง) กรอบยุทธศาสตร์ต่อคณะกรรมการสถาบัน

	ลำดับที่	วันที่ดำเนินการ	กิจกรรม
การจัดทำรายละเอียดของแผนยุทธศาสตร์	9	12 ม.ค. 59	ประชุมร่วมกับสำนักต่าง ๆ เพื่อกำหนดเป้าหมาย กลยุทธ์ดำเนินงาน แผนงานและโครงการสำคัญ
			1. สำนักวิจัย
		2. สำนักพัฒนา	
		13 ม.ค. 59	3. อุทยานหลวงราชพฤกษ์
	19 ม.ค. 59	4. สำนักอำนวยการและสำนักยุทธศาสตร์และแผน	
10	ก.พ. 58	ประชุมร่วมกับเจ้าหน้าที่เพื่อทบทวนเป้าหมายและตัวชี้วัด และกำหนดกิจกรรมหลัก	
การยกย่องยุทธศาสตร์สถาบัน	11	9 มี.ค. 59	จัดประชุมร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อรับฟังข้อคิดเห็น และปรับปรุงร่างยุทธศาสตร์สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564)
	12	เม.ย. 59	นำเสนอร่างยุทธศาสตร์ฯ ต่อคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนฯ
	13		นำเสนอร่างแผนยุทธศาสตร์ต่อคณะกรรมการสถาบัน
การจัดทำยุทธศาสตร์สถาบัน	14	เม.ย. 59	ปรับปรุงแผนยุทธศาสตร์สถาบันตามข้อเสนอแนะ
	15	ก.ค. 59	จัดพิมพ์ยุทธศาสตร์สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564)
		ส.ค. 59	จัดส่งยุทธศาสตร์สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564) ให้ผู้เกี่ยวข้อง
			การจัดประชุมเพื่อขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ

ส่วนที่ 2

การวิเคราะห์นโยบาย

การพัฒนาและสถานการณ์แวดล้อม

บนพื้นที่สูง

การวิเคราะห์นโยบาย การพัฒนาและสถานการณ์แวดล้อมบนพื้นที่สูง

2.1 นโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนแม่บทที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่สูง

การจัดทำแผนยุทธศาสตร์สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560-2564) ได้มีการทบทวนนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนแม่บทที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงานมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2558-2577) ทิศทางการพัฒนาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ทิศทางการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ยุทธศาสตร์การพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติบนพื้นที่สูง ระยะ 10 ปี (พ.ศ. 2553-2562) และแผนแม่บทรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (พ.ศ. 2558-2593) โดยมีประเด็นความสอดคล้องกับการพัฒนาพื้นที่สูง ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2558-2577)

การจัดทำกรอบยุทธศาสตร์ ระยะ 20 ปี ดำเนินการโดยคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ โดยคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้มีการตั้งคณะกรรมการฯ เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2558 เพื่อให้มีกรอบแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน เป็นระบบ และขับเคลื่อนการพัฒนาไปสู่เป้าหมายตามที่กำหนดไว้ เพื่อการสร้างและรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติและบรรลุลวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งยุทธศาสตร์ชาติที่จะใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาในระยะ 20 ปี เพื่อให้ประเทศมีขีดความสามารถในการแข่งขัน มีรายได้สูงอยู่ในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว คนไทยมีความสุข อยู่ดี กินดี สังคมมีความมั่นคง เสมอภาคและเป็นธรรม ซึ่งการจัดทำแผนยุทธศาสตร์สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560-2564) เน้นความเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

1) **ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน** เน้นการเสริมสร้างฐานการผลิตให้เข้มแข็งและยั่งยืน เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตร ส่งเสริมเกษตรกรรายย่อยให้ปรับตัวสู่รูปแบบเกษตรยั่งยืนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และเกื้อกูลกับระบบนิเวศมากขึ้น การสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว พัฒนาการศึกษาศึกษาวิจัยและสหกรณ์ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

2) **ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม** เน้นการสร้าง ความมั่นคง และการลดความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยสร้างความมั่นคงทางด้านรายได้และการออม กระจายทรัพยากรให้ทั่วถึงและเป็นธรรม ทั้งในด้านบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน และฐานทรัพยากรต่างๆ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้มีรายได้น้อยและกลุ่มด้อยโอกาส

3) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เน้นการพัฒนาและใช้พลังงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในทุกภาคเศรษฐกิจ การรับมือและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ป่า เพื่อรักษาสมดุลของระบบนิเวศ เป็นแหล่งดูดซับคาร์บอน และวางแผนบริหารจัดการน้ำ

4) ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล มีความคุ้มค่า โปร่งใส และเกิดความเป็นธรรม ในการให้บริการ เช่น พัฒนา e-government และ e-service การสร้างและใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน และลดขั้นตอนในการทำงาน นำระบบ ICT มาใช้ในการดำเนินงาน พัฒนาระบบการบริหารจัดการและบูรณาการข้อมูล และองค์ความรู้

2. (ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)

(ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) มุ่งเน้นการพัฒนาที่นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักปรัชญาพื้นฐานในการกำกับทิศทางการพัฒนาประเทศให้เติบโตอย่างมีดุลยภาพ คำนึงถึงการวางรากฐานการพัฒนาในระยะยาว คนในชาติจะต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณธรรม จริยธรรม ความเพียร และมีจิตสำนึกคำนึงถึงประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญ รวมถึงให้ความสำคัญกับการพัฒนากลไกสำคัญในการขับเคลื่อนแผนฯ ทั้งการปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบ กลไกการทำงานที่มีหน้าที่ ผลักดันประเด็นการพัฒนาที่สำคัญต่าง ๆ และกลไกที่เกี่ยวข้องกับการใช้องค์ความรู้ เพื่อให้ประเทศก้าวไปสู่สังคมที่ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ได้ในอนาคต โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนาที่สอดคล้องและส่งผลต่อการพัฒนาพื้นที่สูง 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ การสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำในสังคม การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ และแข่งขันได้อย่างยั่งยืน การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม และการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการภาครัฐและธรรมาภิบาลในสังคมไทย โดยมีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้

1) ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ได้แก่ การเสริมสร้างศักยภาพชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และการสร้างความเข้มแข็งการเงินฐานราก และการกระจายการให้บริการภาครัฐ ทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข โครงสร้างพื้นฐาน และการจัดสวัสดิการในภูมิภาคให้มีความครอบคลุมและทั่วถึง

2) ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ได้แก่ การเสริมสร้างฐานการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็งและยั่งยืน ยกกระดับการผลิตสินค้าเกษตรเข้าสู่ระบบมาตรฐานและสอดคล้องกับความต้องการตลาด เสริมสร้างศักยภาพสถาบันเกษตรกรและการรวมกลุ่ม ส่งเสริมการผลิตให้สอดคล้องกับศักยภาพพื้นที่และตลาด ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตร การพัฒนาฐานข้อมูลด้านอุปสงค์และอุปทาน ด้านการเกษตร รวมถึงส่งเสริมการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวโดยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว

3) ยุทธศาสตร์การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ได้แก่ รักษาทุนทางธรรมชาติเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ บริหารจัดการน้ำ เพื่อให้เกิดความยั่งยืน และการส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

4) ยุทธศาสตร์วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัยและนวัตกรรม ได้แก่ ส่งเสริมให้เกิดสังคมนวัตกรรมและผลักดันงานวิจัยสู่การใช้ประโยชน์ ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา และการต่อยอดงานวิจัยสู่นวัตกรรมตลาดห่วงโซ่การวิจัย ตั้งแต่การดำเนินงานวิจัย การพัฒนาต่อยอด การถ่ายทอดเทคโนโลยี และการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา

5) ยุทธศาสตร์การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการภาครัฐและธรรมาภิบาลในสังคมไทย ได้แก่ การปรับปรุงโครงสร้างหน่วยงาน บทบาท ภารกิจ และคุณภาพบุคลากรภาครัฐให้มีความโปร่งใส ทันสมัย คล่องตัว มีขนาดที่เหมาะสม เกิดความคุ้มค่า

3. ทิศทางการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)

ความสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) กับการพัฒนาพื้นที่สูงของสถาบัน ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ คือ ขยายผลการทำการเกษตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เสริมสร้างความภาคภูมิใจและความมั่นคงในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่งเสริมการทำเกษตรกรรมที่ยั่งยืน รวมถึงเร่งขับเคลื่อนการผลิตเกษตรอินทรีย์ให้เห็นผลในทางปฏิบัติ พัฒนาองค์ความรู้ของเกษตรกรสู่เกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) สร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายของเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร

ยุทธศาสตร์ที่ 2 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสินค้าเกษตรตลอดห่วงโซ่อุปทาน โดยการส่งเสริมการผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐานรองรับความต้องการของตลาด ส่งเสริมการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานสินค้าเกษตร เพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร จัดตั้งศูนย์กลางและพัฒนาระบบตลาดสินค้าเกษตร เสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารและพลังงานอย่างยั่งยืน สนับสนุนการเพิ่มทางเลือกในการทำการเกษตรที่หลากหลาย และไม่ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของผู้บริโภคและสภาพแวดล้อม สนับสนุนการท่องเที่ยววิถีเกษตร การส่งเสริมการค้าชายแดนและเตรียมความพร้อม เพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษอย่างมีประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 เพิ่มความสามารถในการแข่งขันภาคการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยการส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรม พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศการเกษตรและเชื่อมโยงข้อมูลอย่างเป็นระบบ และการถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรในการใช้ฐานข้อมูลการเกษตรผ่านระบบสารสนเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากร การเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกบริหารจัดการพื้นที่ทำกินทางการเกษตร และสร้างภูมิคุ้มกันการเกษตรต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

4. ยุทธศาสตร์การพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติบนพื้นที่สูง ระยะ 10 ปี (พ.ศ. 2553-2562)

ยุทธศาสตร์การพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติบนพื้นที่สูงระยะ 10 ปี (พ.ศ. 2553-2562) เน้นความสอดคล้องกับแนวพระราชดำรินโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เกี่ยวข้อง และมีทิศทางการพัฒนาในระยะ 10 ปี ข้างหน้า โดยกำหนดกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน ที่มีความสมดุลในการสร้างรายได้ของชุมชน การพัฒนาความมั่นคงทางสังคม การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยกลยุทธ์ 3 ด้าน ได้แก่ (1) กลยุทธ์การสร้างรายได้ เน้นการเรียนรู้จากโครงการหลวง ฟื้นฟูพืชท้องถิ่น สร้างแหล่งอาหารชุมชน (Food Bank) และพัฒนาศักยภาพตลาดชุมชน (2) กลยุทธ์พัฒนาความมั่นคงทางสังคม เป็นการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ การใช้แผนชุมชน เน้นสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น และเครือข่ายการเรียนรู้ (3) กลยุทธ์การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทรัพยากรดิน น้ำ ป่าใช้สอยและป่าต้นน้ำลำธารให้มีสภาพดีและอุดมสมบูรณ์ ซึ่งยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาพื้นที่สูง 4 ยุทธศาสตร์หลัก ประกอบด้วย

ยุทธศาสตร์ที่ 1 เสริมสร้างศักยภาพของคนและชุมชนให้เข้มแข็งตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ คือ พัฒนาค้นและสังคมให้เข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้และมีภูมิคุ้มกัน พัฒนาระบบการจัดการความรู้และเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการพัฒนาสังคมฐานความรู้ สร้างความภาคภูมิใจและความพร้อมในการสืบสานวัฒนธรรมและประเพณี และเสริมสร้างความเข้มแข็งและภูมิคุ้มกันในระดับชุมชนเกี่ยวกับปัญหาเสพติด

ยุทธศาสตร์ที่ 2 เสริมสร้างความมั่นคงด้านเศรษฐกิจบนฐานความรู้และฐานทรัพยากร โดยเน้นความคุ้มค่าของทรัพยากร ผสมผสานกับนวัตกรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ คือ เสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหาร โดยพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพ เสริมสร้างอาชีพและรายได้บนฐานความรู้และฐานทรัพยากร โดยเน้นความคุ้มค่าของทรัพยากรผสมผสานกับนวัตกรรมที่เหมาะสมทั้งภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตร การเสริมสร้างศักยภาพการตลาดด้วยการรวมกลุ่มและพัฒนาาระบบตลาดชุมชน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานตามความจำเป็นและเหมาะสม

ยุทธศาสตร์ที่ 3 สร้างความสมดุลให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สามารถเอื้ออำนวยให้คนอยู่อาศัยร่วมกับป่าได้อย่างยั่งยืน มีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ คือ กำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินให้ชัดเจน และมีระบบการควบคุมที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนมีการอนุรักษ์ฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ส่งเสริมการปลูกป่าเพื่อสร้างรายได้ของครัวเรือน ป่าชุมชน และการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในบริเวณแนวกันชน รณรงค์ให้ภาคเอกชนและผู้บริโภคมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง และการสร้างระบบจูงใจในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ 4 เสริมสร้างระบบการบริหารจัดการที่ดี และมีบูรณาการร่วมกันบนพื้นฐานกระบวนการมีส่วนร่วม มีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ คือ เสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่ดี มีความโปร่งใส เป็นธรรม และมีความเท่าเทียมกัน การกำหนดแผนพัฒนาพื้นที่สูงในลักษณะลุ่มน้ำตามศักยภาพ และขีดความสามารถในการรองรับระบบนิเวศลุ่มน้ำ พัฒนานโยบายและปรับปรุงข้อกำหนดมาตรฐานของภาครัฐที่เหมาะสมกับการพัฒนาพื้นที่สูง การพัฒนาระบบฐานข้อมูลของพื้นที่สูงและประชาสัมพันธ์เผยแพร่องค์ความรู้ของพื้นที่สูงอย่างกว้างขวาง และการกำหนดวิธีการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างบูรณาการและกระบวนการมีส่วนร่วม

5. แผนแม่บทรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (พ.ศ. 2558-2593) มีเป้าหมายเพื่อการปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การลดก๊าซเรือนกระจกและส่งเสริมการเติบโตที่ปล่อยคาร์บอนต่ำ และการส่งเสริมขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ ระยะสั้น พ.ศ. 2559 ระยะปานกลาง พ.ศ. 2563 ระยะยาว พ.ศ. 2592 มีประเด็นสำคัญที่สอดคล้องกับการดำเนินงานพัฒนาพื้นที่สูง ดังนี้

1) **การปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ** โดยการวิจัยและพัฒนาการพยากรณ์และคาดการณ์ความแปรปรวนสภาพภูมิอากาศและสภาพอากาศรุนแรง พัฒนางานวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อมโยงระหว่างการเกษตรและการจัดการน้ำ พัฒนาระบบคาดการณ์และเตือนภัยการระบาดของแมลงและศัตรูพืช เร่งฟื้นฟู ปรับปรุงคุณภาพดินที่เสื่อมโทรม สนับสนุนการรวมกลุ่มเครือข่ายในการผลิต และจำหน่ายสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากการเกษตรในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชน พัฒนางานศึกษาวิจัยและองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีชีวภาพ และสนับสนุนเกษตรกรรายย่อยในการจัดการตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ ควบคู่ไปกับการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและปลอดภัย

2) **การลดก๊าซเรือนกระจกและส่งเสริมการเติบโตที่ปล่อยคาร์บอนต่ำ** มุ่งเน้นการจัดการด้านการเกษตรที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่ำและก่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วม (co-benefits) ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ และการเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร รวมถึงการสร้างศักยภาพความพร้อมของเกษตรกร เพื่อรองรับเทคโนโลยีและการจัดการด้านการลดก๊าซเรือนกระจก

3) **การสร้างขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ** โดยการศึกษาวิจัยความเชื่อมโยงระหว่างการเปลี่ยนแปลงของผลผลิตทางการเกษตร ประมงและปศุสัตว์ ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของช่วงเวลาในกระบวนการผลิตและเก็บเกี่ยว ศึกษาวิจัยและประเมินวิเคราะห์การดำเนินการมาตรการรองรับผลกระทบและจัดการความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ในด้านการจัดการน้ำเกษตร

และพลังงาน และการพัฒนาการเตรียมความพร้อมและการปรับเปลี่ยนระบบการจัดการทรัพยากรให้สามารถรองรับกับความไม่แน่นอนของปัจจัยทางภูมิอากาศ

2.2 สถานการณ์แวดล้อมภายในบนพื้นที่สูง

พื้นที่สูงในประเทศไทยครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 67.22 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 53 ของพื้นที่ 20 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน พะเยา ลำพูน แพร่ น่าน ลำปาง ตาก เพชรบูรณ์ พิษณุโลก เลย สุโขทัย กำแพงเพชร กาญจนบุรี อุทัยธานี สุพรรณบุรี ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และเพชรบุรี สำหรับการกระจายตัวของชุมชนบนพื้นที่สูงมีทั้งหมด 4,148 กลุ่มบ้าน ส่วนใหญ่ร้อยละ 91 เป็นกลุ่มในจังหวัดภาคเหนือ ซึ่งจังหวัดเชียงใหม่มีกลุ่มบ้านที่ตั้งอยู่มากที่สุด (ร้อยละ 34.11) รองลงมา ได้แก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ร้อยละ 13.69) และเชียงราย (ร้อยละ 13.40) ตามลำดับ

การกระจายตัวของชุมชนบนพื้นที่สูง ครอบคลุมกลุ่มน้ำหลักของประเทศไทย 14 กลุ่มน้ำ ได้แก่ กลุ่มน้ำปิง กลุ่มน้ำสาละวิน กลุ่มน้ำกก กลุ่มน้ำน่าน กลุ่มน้ำแม่กลอง กลุ่มน้ำโขง กลุ่มน้ำยม กลุ่มน้ำวัง กลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลประจวบคีรีขันธ์ กลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลภาคใต้ฝั่งตะวันตก กลุ่มน้ำท่าจีน กลุ่มน้ำป่าสัก กลุ่มน้ำเพชรบุรี และกลุ่มน้ำสะแกกรัง โดยกลุ่มน้ำปิงมีจำนวนชุมชนบนพื้นที่สูงกระจายตัวมากที่สุด (ร้อยละ 32.35) รองลงมา ได้แก่ กลุ่มน้ำสาละวิน (ร้อยละ 25.87) กลุ่มน้ำกก (ร้อยละ 10.80) กลุ่มน้ำน่าน (ร้อยละ 8.99) กลุ่มน้ำแม่กลอง (ร้อยละ 7.71) และกลุ่มน้ำโขง (ร้อยละ 7.38) ตามลำดับ

ประชากรบนพื้นที่สูง ประกอบด้วยชาวเขาเผ่าต่างๆ กว่า 10 ชนเผ่า มีจำนวนประชากร 233,826 คน ครัวเรือน 940,494 คน อาศัยกระจายตัวอยู่ในหมู่บ้านทั้งหมด 4,148 หมู่บ้าน ใน 20 จังหวัด โดยส่วนใหญ่เป็นชนเผ่ากะเหรี่ยง ร้อยละ 36.67 รองลงมาเป็นไทยพื้นราบ ร้อยละ 26.19 ม้ง ร้อยละ 8.27 มูเซอ ร้อยละ 6.80 ลัวะ ร้อยละ 4.79 และอาข่า ร้อยละ 4.05

ผลจากการศึกษาสถานะเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่โครงการหลวงและโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงเมื่อปี พ.ศ. 2556 ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งปัญหาและความต้องการของชุมชนพบว่า

1. ด้านเศรษฐกิจ

การถือครองที่ดินครัวเรือนเกษตรกร กว่าร้อยละ 98 มีพื้นที่ถือครองที่ดินโดยมีขนาดพื้นที่ถือครองเฉลี่ยอยู่ที่ 16.92-25.45 ไร่ต่อครัวเรือน อาชีพที่สำคัญของครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงและโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง คือ อาชีพเกษตรกร (กว่าร้อยละ 87) รองลงมา คือ ประกอบอาชีพรับจ้างและค้าขาย ตามลำดับ โดยพืชที่ปลูกมาก ได้แก่ ข้าวเจ้า ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ กะหล่ำปลี และข้าวเหนียว ส่วนการเลี้ยงสัตว์ครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงสุกร ไก่ วัว และควาย นอกจากนี้ในครัวเรือนเกษตรกรยังมีกิจกรรมการสร้างรายได้อื่นๆ ได้แก่ การทำหัตถกรรมเย็บปักถักทอ การแปรรูปอาหาร หัตถกรรมจักสาน เป็นต้น

ด้านรายได้และรายจ่ายของครัวเรือน เกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวงและโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงในปัจจุบันมีรายได้รวมเฉลี่ยเท่ากับ 263,197 บาทต่อครัวเรือน และ 199,570 บาทต่อครัวเรือนตามลำดับ แหล่งรายได้เงินสดที่สำคัญมาจากการทำกิจกรรมนอกการเกษตรสูงกว่าการทำเกษตร (ร้อยละ 44 และร้อยละ 48 ของรายได้รวมทั้งหมดของครัวเรือน) ส่วนพืชที่ทำรายได้ให้แก่ครัวเรือนเกษตรกรที่สำคัญ ได้แก่ พืชไร่ พืชผัก ไม้ผล กาแฟ และชา-เมี่ยง ส่วนค่าใช้จ่ายในครัวเรือนที่สำคัญ คือ ค่าอาหาร ร้อยละ 41-46 รองลงมา คือ ค่าเชื้อเพลิง ร้อยละ 21-23 ทำให้เกษตรกรมีภาระค่าใช้จ่ายทางด้านเชื้อเพลิงในสัดส่วนที่สูง ทั้งนี้เพราะครัวเรือนเกษตรกรอยู่ห่างไกล ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงของราคาน้ำมันเชื้อเพลิงของรัฐบาลจึงมีผลกระทบต่อค่าครองชีพของเกษตรกรบนพื้นที่สูง

ด้านความยากจนของครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนในพื้นที่โครงการหลวงและโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง ร้อยละ 23-27.86 ที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน และมีครัวเรือนเกษตรกรที่มีความยากจนด้านอาหาร ร้อยละ 17-20.69

2. ด้านสังคม

โครงสร้างของประชากรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงและโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง มีลักษณะเป็นรูปประฆังคว่ำที่ชัดเจนและมีฐานแคบลงเฉลี่ย 2.12-2.57 คนต่อครัวเรือน สำหรับอัตราการเพิ่มของประชากรอยู่ระหว่าง ร้อยละ 1.33-2.27 โดยมาจากอัตราการเกิดของประชากรมากกว่าอัตราการอพยพเข้าและอพยพออก ขนาดของครัวเรือนเฉลี่ย 2.12-4.70 คนต่อครัวเรือน และกว่าร้อยละ 57 มีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว

อัตราการพึ่งพิงสังคมของประชากรในพื้นที่โครงการหลวงและโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง เท่ากับร้อยละ 41-45 แยกเป็นอัตราการพึ่งพิงของเยาวชนเท่ากับร้อยละ 35-36 และอัตราการพึ่งพิงของผู้สูงอายุประมาณร้อยละ 6-9 แสดงว่าประชากรที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงส่วนใหญ่เป็นเยาวชน ส่วนภาวะพึ่งพิงของผู้สูงอายุนับว่ายังอยู่ในระดับต่ำ

สำหรับด้านสุขภาพอนามัย พบว่า สาเหตุการตายของสมาชิกในครัวเรือนมีสาเหตุมาจากชราและเจ็บป่วยมากที่สุดถึงร้อยละ 41-63 นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ติดเชื้อเอชไอวีในหมู่บ้าน/กลุ่มบ้าน มีจำนวนเฉลี่ย 0.43-0.63 คน ซึ่งถือได้ว่ามีจำนวนน้อยลง

3. ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา เกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 44-49) มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่าดินมีความอุดมสมบูรณ์เท่าเดิม ด้านทรัพยากรน้ำ พบว่า ปริมาณน้ำฝนในแต่ละปีมีการเปลี่ยนแปลงไปในปริมาณที่ลดลงเล็กน้อย แต่น้ำในลำห้วย/ลำธาร/อ่างเก็บน้ำลดลงค่อนข้างมาก ส่วนของทรัพยากรป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์เท่าเดิม คิดเป็นร้อยละ 38-40 ทั้งนี้ เกษตรกรร้อยละ 76-80 ได้มีการร่วมกันปลูกต้นไม้ และเกษตรกรร้อยละ 74-80 ของครัวเรือนเกษตรกร เห็นว่าไม่ได้มีการครอบครองพื้นที่ดินที่เป็นป่า

2.3 สภาพปัญหาพื้นที่สูงในปัจจุบัน

ผลของการพัฒนาที่ผ่านมา ผนวกกับสถานการณ์แวดล้อมสำคัญที่เปลี่ยนแปลงไป อาทิเช่น กระแสโลกาภิวัตน์ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสภาวะโลกร้อน การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงด้านการเมือง ล้วนส่งผลต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคม สภาพทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงในปัจจุบัน รวมทั้งปัญหาดั้งเดิมของชุมชนบนพื้นที่สูงบางส่วนที่ยังคงมีอยู่ และมีปัญหาใหม่ที่ต้องติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด โดยได้สรุปปัญหาหลักที่เกิดขึ้นบนพื้นที่สูง มีรายละเอียด ดังนี้

1. ปัญหาความยากจน

พื้นที่โครงการหลวงและโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง ครัวเรือนเกษตรกรมีรายได้รวมเฉลี่ยเท่ากับ 263,197 บาทต่อครัวเรือน และ 199,570 บาทต่อครัวเรือน ตามลำดับ (กมล งามสมสุข และคณะ, 2556) ซึ่งรายได้ของครัวเรือนเกษตรกรยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรายได้ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งประเทศและในภาคเหนือ โดยรายได้เงินสดของครัวเรือนเกษตรกรทั่วประเทศในปี 2557 เท่ากับ 268,301 บาทต่อครัวเรือน และรายได้เงินสดจากการเกษตรของครัวเรือนเกษตรกรในภาคเหนือในปี 2556/2557 เท่ากับ 278,444 บาทต่อครัวเรือน (ศูนย์สารสนเทศการเกษตร และสำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตรของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2557)

สถานะความยากจนของเกษตรกรในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงโดยรวม มีครัวเรือนเกษตรกรมากกว่าร้อยละ 27 ที่จัดว่าเป็นครัวเรือนยากจน และมีครัวเรือนเกษตรกรถึงเกือบร้อยละ 21 ที่มีความยากจนด้านอาหาร (มีรายได้รวมทั้งหมดไม่พอเพียงแก่การจัดหาอาหารที่จำเป็นต่อการดำรงชีพอย่างปกติสุข) เช่นเดียวกับครัวเรือนในพื้นที่โครงการหลวงที่ครัวเรือนร้อยละ 23 ยังมีฐานะยากจน รายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน และมีครัวเรือนเกษตรกรที่มีความยากจนด้านอาหารร้อยละ 17 ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพื่อเพิ่มรายได้และเพิ่มรายได้อย่างเร่งด่วนในครัวเรือนที่มีความยากจนด้านอาหาร

2. ความเหลื่อมล้ำ

ความเหลื่อมล้ำเป็นปัญหาสำคัญในสังคมไทย ทั้งความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ โอกาสการเข้าถึงบริการภาครัฐ และการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ นำไปสู่ความขัดแย้งในสังคมและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ ที่ลดทอนความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและความมั่นคงทางสังคม จากการกระจายรายได้และผลประโยชน์ของการพัฒนาไปยังกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคมบางพื้นที่และบางสาขาการผลิตไม่ทั่วถึงเป็นธรรม ผลประโยชน์ส่วนใหญ่ตกอยู่ในกลุ่มที่มีโอกาสและรายได้สูง ทำให้สัดส่วนรายได้ระหว่างกลุ่มคนรวย ร้อยละ 10 ของประชากรกับกลุ่มคนจน ร้อยละ 10 ของประชากรมีความแตกต่างกันถึง 34.9 เท่า ในปี 2556 นอกจากนี้ ความเหลื่อมล้ำยังส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆ อาทิ ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน คนยากจนขาดโอกาสการเข้าถึงบริการการศึกษาและสาธารณสุขที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม การแย่งชิงทรัพยากร และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

สำหรับครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวงและโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงมีค่าสัมประสิทธิ์จีไนของรายได้รวมทั้งหมด รายได้เงินสดทั้งหมด และรายได้ครัวเรือนอยู่ในระดับ “ปานกลางหรือพอใช้” (ค่าสัมประสิทธิ์จีไนมีค่าอยู่ระหว่าง 0.3492-0.7467) แต่อยู่ในช่วงการกระจายที่ไม่ค่อยดีนักหรืออยู่ในระดับที่ “ค่อนข้างจะแย่” โดยเฉพาะการกระจายรายได้ของครัวเรือนเกษตรกรในศูนย์ที่อยู่ตามแนวชายแดนและครัวเรือนที่มีฐานะยากจน มีการกระจายรายได้ที่แย่กว่า **การพัฒนาในอนาคตควรให้ความสำคัญแก่การปรับปรุงการกระจายรายได้ของครัวเรือนเกษตรกร 2 กลุ่มนี้ เป็นพิเศษ**

3. การเพิ่มขึ้นของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และการบุกรุกพื้นที่ป่า

เนื่องจากข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นพืชที่ใช้น้ำน้อย มีความทนทานกับสภาพภูมิอากาศ ประกอบกับความต้องการใช้ในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์มากขึ้น อีกทั้งเป็นผลมาจากการประกันรายได้เกษตรกร จึงทำให้เกษตรกรขยายเนื้อที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้น ทำให้พื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทยเพิ่มเป็น 7.54 ล้านไร่ ในปี 2556/2557 (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2557) โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคเหนือ มีพื้นที่ปลูกข้าวโพดเพิ่มขึ้นกว่า 9 แสนไร่ เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ปลูกในปี 2547/2548 มีพื้นที่ปลูก 3,961,809 ไร่ และเพิ่มขึ้นเป็น 4,340,608 ไร่ ในปี 2557/2558 (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2558) จังหวัดน่านเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มากที่สุดในภาคเหนือตอนบน โดยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา พื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในจังหวัดน่านได้ขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็วถึงเกือบ 3 เท่า ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2548-2552 และในปี พ.ศ. 2557 จังหวัดน่านมีพื้นที่เพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 803,050 ไร่ (ประมาณร้อยละ 10 ของพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทย) (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2557) ในขณะที่เดียวกันก็พบว่าในช่วงเวลาดังกล่าว ป่าไม้ในจังหวัดน่านถูกทำลายไปอย่างรวดเร็ว ในปี พ.ศ. 2556 เหลือพื้นที่ป่าไม้เพียง 4.65 ล้านไร่ (ร้อยละ 61 ของพื้นที่จังหวัด) เท่านั้น (กรมป่าไม้, 2557)

ปัญหาหมอกควันในพื้นที่ภาคเหนือ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องมานานหลายปี และปัญหานี้ยังคงไม่ได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้อง ข้อมูลจากกรมควบคุมมลพิษระบุว่า ด้วยสภาพภูมิประเทศของภาคเหนือส่วนใหญ่เป็นแอ่งกระทะล้อมรอบด้วยภูเขาสูง และในช่วงหน้าหนาวอากาศแห้ง ความกดอากาศสูงทำให้อากาศปิด ฝุ่นละอองหมอกควันไม่ฟุ้งกระจาย และสามารถแขวนลอยอยู่ในบรรยากาศได้นาน โดยพื้นที่ร้อยละ 37 ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าสงวน

แห่งชาติและพื้นที่ป่าอนุรักษ์ มีสาเหตุจากการเผาเนื่องจากความต้องเพิ่มพื้นที่ทำกิน โดยมีปัจจัยมาจากการเพิ่มประชากรและการขยายตัวอย่างรวดเร็วของการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เพื่อการเตรียมพื้นที่ในการเพาะปลูก นอกจากนี้ยังเป็นการเผาเพื่อล่าสัตว์/หาของป่า การเผาพื้นที่รอบป่าและลาดเข้าสู่พื้นที่ป่า ส่วนพื้นที่เกษตรนอกป่ามีส่วนในการถูกเผา ร้อยละ 8 โดยเกิดจากเกษตรกรเผาพื้นที่เพื่อเตรียมการเพาะปลูก จากรายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทยปี 2557 ระบุว่า สถานการณ์มลพิษจากหมอกควันในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ช่วงวันที่ 1 มกราคม-30 เมษายน 2557 พบปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน สูงเกินมาตรฐาน 47 วัน จุดความเข้มข้นสะสม 12,047 จุด และจากนโยบายของนายกรัฐมนตรีในการควบคุมการเผาและลดปริมาณฝุ่นละอองในภาคเหนือให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานโดยเร็วที่สุด ผลคือสามารถลดระดับความรุนแรงของสถานการณ์หมอกควันลง และตั้งแต่วันที่ 10 เมษายน 2558 ปริมาณฝุ่นละอองได้กลับเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานต่อเนื่อง จนถึงปัจจุบัน มีฝุ่นละอองสูงเกินเกณฑ์มาตรฐาน 42 วัน ลดลงจาก ปี พ.ศ. 2557 (48 วัน) โดยเฉพาะจังหวัดแพร่และน่าน แม้ว่าปริมาณฝุ่นละอองที่ตรวจพบหลายจังหวัดสูงกว่าปีที่ผ่านมา แต่โดยภาพรวมถือว่าปัญหาฝุ่นละอองในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนมีแนวโน้มดีขึ้น

4. ความมั่นคงตามแนวชายแดนและการลักลอบปลูกฝิ่น

ด้านพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย มีสถานการณ์การลักลอบปลูกฝิ่นเพิ่มขึ้นหรือลดลงของพื้นที่ปลูกในแต่ละปีมีไม่มากนักสามารถควบคุมปัญหาได้ ในแต่ละปีสามารถดำเนินการตัดฟันทำลายต้นฝิ่นได้มากกว่าร้อยละ 95 ผลผลิตที่ได้ส่วนใหญ่เหลือเพียงใช้เสพในพื้นที่เท่านั้น แม้ว่าผลผลิตที่ได้จะไม่ส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ยาเสพติดภายในประเทศ แต่ต้องมีการเฝ้าระวังและป้องปรามในพื้นที่เดิมที่มีการปลูก โดยเฉพาะพื้นที่ที่ถูกระงับการปลูก การเข้าถึงของเจ้าหน้าที่ ได้แก่ อำเภออมก๋อย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก และอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่มีโอกาสลักลอบปลูกเพิ่มขึ้น ปัญหาฝิ่นมีลักษณะซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับปัญหาด้านอื่น ๆ ของประเทศด้วย (แผนยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ. 2558-2562)

5. การขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

เนื่องจากขาดแคลนแหล่งกักเก็บน้ำ เพราะความต้องการใช้น้ำในภาพรวมมีปริมาณมากกว่าศักยภาพการเก็บกักน้ำ การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่ไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากพื้นที่ไม่เหมาะสม ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่การเกษตรถูกปิดล้อมด้วยป่าอนุรักษ์ ขาดงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐและระเบียบข้อกฎหมายต่าง ๆ อีกทั้งประชาชนบนพื้นที่สูงขาดความรู้และทักษะในการบริหารจัดการน้ำ จึงทำให้การใช้น้ำที่ผ่านมาไม่มีประสิทธิภาพ สำหรับพื้นที่สูงโดยส่วนใหญ่อาศัยน้ำประปาภูเขา/ประปาหมู่บ้านและน้ำฝนเป็นหลัก โดยครัวเรือนในพื้นที่โครงการหลวงและโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง มากกว่าร้อยละ 30 มีปัญหาขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรโดยเฉพาะฤดูแล้ง ซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถเพาะปลูกผลผลิตเกษตรได้ตลอดปี และขาดแคลนรายได้ในฤดูแล้ง

ในปี 2557 ภาคเหนือมีปริมาณฝนน้อยกว่าค่าเฉลี่ยและน้อยกว่าทุกปี ยกเว้นปี 2552 ภาคเหนือมีฝนตกน้อยมาก จนส่งผลให้เกิดภัยแล้งรุนแรง ในปี 2553 และในปี 2557 ปริมาณน้ำกักเก็บคงเหลือในแต่ละภาคมีอยู่ค่อนข้างน้อย สำหรับเขื่อนภูมิพล สถานการณ์อยู่ในภาวะน้ำน้อยวิกฤต ณ วันที่ 30 เมษายน 2558 ซึ่งเป็นวันสิ้นสุดฤดูแล้ง มีปริมาณน้ำคงเหลือเพียง 5,241 ล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็นร้อยละ 39 ของความจุอ่าง และมีน้ำใช้การได้จริงเพียง 1,411 ล้านลูกบาศก์เมตร ส่วนเขื่อนสิริกิติ์มีปริมาณน้ำเหลือ 4,794 ล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็นร้อยละ 50 ของความจุอ่าง มีน้ำใช้การได้จริง 1,944 ล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งอยู่ในเกณฑ์น้ำค่อนข้างน้อย (สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน), 2557)

6. ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

พื้นที่ป่าต้นน้ำมีความสำคัญต่อการเก็บรักษาความชุ่มชื้น การดูดซับน้ำ การชะลอน้ำ เป็นแหล่งระบบนิเวศที่สำคัญของพื้นที่ต้นน้ำ การบุกรุกเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณพื้นที่ป่าให้เป็นพื้นที่เกษตรและชุมชนเป็นปัญหาสำคัญ ภาคเหนือมีปัญหาที่รุนแรงที่สุด โดยเฉพาะในลุ่มน้ำน่าน ป่าสัก สาละวิน เป็นต้น ซึ่งเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 และเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญของประเทศ ในส่วนการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อขยายที่ทำกินและพื้นที่อยู่อาศัยนั้น เกิดขึ้นในบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 2 และ 3 ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าไม้ พื้นที่ลาดเชิงเขาและที่ราบปี พ.ศ. 2557 พื้นที่ป่าไม้ของไทย (ตามกฎหมาย) มีประมาณ 132 ล้านไร่ โดยจากสำรวจพบพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมรวมทั้งพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่ถูกใช้ประโยชน์อื่น ๆ มี 20 ล้านไร่ จากการบุกรุกและการเสื่อมโทรมของพื้นที่ป่าต้นน้ำเกิดการเปลี่ยนแปลงปริมาณน้ำท่า มีผลต่อทั้งการเกิดอุทกภัยและการขาดแคลนน้ำ นอกจากนี้ยังรวมถึงเกิดการชะล้างและการพังทลายของดินในพื้นที่เกษตรที่สูงชันหรือเป็นภูเขา ซึ่งมีข้อจำกัดการนำไปใช้ประโยชน์ที่เกิดจากการชะล้างพังทลายของดินตามธรรมชาติและที่มีคนเกี่ยวข้อง คือ การเปลี่ยนแปลงระบบธรรมชาติของพื้นที่ การบุกรุกทำลายป่าปริมาณฝนที่ตกมากและรุนแรงผิดปกติเป็นปัจจัยเร่งให้เกิดการชะล้างพังทลาย ผลเสียหายที่ตามมา คือ ความอุดมสมบูรณ์ของดินลดลง โครงสร้างของดินถูกทำลาย ดินเก็บกักน้ำไว้ให้พืชใช้น้อย ผลผลิตลดลง อีกทั้งการชะล้างพังทลายของดินจะมีผลกับตะกอนในลำน้ำและอ่างเก็บน้ำ ลำน้ำตื้นเขิน สัญจรทางน้ำไม่ได้ (กรมทรัพยากรน้ำ, 2558)

นอกจากนี้ ภัยพิบัติทางธรรมชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งอุทกภัยเกิดขึ้นบ่อยครั้งและมีความรุนแรงมากขึ้นส่งผลกระทบต่อภาคการผลิตและวิถีการดำรงชีวิตของคนไทย ทั้งอุทกภัย ภัยแล้ง วาตภัย และดินถล่ม สร้างความเสียหายนับเป็นมูลค่ากว่าหมื่นล้านบาท และส่งผลกระทบต่อภาคการผลิตและวิถีการดำรงชีวิตของคนไทยเป็นประจำทุกปี และชุมชนบนพื้นที่สูงยังมีปัญหาด้านมลภาวะอื่น ๆ เช่น ขยะและน้ำเสียจากชุมชน การใช้สารเคมีทำให้มีผลกระทบต่อดินและน้ำ ฯลฯ

2.4 ประเด็นท้าทาย

จากการวิเคราะห์สถานการณ์แวดล้อมภายในที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สูง สภาพปัญหาที่ยังมีอยู่บนพื้นที่สูง และการวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ นำมาสู่ประเด็นท้าทายสำหรับการพัฒนาพื้นที่สูง ดังนี้

1. ความแปรปรวนของภูมิอากาศส่งผลกระทบต่อ การปรับตัว หรือผลผลิตของการปลูกพืชบนพื้นที่สูง โดยความแปรปรวนของลมฟ้าอากาศทำให้เกิดความเสียหายต่อผลผลิตการเกษตร ได้แก่ ภาวะแล้งจากฝนทิ้งช่วงหรือน้ำท่วม อุณหภูมิสูงเกินหรือต่ำเกินไป ในช่วงเวลาอันตราย ท้องฟ้ามีเมฆปกคลุมมากขึ้น ใบพืชได้รับแสงน้อยลง การเปลี่ยนแปลงในระบบขับเคลื่อนภูมิอากาศเฉพาะท้องถิ่น เช่น ลมมรสุม ปรากฏการณ์เอนโซ (ENSO-EI Niño Southern Oscillation) การเกิดลมพายุ ฝุ่น ไซโคลน ฯลฯ การระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืชชนิดเดิม การขยายเขตระบาดชนิดใหม่ ซึ่งผลกระทบจากภาวะโลกร้อนต่อระบบเกษตรไทย ทำให้ผลผลิตเสี่ยงต่อความเสียหาย จากนี้ไปถึง พ.ศ. 2580 โลกร้อนจะรุนแรงขึ้น หลัง พ.ศ. 2580 บางส่วนของระบบเกษตรที่มีความเสี่ยงสูง ได้แก่ การเกษตรบนพื้นที่สูง และการทำนาอาศัยน้ำฝน โดยการเกษตรในที่สูงจะมีอุณหภูมิที่เพิ่มขึ้นบนพื้นที่สูงเร็วกว่าในพื้นที่ราบ และมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารของประชาชนในท้องถิ่น การสูญเสียพื้นที่แหล่งทรัพยากรและพันธุ์กรรมพืชเกษตรสำคัญหลากหลายชนิดรวมทั้งข้าว (เบญจวรรณ ฤกษ์เกษม, 2555) ดังนั้น การพัฒนาพื้นที่สูง ควรเน้นการวิจัยและพัฒนาปรับปรุงพันธุ์พืชบนพื้นที่สูงให้เหมาะสม เพื่อให้พันธุ์พืชมีการทนแล้งหรือการปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อย การคัดเลือกพันธุ์พืชท้องถิ่นที่มีลักษณะเฉพาะทางโภชนาการพิเศษสูงเพื่อสร้างเป็นพืชเศรษฐกิจท้องถิ่น การศึกษาการจัดการ

ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่แปรเปลี่ยนไป เช่น ระบบการปลูกที่ประหยัดน้ำ การปลูกพืชในโรงเรือน การจัดทำระบบกักเก็บน้ำ (Water harvest) สำหรับการใช้ประโยชน์ในไร่นาเกษตร การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนพื้นที่สูงภายใต้ภาวะความแปรปรวนของภูมิอากาศ รวมถึงแนวทางการปรับตัวของชุมชนในการลดความเสี่ยงจากผลกระทบดังกล่าวข้างต้น

2. การเปลี่ยนแปลงของกฎกติกาทางการค้าและการรวมกลุ่มทางการค้า มีผลกระทบต่อการแข่งขันด้านราคา คุณภาพ และมาตรฐานของผลผลิตบนพื้นที่สูง การเปิดเขตการค้าเสรีและการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มีผลกระทบต่อการแข่งขันด้านราคาและคุณภาพของผลผลิต รวมถึงชนิดของพืชที่ปลูกบนพื้นที่สูง การจัดทำเขตการค้าเสรีกับประเทศในอาเซียนและนอกประชาคมอาเซียน มีผลต่อการปรับลดอัตราภาษีในกลุ่มผักและผลไม้หลายชนิด ให้เป็นศูนย์หรือเกือบเป็นศูนย์ พร้อมกับเป็นอัตราเร่งให้เกิดการแข่งขันทางการค้าและนำไปสู่การพัฒนากฎระเบียบและมาตรการด้านสุขอนามัยของประเทศผู้นำเข้าสินค้าผักและผลไม้ ซึ่งผู้ส่งออกจะต้องถือปฏิบัติเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อการส่งออกสินค้าผักและผลไม้ ครอบคลุมถึงระบบการผลิตภายใต้มาตรฐาน GAP และระบบการบรรจุและแปรรูปมาตรฐาน GMP และ HACCP เป็นฐานสำคัญ ในขณะเดียวกัน การรวมกันของอาเซียนเป็นประชาคมเศรษฐกิจ โดยจะมีตลาดและฐานการผลิตร่วมกัน และมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน เงินทุน และแรงงานฝีมืออย่างเสรี ทำให้สินค้าสำคัญบนพื้นที่สูงมีคู่แข่ง และสภาพการแข่งขันในตลาดเพิ่มขึ้น เช่น กาแฟ ผักและผลไม้หลายชนิด ดังนั้น การวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับผลกระทบทั้งด้านการผลิต โดยเฉพาะพืชสำคัญบนพื้นที่สูงที่อาจจะมีข้อได้เปรียบหรือเสียเปรียบ เป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญเพื่อนำไปใช้กำหนดนโยบายและกลยุทธ์การพัฒนาที่เหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งการพัฒนาด้านคุณภาพและมาตรฐานของผลผลิต/ผลิตภัณฑ์ของชุมชน เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน

3. การเปลี่ยนแปลง Product variety และความต้องการอาหารปลอดภัยและมีคุณภาพ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตพืชบนพื้นที่สูง เนื่องจากปัจจุบันผู้บริโภคให้ความสำคัญกับคุณภาพและความปลอดภัยของสินค้าเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะสินค้าที่มีความปลอดภัยจากสารเคมีและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะเห็นได้จากการขยายตัวของพื้นที่การผลิตเกษตรอินทรีย์ของโลกที่เพิ่มขึ้นเกือบ 30 ล้านไร่ ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2557-2558 ใน 172 ประเทศทั่วโลก มีพื้นที่เกษตรอินทรีย์รวมกันกว่า 273.125 ล้านไร่ โดยประเทศออสเตรเลีย ยังเป็นผู้นำในด้านพื้นที่การผลิตเกษตรอินทรีย์ ในส่วนของตลาดออร์แกนิก ในปี 2557 มีมูลค่าสูงกว่า 60,000 ล้านดอลลาร์ (ราว 2,363,256 ล้านบาท) โดยตลาดใหญ่ที่สุดอยู่ที่สหรัฐ รองลงมาคือ ตลาดออร์แกนิกในเยอรมัน ฝรั่งเศส และจีน สำหรับประเทศไทยพื้นที่การผลิตเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ขยายตัวเพิ่มขึ้นจาก 213,183.68 ไร่ ในปี พ.ศ. 2556 เป็น 235,523.35 ไร่ ในปี พ.ศ. 2557 (เพิ่มขึ้นร้อยละ 9.48) และตลาดสินค้าออร์แกนิกในปี พ.ศ. 2557 มีมูลค่ารวม 2,331.55 ล้านบาท โดยร้อยละ 77.9 เป็นตลาดต่างประเทศ และร้อยละ 22.06 เป็นตลาดในประเทศ โดยช่องทางตลาดออร์แกนิกในประเทศที่ใหญ่ที่สุด คือ โมเดิร์นเทรด (ร้อยละ 59.48) รองลงมาคือร้านกรีน (ร้อยละ 29.47) และร้านอาหาร (ร้อยละ 5.85) (กรีนเนท, 2558) นอกจากนี้ผลิตภัณฑ์ต่างๆ มีความหลากหลายมากขึ้นเพื่อสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค ชุมชนบนพื้นที่สูงจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนการผลิตพืชบนพื้นที่สูงเข้าสู่ระบบมาตรฐานอาหารปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของผลผลิต ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและการพัฒนาช่องทางตลาดสู่ตลาดระดับบนมากขึ้น

4. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัย ส่งผลกระทบต่อภาระพึ่งพิงของประชากรและการขาดแคลนแรงงานบนพื้นที่สูง โดยภาคเหนือกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ส่งผลให้ภาระพึ่งพิงสูงขึ้น ความสำเร็จของการวางแผนครอบครัวและการพัฒนาด้านสาธารณสุข ส่งผลให้สัดส่วนของประชากรสูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) ของภาคเหนือ มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจากร้อยละ 12.2 ในปี พ.ศ. 2549 เป็นร้อยละ 13.0 ในปี พ.ศ. 2552 และประมาณการว่าจะเท่ากับร้อยละ 20.2 ในปี พ.ศ. 2563 อัตราการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของภาคเหนือเร็วกว่าอัตราของประเทศ (สัดส่วนประชากรสูงอายุของประเทศในปี 2549 เท่ากับร้อยละ 10.5 เพิ่มเป็นร้อยละ 11.48 ในปี พ.ศ. 2552 และ 17.51 ในปี พ.ศ. 2563) ส่งผลกระทบต่อภาระพึ่งพิงของประชากรจะทำให้เกิดขาดแคลนประชากรวัยแรงงาน และเป็นภาระด้านสวัสดิการสังคมสำหรับการดูแลผู้สูงอายุ (สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1, 2556) ดังนั้น ชุมชนบนพื้นที่สูงต้องมีการปรับตัวและเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับอัตราการพึ่งพิงของผู้สูงอายุและการขาดแคลนแรงงานภาคเกษตรบนพื้นที่สูงที่เพิ่มสูงขึ้น เช่น การพัฒนาศักยภาพของแรงงานให้องค์ความรู้ในการประกอบอาชีพมากยิ่งขึ้น การพัฒนาอาชีพทางเลือกใหม่ที่ใช้แรงงานและทรัพยากรน้อย เป็นต้น

5. การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนบนพื้นที่สูง จากการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทำให้ชุมชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว เช่น การติดต่อประสานงานด้านการตลาด ราคาสินค้า ความต้องการของผู้บริโภค องค์ความรู้ด้านการผลิตและการตลาด การซื้อขายและการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น รวมทั้งการพัฒนาเทคโนโลยีด้านการผลิตเกษตร อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีก็ส่งผลกระทบต่อด้านสังคมและวัฒนธรรมตามมา เช่น การบริโภคนิยมใช้สินค้าฟุ่มเฟือยเพิ่มขึ้น การนำวัฒนธรรมสมัยใหม่เข้าสู่ชุมชนทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย เป็นต้น

6. การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศทางธรรมชาติส่งผลต่อการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนพื้นที่สูง สถาบันต้องมีแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจนและสามารถนำไปใช้ได้จริง เช่น ปัญหาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ การเผาป่า การพัฒนาระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ การดูแลสิ่งแวดล้อมหรือป่าต้นน้ำ รวมทั้งการลดการย้ายถิ่น ซึ่งเป็นประเด็นท้าทายที่สถาบันต้องแก้ไขปัญหาทันทีในด้านการบริหารจัดการและการจัดการระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ

2.5 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของพื้นที่สูง

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในของพื้นที่สูง ปัญหาที่ยังมีอยู่ ประเด็นท้าทายและเงื่อนไขการพัฒนา รวมทั้งการบริหารจัดการของสถาบันในการพัฒนาพื้นที่สูง สามารถวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนา ดังนี้

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
<ol style="list-style-type: none"> 1. มีองค์ความรู้โครงการหลวงด้านงานวิจัยและการพัฒนาพื้นที่สูงที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร 2. พื้นที่สูงมีความหลากหลายทางสภาพภูมิสังคม ทำให้มีวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์ 3. มีระบบความเชื่อมโยงงานวิจัยและงานพัฒนา กับมูลนิธิโครงการหลวงเพื่อนำองค์ความรู้และเทคโนโลยีของโครงการหลวงไปทดสอบ และปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่สูงอื่น 4. มีอุทยานหลวงราชพฤกษ์เป็นแหล่งส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของโครงการหลวงและสถาบัน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ที่ดินไม่สมดุลกับสิ่งแวดล้อม 2. ชุมชนบนพื้นที่สูงยังมีฐานะยากจน ขาดอาชีพที่มั่นคง และความมั่นคงด้านอาหาร 3. การบริหารจัดการของสถาบันยังต้องพัฒนาระบบงานที่เชื่อมโยงให้มีประสิทธิภาพ มีคุณภาพได้มาตรฐาน และเอื้อต่อการพัฒนาพื้นที่สูง
โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
<ol style="list-style-type: none"> 1. นโยบายของประเทศและภาครัฐ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งด้านการพัฒนาระบบเกษตรเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สนับสนุนงานวิจัยและเทคโนโลยีการสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร และการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน 2. การบูรณาการกับหน่วยงานภายนอก ที่มีเป้าหมายการพัฒนาพื้นที่สูงของประเทศ 3. มีเครือข่ายแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ร่วมกันจากต่างประเทศ สร้างโอกาสการพัฒนาด้านงานวิจัยและการพัฒนาความรู้ใหม่ ๆ ทั้งในและต่างประเทศ 4. กระแสความนิยมการบริโภคอาหารที่มีความปลอดภัยและอาหารสุขภาพกว้างขวางขึ้น ทั้งในประเทศและต่างประเทศ 5. การพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเอื้อต่อการพัฒนาบนพื้นที่สูง เช่น การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ต่าง ๆ ของชุมชน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศอาจส่งผลกระทบต่อเกษตรบนพื้นที่สูงและการดำเนินงานของอุทยานฯ 2. การเปิดตลาดการค้าเสรีส่งผลให้เกิดการแข่งขันกับสินค้าเกษตรบนพื้นที่สูงมากขึ้น 3. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุส่งผลกระทบต่อภาระการพึ่งพิงและการขาดแคลนแรงงานบนพื้นที่สูง 4. การเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศทางธรรมชาติส่งผลกระทบต่อพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนพื้นที่สูง

จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนาพื้นที่สูง นำมาจัดทำกลยุทธ์การพัฒนา ทั้งกลยุทธ์เชิงรุก กลยุทธ์เชิงแก้ไข กลยุทธ์เชิงป้องกัน และกลยุทธ์เชิงรับ (TOWS Matrix) ได้ดังนี้

SO (กลยุทธ์เชิงรุก)	WO (กลยุทธ์เชิงแก้ไข)
<ol style="list-style-type: none"> 1. การสนับสนุนและเชื่อมโยงชุมชนเพื่อเรียนรู้องค์ความรู้ จากศูนย์พัฒนาโครงการหลวง และส่งเสริมการพัฒนาชุมชน บนพื้นที่สูงบนฐานความรู้ของโครงการหลวง ผลงานวิจัย และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สมดุลทุกมิติและยั่งยืน 2. การพัฒนาเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อเชื่อมโยง กับชุมชน และพัฒนาโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบ โครงการหลวงให้เป็นเครือข่ายการเรียนรู้ในระดับชุมชน เพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถ พึ่งตนเองได้ ตลอดจนยกระดับคุณภาพชีวิตของคน ในชุมชน 3. การสนับสนุนการพัฒนาและสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ กับต่างประเทศ เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและ แลกเปลี่ยนการพัฒนาทางวิชาการด้านการวิจัย และพัฒนาพื้นที่สูงในระดับนานาชาติ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การพัฒนาบุคลากร (training development) เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เป็นองค์การที่มีการพัฒนา ด้วยตนเองไปสู่องค์กรที่มีประสิทธิภาพ ความรู้ และความมั่นคงขององค์กร 2. การพัฒนาระบบงานที่เชื่อมโยงอย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพและมาตรฐาน ทั้งด้านการวางแผน ยุทธศาสตร์ การวางแผนพัฒนาบุคลากร การกำหนด แนวทางการปฏิบัติ และการติดตามและประเมินผล ที่นำไปสู่ผลลัพธ์การดำเนินงานขององค์กร 3. การพัฒนาด้านเทคโนโลยี สารสนเทศและ การสื่อสาร โดยให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงและ การใช้ประโยชน์จากข้อมูลสารสนเทศ เพื่อสนับสนุน การตัดสินใจของคณะกรรมการและผู้บริหารในการ วางแผนการดำเนินงานและการติดตามประเมินผล
ST (กลยุทธ์เชิงป้องกัน)	WT (กลยุทธ์เชิงรับ)
<ol style="list-style-type: none"> 1. การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของผลผลิต และผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน 2. การสนับสนุนให้เกิดช่องทางการตลาด การขนส่งสินค้าของชุมชนอย่างครบวงจร 3. การสนับสนุนงานวิจัยและพัฒนาของโครงการหลวง ต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและสร้างนวัตกรรมใหม่ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคม 4. การพัฒนาอุทยานหลวงราชพฤกษ์เป็นแหล่งจำหน่าย และแสดงผลผลิตภัณฑ์ เป็นศูนย์กลางด้านการเรียนรู้ งานวิจัย และการท่องเที่ยวของโครงการหลวง และสถาบัน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การวิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตและคุณภาพผลผลิต เสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหาร และการวิจัย เพื่อฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม 2. การศึกษา รวบรวม ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลาย ทางชีวภาพ รวมทั้งการสร้างนวัตกรรมจากความ หลากหลายทางชีวภาพของท้องถิ่นบนพื้นที่สูง 3. การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง 4. การวิจัยระบบเกษตรนิเวศพื้นที่สูง โดยการศึกษา วิจัยระบบการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และ ความสัมพันธ์ภายในระบบที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ 5. การวิจัยด้านสังคม ด้านการตลาด และการวิจัย เชิงนโยบาย เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงหรือ ผลกระทบในด้านต่าง ๆ ที่มีต่อชุมชนบนพื้นที่สูง 6. การปรับระบบการทำงานของสถาบันให้สอดคล้อง กับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง และมีกลไก ในการขับเคลื่อนการทำงานที่ดี รวมทั้งการเตรียม ความพร้อมในการถ่ายโอนภารกิจที่ชัดเจน

2.6 แนวทางการพัฒนาพื้นที่สูงในระยะต่อไป

การพัฒนาพื้นที่สูงในระยะต่อไป นอกจากต้องแก้ไขปัญหาที่ยังมีอยู่ของชุมชนบนพื้นที่สูง ชุมชนยังต้องปรับตัวกับเงื่อนไขใหม่ทั้งด้านภาวะโลกร้อนและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศของโลก ซึ่งส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ การขาดแคลนน้ำและขาดความมั่นคงด้านอาหาร ภาวะสังคมของผู้สูงอายุ และการไหลออกของแรงงานเยาวชนจากภาคเกษตร และการเคลื่อนย้ายของคนพื้นราบสู่พื้นที่สูง ภาวะการขาดแคลนพลังงานและความต้องการพื้นที่เพื่อผลิตพืชพลังงาน และบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งมีผลกระทบต่อพื้นที่สูง แนวทางการดำเนินงาน มีดังนี้

1. การสนับสนุนงานวิจัยและพัฒนาของโครงการหลวง ต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและสร้างนวัตกรรมใหม่ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคม เพื่อนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม

1) การวิจัยสนับสนุนงานโครงการหลวง โดยมุ่งเน้นงานวิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตและคุณภาพผลผลิต เสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหาร และการวิจัยเพื่อฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2) การวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมจากความหลากหลายทางชีวภาพบนพื้นที่สูง โดยเน้นการวิจัยเพื่อศึกษา รวบรวม พันธุ์ และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งการสร้างนวัตกรรมจากความหลากหลายทางชีวภาพของท้องถิ่นบนพื้นที่สูง ตลอดจนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

3) การวิจัยระบบเกษตรนิเวศพื้นที่สูง โดยการศึกษาวิจัยระบบการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและความสัมพันธ์ภายในระบบที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ โดยการมีส่วนร่วมของนักพัฒนาและเกษตรกร และการวิจัยเพื่อเสริมสร้างและแก้ไขปัญหาของชุมชนบนฐานของทุนท้องถิ่น ตลอดจนการนำองค์ความรู้จากโครงการหลวงไปทดสอบในพื้นที่สูงอื่น ๆ ให้เกิดประโยชน์อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

4) การวิจัยด้านสังคม ด้านการตลาด และการวิจัยเชิงนโยบายในการพัฒนาพื้นที่สูง เพื่อสนับสนุนการกำหนดนโยบายและทิศทางการดำเนินงานบนพื้นที่สูงที่เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคม และรองรับการเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบในด้านต่าง ๆ ที่มีต่อชุมชนบนพื้นที่สูง ตลอดจนการบริหารจัดการองค์ความรู้และทรัพย์สินทางปัญญาจากงานวิจัย เพื่อนำไปสู่การใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง

2. การสนับสนุนงานโครงการหลวง และนำองค์ความรู้โครงการหลวงไปปรับใช้ในพื้นที่สูงอื่นให้เกิดประโยชน์อย่างกว้างขวางในการปฏิบัติงานบนพื้นที่สูง

1) การสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจแก่ชุมชน และใช้หลักการตามแนวทางโครงการหลวงในการแก้ไขปัญหา

2) การสนับสนุนและเชื่อมโยงชุมชนเพื่อเรียนรู้องค์ความรู้จากศูนย์พัฒนาโครงการหลวง และส่งเสริมการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูงบนฐานความรู้ของโครงการหลวง ผลงานวิจัย และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สมดุลทุกมิติและยั่งยืน โดยการประสานงานความร่วมมือกับมูลนิธิโครงการหลวง ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานของรัฐและสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้อง และภาคเอกชน

3) ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของผลผลิตและผลิตภัณฑ์ ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการสนับสนุนให้เกิดช่องทางการตลาด การขนส่งสินค้าของชุมชนอย่างครบวงจร

4) พัฒนาเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงกับชุมชน และพัฒนาโครงการพัฒนาพื้นที่แบบโครงการเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ระดับชุมชน เพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้ตลอดจนยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

5) การสร้างเครือข่ายการถ่ายทอดองค์ความรู้โครงการหลวง โดยมีความร่วมมือในลักษณะของหุ้นส่วนการปฏิบัติงาน (partnership) และมีระบบการถ่ายทอดโอนภารกิจและการรับพื้นที่ใหม่ รวมถึงการพัฒนาระบบเครือข่ายการเรียนรู้หลังการถ่ายทอดโอนภารกิจ

3. การพัฒนาอุทยานหลวงราชพฤกษ์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ แหล่งท่องเที่ยว และสร้างรายได้ที่สามารถบริหารจัดการตนเองได้

- 1) การรวบรวมและเชื่อมโยงองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตามแนวพระราชดำริและโครงการหลวง
- 2) ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของโครงการหลวงและสถาบัน
- 3) การเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพและพรรณไม้
- 4) การสร้างรายได้เพื่อให้อุทยานหลวงราชพฤกษ์สามารถบริหารจัดการตนเองได้
- 5) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและสร้างพันธมิตรกับภาครัฐและเอกชน ในการใช้ประโยชน์พื้นที่ภายในอุทยาน และการส่งเสริมภาพลักษณ์องค์กร

4. การพัฒนาสถาบันให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ที่มีการพัฒนาบนพื้นฐานความรู้นำไปสู่องค์กรที่มีประสิทธิภาพและมีความมั่นคง

- 1) การพัฒนาระบบธรรมาภิบาลในองค์กร โดยเน้นการส่งเสริมการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล คุณธรรม และจริยธรรมในการทำงาน
- 2) การพัฒนาบุคลากร (training development) เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ การพัฒนาจากภายในของตนเอง self-sustainable, self-learning เป็นองค์กรที่มีการพัฒนาด้วยตนเองไปสู่องค์กรที่มีประสิทธิภาพ
- 3) การพัฒนาระบบงานที่เชื่อมโยงอย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยมุ่งเน้นการพัฒนา ระบบงานในเชิงคุณภาพ ประสิทธิภาพในการทำงานและผลงานที่เกิดขึ้น ทั้งด้านการวางแผนยุทธศาสตร์ การวางแผนพัฒนาบุคลากร การกำหนดแนวทางการปฏิบัติ และการติดตามและประเมินผลที่นำไปสู่ผลลัพธ์การดำเนินงานขององค์กร
- 4) การพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงและการใช้ประโยชน์จากข้อมูลสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจของคณะกรรมการและผู้บริหาร ในการวางแผนการดำเนินงานและการติดตามประเมินผล
- 5) การสนับสนุนการพัฒนาและสร้างเครือข่ายการเรียนรู้กับต่างประเทศ เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและแลกเปลี่ยนการพัฒนาทางวิชาการด้านการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงในระดับนานาชาติ

ส่วนที่ 3

ยุทธศาสตร์สถาบันวิจัย
และพัฒนาพื้นที่สูง

(องค์การมหาชน)

ยุทธศาสตร์สถาบันวิจัย และพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

3.1 ปรัชญาองค์กร

การสร้างคามยั่งยืนให้โครงการหลวงเป็นองค์กรที่เป็นผู้นำทางการวิจัยและพัฒนา และเป็นแหล่งองค์ความรู้ด้านการพัฒนาพื้นที่สูงของภูมิภาค

3.2 หลักการดำเนินงาน

1. พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงพระราชทานแด่โครงการหลวงในการพัฒนาพื้นที่สูง เมื่อวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2517 ณ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

“เรื่องที่จะช่วยชาวเขาและโครงการชาวนั้น มีประโยชน์โดยตรงกับชาวเขา เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ชาวเขาที่มีความเป็นอยู่ดีขึ้น สามารถเพาะปลูกสิ่งที่เป็นประโยชน์ และเป็นรายได้ให้กับเขาเอง จุดประสงค์อย่างหนึ่งคือมนุษยธรรม หมายถึงให้ผู้ที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารสามารถมีความรู้และพุงตัว มีความเจริญได้ อีกอย่างหนึ่งเรื่องช่วยในทางที่ทุกคนเห็นว่าควรจะช่วย เพราะเป็นปัญหาใหญ่ คือปัญหาเรื่องยาเสพติด ถ้าช่วยชาวเขาปลูกพืชที่เป็นประโยชน์บ้างเขาจะเลิกปลูกยาเสพติดคือฝิ่น ทำให้นโยบายการระงับการปราบปรามการปลูกฝิ่นและค้าฝิ่นได้ผลดี อันนี้เป็นผลอย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่งคือ ชาวเขาตามที่เราเป็นผู้ทำการเพาะปลูกโดยวิธีที่จะทำให้บ้านเมืองของเราสูญหายนะได้ ที่ถางป่าและปลูกโดยวิธีไม่ถูกต้อง ถ้าพวกเขาทุกคนไปช่วยเขาก็เท่ากับช่วยบ้านเมืองให้มีความดี อยู่ดี กินดี และปลอดภัยได้อีกทั่วประเทศ ถ้าสามารถทำโครงการนี้สำเร็จ ให้ชาวเขาอยู่เป็นหลักแหล่งและสนับสนุนนโยบาย จะรักษาป่าไม้ รักษาดินให้เป็นประโยชน์ต่อไป และยั่งยืนมาก”

2. พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานในพิธีปิดการสัมมนาการเกษตรภาคเหนือ เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2524 ณ สำนักงานเกษตรภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่

“...หากเราทำ ป่า 3 อย่าง ให้ชาวบ้านเห็นประโยชน์และได้ใช้ประโยชน์ เขาก็จะรักษาประโยชน์ เขาจะไม่ทำลาย และใครมาทำลาย เขาก็ป้องกัน หมายความว่า ชาวบ้านนั้น ถ้าเราให้โอกาสให้เขามีอยู่มีกินพอสมควร ก็จะเป็นเจ้าหน้าที่ป่าไม้ให้เราเป็นจำนวนมาก อย่างในร่องหุบเขาเล็ก ๆ ที่มีเพียง 50 ไร่ ก็จะเป็นหมู่บ้านให้ชาวเขาอยู่อาศัย คำว่าชาวบ้านนี้จะเรียกว่าชาวบ้านก็ได้ ชาวเขาก็ได้ ก็เป็นชาวบ้านทั้งนั้น เคยไปถามชาวเขาพูดถึงเรื่องว่าจะทำโครงการอะไร ๆ เขาก็ต้องช่วยกันรักษานะ เขาบอกว่า หมู่เขาก็เป็นคนไทยเหมือนกัน ก็หมายความว่า เป็นชาวบ้านเหมือนกัน ช่วยกันทำ เขาก็อยากอยู่ได้กฎหมาย ทำงานที่สุจริต ถ้าเราทำอะไรที่ดีมีเหตุผล เขาก็จะรักษา ป่า 3 อย่าง ให้เรา ถ้าจะถือว่า ป่า 3 อย่าง นี้ไม่ใช่รักษาต้นน้ำลำธารแล้ว ก็เป็นความคิดที่ผิด เพราะว่าต้นน้ำ จะเป็นต้นอะไรก็ตาม มีประโยชน์ทั้งนั้น ใช้ประโยชน์จากต้นไม้นั้น และมีประโยชน์ที่ 4 คือ อนุรักษ์ดินและอนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร...”

“...แห่งใดที่ทางการยังไม่ถือว่าเป็นเขตที่เพิกถอนป่าสงวน และประชาชนเข้าไปทำกิน ก็ต้องมีการควบคุม อย่างเช่น โครงการหลวงไปควบคุมให้เขาถือว่าเขาทำถูกต้องแล้ว ไม่ทำลายป่าไม้เพิ่มเติม หรือไม่ทำให้เสียหาย เขามีสิทธิ์ เลยกคิดว่าควรให้ใบแสดงว่ามี “สิทธิ์ทำกิน” ก็กลายเป็น “สทก.” “สิทธิ์ทำกิน” นี้ ถ้าให้เป็นตัวบุคคล เขาก็เอาไปขาย จึงนึกว่าจะต้องทำให้เป็นของหมู่บ้านหรือกลุ่มที่หมู่บ้านเป็นหมู่บ้านสหกรณ์ มีหัวหน้า มีกรรมการ แล้วก็มีการหน่วยหนึ่งหน่วยใดเข้าไปช่วย เช่น โครงการหลวงหรือป่าไม้เอง หรือจะเป็นกรรมการอย่างใด อย่างหนึ่ง ที่ตั้งขึ้นสำหรับในสวนนั้น ร่วมกันระหว่งกรมป่าไม้ กรมที่ดิน อำเภอ และจังหวัด ให้กำหนดเขตของหมู่บ้านนั้น ๆ เขตที่ทำกิน รวมทั้งเขตป่าไม้ใช้สอยด้วย ให้กำหนดอย่างนั้น ให้อยู่ในควบคุม...”

3. ยึดหลักการดำเนินงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.3 วิสัยทัศน์

เป็นองค์กรที่มุ่งมั่นการวิจัยและพัฒนาเพื่อสนับสนุนงานโครงการหลวง และพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง เพื่อให้เกิดการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน

3.4 บริบทการเปลี่ยนแปลง

การกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อให้บรรลุพันธกิจ ควรคำนึงถึงบริบทการเปลี่ยนแปลงและสถานการณ์ต่าง ๆ ในระยะ 5-10 ปีข้างหน้า ที่มีแนวโน้มจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาพื้นที่สูง ทั้งด้านการปรับตัวของชุมชนและการเปลี่ยนแปลงการใช้ทรัพยากรบนพื้นที่สูงที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยมีบริบทการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ดังนี้

1. ความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ
2. การเปลี่ยนแปลงของความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ (product variety) และความต้องการอาหารปลอดภัย และมีคุณภาพ
3. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร
4. การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศทางธรรมชาติ
5. การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ
6. การเปลี่ยนแปลงของกฎกติกาทางการค้าและการรวมกลุ่มทางการค้า

3.5 พันธกิจของแผนยุทธศาสตร์สถาบันระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560-2564)

เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ดังกล่าว จึงกำหนดพันธกิจหลัก ดังนี้

1. การสนับสนุนงานวิจัยและพัฒนางานของโครงการหลวง และการวิจัยต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและสร้างนวัตกรรมใหม่ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคม เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม
2. การพัฒนาบนฐานความรู้ เพื่อสร้างความเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การขยายผลองค์ความรู้โครงการหลวงอย่างเป็นระบบ และการสร้างรายได้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เชื่อมโยงกับตลาดและผู้บริโภค
3. การพัฒนาอุทยานหลวงราชพฤกษ์เป็นแหล่งเรียนรู้โครงการตามแนวพระราชดำริและโครงการหลวง ความหลากหลายทางชีวภาพ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวความหลากหลายทางชีวภาพ ด้านการเกษตรและวัฒนธรรม และมีรายได้ที่สามารถดูแลตัวเองได้
4. สนับสนุนและดำเนินการให้มีการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของสินค้าโครงการหลวง และสินค้าในโครงการของสถาบันจากหน่วยงานในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งดำเนินการให้มีการจดทะเบียนสิทธิบัตรเครื่องหมายการค้า และทรัพย์สินทางปัญญาอื่น ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และหุ้นส่วนในการพัฒนาร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ
5. การพัฒนาองค์กรตามแนวทาง TQA (รางวัลคุณภาพแห่งชาติ : Thailand Quality Award) ทั้งด้านการวิจัยงานพัฒนา และการเชื่อมโยงองค์ความรู้โครงการหลวงไปสู่ชุมชน รวมทั้งการพัฒนาศูนย์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบธรรมาภิบาล

3.6 เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และเป้าประสงค์

1. **เป้าหมายสูงสุด** คือ “การพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน” โดยการสนับสนุนงานโครงการหลวงและนำองค์ความรู้โครงการหลวงไปปรับใช้ในพื้นที่สูงอื่น
2. **วัตถุประสงค์**ของแผนยุทธศาสตร์สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ปี พ.ศ. 2560-2564 คือ “**ชุมชนเป้าหมายบนพื้นที่สูงมีคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่ดี**” โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ของโครงการหลวงผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางของโครงการหลวง
3. **เป้าประสงค์เชิงผลลัพธ์ของยุทธศาสตร์** ประกอบด้วย
 - 1) **ด้านเศรษฐกิจ** คือ ชุมชนเป้าหมายมีความมั่นคงทางด้านอาหารและรายได้ที่พอเพียงต่อการดำรงชีวิตตามแนวทางโครงการหลวงและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
 - 2) **ด้านสังคม** คือ ชุมชนเป้าหมายบนพื้นที่สูงมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้และสามารถบริหารจัดการได้อย่างยั่งยืน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้จากการสนับสนุนงานโครงการหลวงและพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง
 - 3) **ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** ในพื้นที่เป้าหมายลดการบุกรุกพื้นที่ป่าและการฟื้นฟู อนุรักษ์ และจัดการอย่างยั่งยืน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและทุกภาคส่วน
 - 4) **ด้านบริหารจัดการ** คือ การบริหารจัดการของสถาบันมีประสิทธิภาพและดำเนินงานภายใต้หลักธรรมาภิบาลและอุทยานหลวงราชพฤกษ์เป็นแหล่งเรียนรู้พระราชกรณียกิจ และแหล่งท่องเที่ยวด้านการเกษตรและความหลากหลายของพรรณไม้ที่มีคุณภาพอย่างยั่งยืน

3.7 พื้นที่ดำเนินงานและพื้นที่เป้าหมายในระยะต่อไป

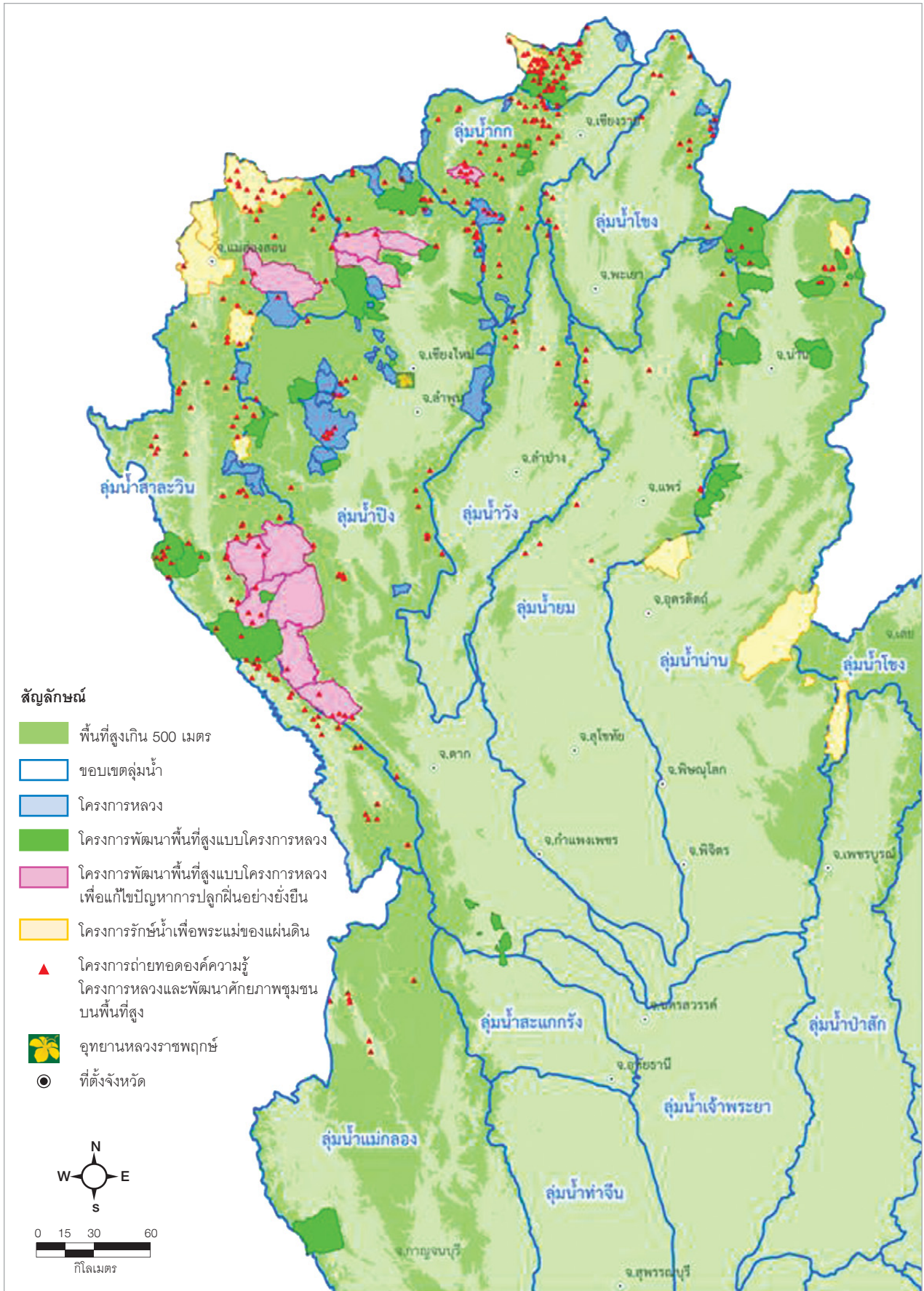
1. สถาบันได้กำหนดพื้นที่เป้าหมายเพื่อการถ่ายทอดความรู้และการพัฒนาเป็น 5 พื้นที่หลัก คือ พื้นที่โครงการหลวง พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง พื้นที่โครงการ “รักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” และพื้นที่โครงการถ่ายทอดองค์ความรู้โครงการหลวงและพัฒนาศักยภาพชุมชนบนพื้นที่สูง พื้นที่ดำเนินงานที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงาน ป.ป.ส. ภายใต้โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงเพื่อแก้ปัญหาการปลูกฝิ่นอย่างยั่งยืน และได้เพิ่มพื้นที่หมู่บ้านเยี่ยมเยียน (T&V) ครอบคลุมพื้นที่ 13 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน พะเยา ลำพูน น่าน กำแพงเพชร กาญจนบุรี ตาก ลำปาง อุตรดิตถ์ พิษณุโลก และเลย โดยมีจำนวนหมู่บ้าน 1,382 กลุ่มบ้าน ประชากร 527,978 คน โดยมีรายละเอียดพื้นที่ดำเนินงาน ดังตารางที่ 1 และภาพที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนหมู่บ้านของพื้นที่ดำเนินงานสถาบัน

พื้นที่ดำเนินงาน	พื้นที่ (แห่ง)	จังหวัด	หมู่บ้าน	ประชากร (คน)
ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง	38	5	264	183,744
โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง	29	10	396	154,859
โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงเพื่อแก้ปัญหาพื้นที่ปลูกฝิ่นอย่างยั่งยืน	11	3	126	26,707
โครงการถ่ายทอดองค์ความรู้โครงการหลวงและพัฒนาศักยภาพชุมชน	-	8	470	129,119
โครงการ “รักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน”	11	7	126	33,549
รวมทั้งหมด	89	13	1,382	527,978

หมายเหตุ: 1. โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง รวมพื้นที่เยี่ยมเยียน จำนวน 60 กลุ่มบ้าน
2. พื้นที่กลุ่มบ้านบนพื้นที่สูงของประเทศไทยทั้งหมด 4,148 กลุ่มบ้าน

ที่มา: ศูนย์ข้อมูลและสารสนเทศ สำนักยุทธศาสตร์และแผน สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2559

ภาพที่ 1 พื้นที่ดำเนินงานบนพื้นที่สูงของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

2. พื้นที่ดำเนินงานของอุทยานหลวงราชพฤกษ์ มีพื้นที่ 468 ไร่ 3 งาน 10 ตารางวา (ภาพที่ 2) เป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญในการเผยแพร่พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นแหล่งความรู้ด้านพืชสวน ความหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึงเป็นสถานที่จัดกิจกรรมและนิทรรศการทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับนานาชาติ รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและเกษตรที่สำคัญของประเทศ โดยมีรายละเอียดพื้นที่ดำเนินงานและพื้นที่เป้าหมายระยะต่อไป ดังนี้

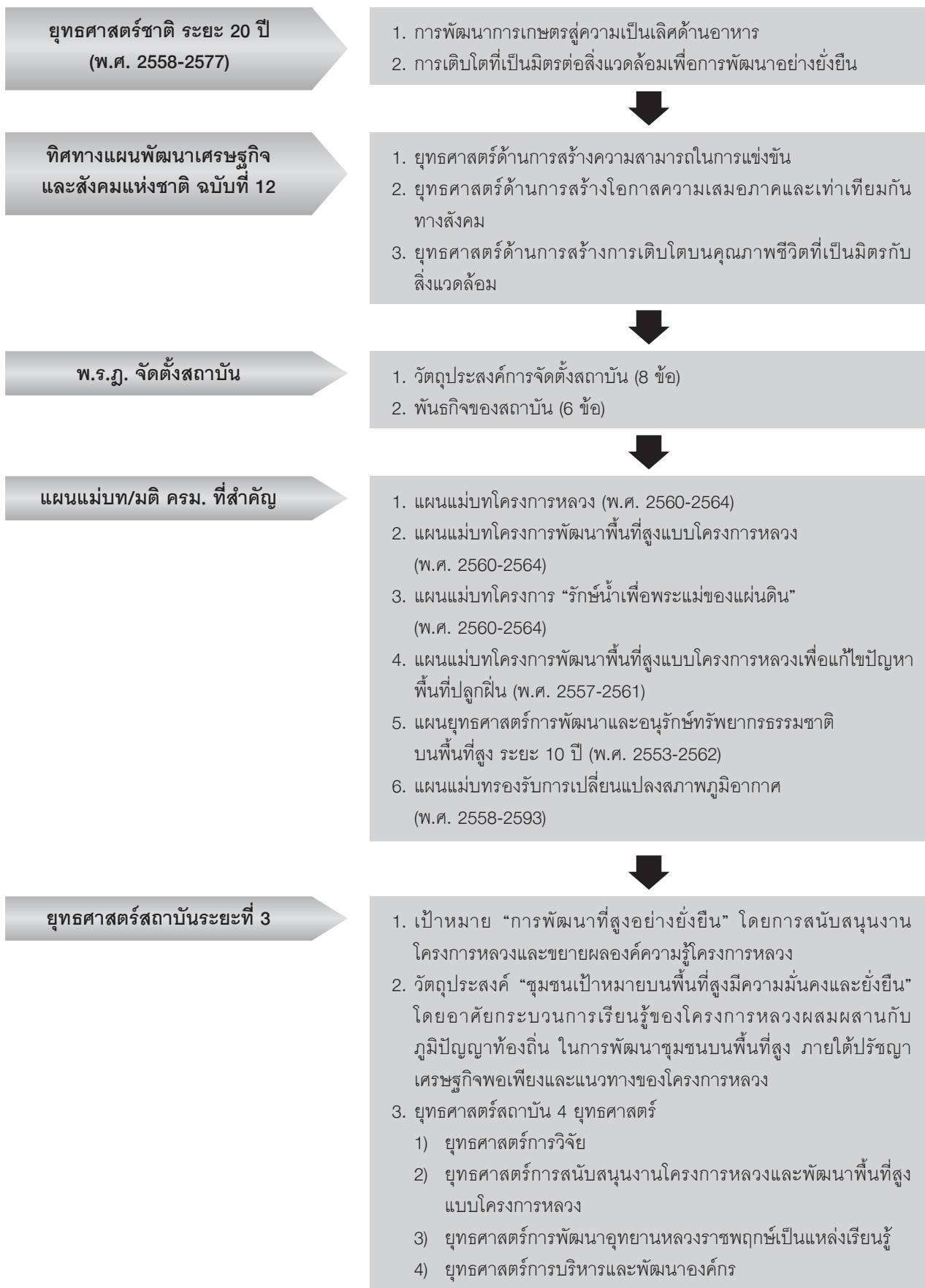

ภาพที่ 2 พื้นที่ดำเนินงานของอุทยานหลวงราชพฤกษ์

3.8 ความเชื่อมโยงของประเด็นท้าทาย แนวทางการพัฒนา และยุทธศาสตร์

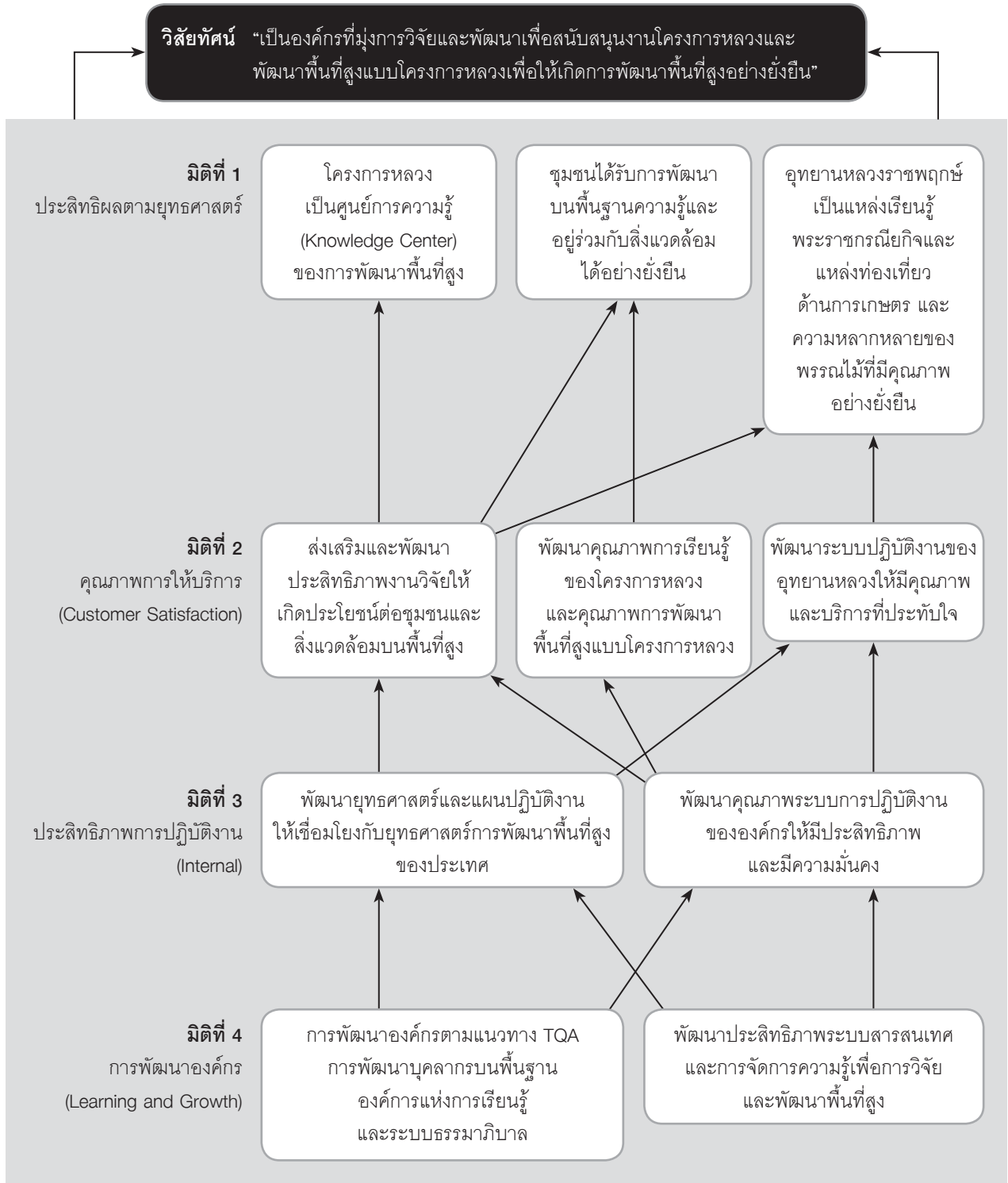
ประเด็นท้าทาย	แนวทางการพัฒนา	ยุทธศาสตร์ระยะที่ 3	เป้าประสงค์
<ol style="list-style-type: none"> 1. ความแปรปรวนของภูมิอากาศส่งผลกระทบต่อการผลิตของเกษตรกรปลูกพืชในพื้นที่สูง และการสูญเสียของผลผลิตของเกษตรกรปลูกพืชในพื้นที่สูง และผลกระทบของการดำเนินงานของอุทยาน 2. การเปิดเขตการค้าเสรีและการเปิดประชาคมอาเซียน มีผลกระทบต่อการแข่งขันด้านราคาและคุณภาพของผลผลิต รวมถึงชนิดของพืชที่ปลูกในพื้นที่สูง รวมทั้งการปรับตัวของชุมชน 3. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ผู้สังคมผู้สูงอายุส่งผลกระทบต่อภาระพึ่งพิง และการขาดแคลนแรงงาน 4. การเปลี่ยนแปลง product variety และความต้องของการอาหารปลอดภัยและมีความปลอดภัยสูงต่อการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตสู่เกษตรปลอดภัย 5. การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีสารสนเทศส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น 6. การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศทางธรรมชาติส่งผลกระทบต่อการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่สูง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การสนับสนุนงานวิจัยและพัฒนาของโครงการหลวง ต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และสร้างนวัตกรรมใหม่ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคม เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม 2. การสนับสนุนงานโครงการหลวง และการขยายผลไปสู่ชุมชนบนพื้นที่สูงอื่น ๆ ให้เกิดประโยชน์อย่างกว้างขวางในการปฏิบัติงานบนพื้นที่สูง 3. การพัฒนาอุทยานหลวงราชพฤกษ์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ แหล่งท่องเที่ยว และสร้างรายได้ที่สามารถบริหารจัดการตนเองได้ 4. การพัฒนาสถาบันให้เป็นที่ปรึกษาแห่งการเรียนรู้ที่มีการพัฒนาบนพื้นฐานความรู้ นำไปสู่องค์การที่มีประสิทธิภาพและมีความมั่นคง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ยุทธศาสตร์การวิจัย 2. ยุทธศาสตร์สนับสนุนงานโครงการหลวง และพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 3. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทยานหลวงราชพฤกษ์เป็นแหล่งเรียนรู้ 4. ยุทธศาสตร์การบริหารและพัฒนาองค์กร 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชุมชนเป้าหมายมีความมั่นคงทางด้านอาหารและรายได้เพียงพอเพียงต่อการดำรงชีวิตตามแนวทางการโครงการหลวง และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 2. ชุมชนเป้าหมายบนพื้นที่สูงมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้และสามารถบริหารจัดการได้อย่างยั่งยืน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้จากการสนับสนุนงานโครงการหลวงและพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 3. ลดการบุกรุกพื้นที่ป่าและการฟื้นฟู อนุรักษ์ และจัดการอย่างยั่งยืน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและทุกภาคส่วน 4. การบริหารจัดการของสถาบันมีประสิทธิภาพและดำเนินงานภายใต้หลักธรรมาภิบาล 5. อุทยานหลวงราชพฤกษ์เป็นแหล่งเรียนรู้ พระราชกรณียกิจ และแหล่งท่องเที่ยวด้านการเกษตร และความหลากหลายของพรรณไม้ที่มีความสำคัญยิ่ง

3.9 ความสอดคล้องกับนโยบาย แผนพัฒนา และแผนแม่บทที่เกี่ยวข้องของยุทธศาสตร์ของสถาบัน ระยะที่ 3

3.10 แผนที่ยุทธศาสตร์ (Strategic Map)

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)

3.11 รายละเอียดยุทธศาสตร์ของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง

เพื่อให้ภารกิจของสถาบันเป็นไปตามวัตถุประสงค์การจัดตั้งสถาบัน และสอดคล้องแนวพระราชดำริ นโยบาย และแผนพัฒนาต่าง ๆ ของรัฐ ซึ่งเน้นความสมดุลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้แก่ชุมชนบนพื้นที่สูงต่าง ๆ ของประเทศ รวมทั้งปรับทิศทางการดำเนินงานให้สอดคล้องตามนโยบายของคณะกรรมการสถาบัน และสามารถบริหารงานและดูแลองค์กรได้อย่างมั่นคง จึงได้กำหนดข้อเสนอยุทธศาสตร์ไว้ 4 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์การวิจัย
2. ยุทธศาสตร์การสนับสนุนงานโครงการหลวงและพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง
3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุทยานหลวงราชพฤกษ์เป็นแหล่งเรียนรู้
4. ยุทธศาสตร์การบริหารและพัฒนาองค์กร

โดยรายละเอียดในรายยุทธศาสตร์ ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์การวิจัย

1. เป้าประสงค์

มุ่งสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรม รวมทั้งต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนงานโครงการหลวง และก่อให้เกิดการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยในการพัฒนาพื้นที่สูงในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

2. เป้าหมายและตัวชี้วัด

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย						
	หน่วยนับ	2560	2561	2562	2563	2564	รวม
1. จำนวนองค์ความรู้ในการเพิ่มผลผลิตและคุณภาพของผลผลิตเกษตร	เรื่อง	6	6	6	6	6	30
2. จำนวนองค์ความรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับการรวบรวม อนุรักษ์ วิจัยและพัฒนาต่อยอดเพื่อสร้างประโยชน์ต่อเศรษฐกิจชุมชน	เรื่อง	2	2	2	2	2	10
3. จำนวนผลิตภัณฑ์จากการวิจัยและพัฒนาความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อใช้ประโยชน์ในระดับชุมชน/เชิงพาณิชย์	ผลิตภัณฑ์	6	2	5	2	5	20
4. จำนวนองค์ความรู้ในการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดินบนพื้นที่สูง	เรื่อง/ เทคโนโลยี	-	-	1	1	-	2
5. ชุมชนหรือพื้นที่ต้นแบบด้านระบบเกษตรนิเวศพื้นที่สูงและ/หรือการอยู่อาศัยร่วมกับป่าไม้ได้อย่างยั่งยืนในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง	ชุมชน/พื้นที่	-	2	4	3	-	9

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย						
	หน่วยนับ	2560	2561	2562	2563	2564	รวม
6. จำนวนโครงการวิจัย/เครือข่ายความร่วมมือด้านการวิจัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่สูงกับหน่วยงานทั้งภายในและต่างประเทศที่มีแผนปฏิบัติการร่วมกัน	เครือข่าย/ โครงการวิจัย	-	1	1	1	1	4
7. จำนวนผลงานวิจัยที่มีการยื่นขอจดทรัพย์สินทางปัญญา	เรื่อง	≥10	≥10	≥10	≥10	≥10	≥50

3. แนวทางการวิจัยที่สำคัญ

1) การวิจัยสนับสนุนงานโครงการหลวง โดยมุ่งเน้นงานวิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตและคุณภาพผลผลิต เสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหาร และการวิจัยเพื่อฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2) การวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมจากความหลากหลายทางชีวภาพบนพื้นที่สูง โดยเน้นการวิจัยเพื่อศึกษา รวบรวม พันธุ์ และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งการสร้างนวัตกรรมจากความหลากหลายทางชีวภาพของท้องถิ่นบนพื้นที่สูง ตลอดจนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

3) การวิจัยระบบเกษตรนิเวศพื้นที่สูง โดยการศึกษาวิจัยระบบการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และความสัมพันธ์ภายในระบบที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ โดยการมีส่วนร่วมของนักพัฒนาและเกษตรกรและการวิจัย เพื่อเสริมสร้างและแก้ไขปัญหาของชุมชนบนฐานของทุนท้องถิ่น ตลอดจนการนำองค์ความรู้จากโครงการหลวงไปทดสอบในพื้นที่สูงอื่นๆ ให้เกิดประโยชน์อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

4) การวิจัยด้านสังคม ด้านการตลาด และการวิจัยเชิงนโยบายในการพัฒนาพื้นที่สูง เพื่อสนับสนุนการกำหนดนโยบายและทิศทางการดำเนินงานบนพื้นที่สูงที่เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคม และรองรับการเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบที่มีต่อชุมชนบนพื้นที่สูง ตลอดจนการบริหารจัดการองค์ความรู้และทรัพย์สินทางปัญญาจากงานวิจัย เพื่อนำไปสู่การใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง

4. แผนงาน ประกอบด้วย 6 แผนงาน ดังนี้

1) แผนงานการวิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตและคุณภาพของผลิตผลเกษตร มุ่งเน้นการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อต่อยอดองค์ความรู้จากโครงการหลวง โดยเฉพาะองค์ความรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านการผลิตพืชและสัตว์ ให้ผลผลิตมีคุณภาพที่สูงขึ้น ประกอบด้วย การวิจัยการปลูกข้าวเพื่อลดผลกระทบภาวะโลกร้อนบนพื้นที่สูง การวิจัยและพัฒนาการเพาะปลูกและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเฮมพ์ การวิจัยระบบการปลูกพืชที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่สูง การวิจัยเชิงบูรณาการเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์บนพื้นที่สูง การวิจัยและพัฒนาการเลี้ยงผึ้งเพื่อผสมเกสรและสร้างรายได้แก่ชุมชนบนพื้นที่สูง และการศึกษาเพื่อปรับปรุงกระบวนการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวพืชสำคัญของโครงการหลวง

2) แผนงานการวิจัยเพื่อฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เน้นการวิจัยเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูพืชท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อเป็นแหล่งอาหารของชุมชนบนพื้นที่สูง การศึกษาการพัฒนาชุมชนโครงการหลวงเพื่อเป็นชุมชนคาร์บอนต่ำและยั่งยืน การศึกษาฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อมในระดับชุมชนบนพื้นที่สูง การศึกษาชนิดไม้ท้องถิ่นและการใช้ประโยชน์เพื่อการปลูกป่าชาวบ้าน และการศึกษาชนิด/พันธุ์ไม้สนเพื่อปลูกเป็นสวนป่าและการอนุรักษ์ในพื้นที่โครงการหลวง

3) แผนงานการวิจัยเพื่อต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและพัฒนานวัตกรรมจากความหลากหลายทางชีวภาพบนพื้นที่สูง เน้นการศึกษารวบรวมและต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากพืชสมุนไพรและยาพื้นบ้าน การวิจัยและพัฒนาชีวภัณฑ์เกษตรและผลิตภัณฑ์สำหรับการปลูกพืชเพื่อลดสารเคมีบนพื้นที่สูง และการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อยอดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพบนพื้นที่สูง

4) แผนงานการวิจัยระบบเกษตรนิเวศพื้นที่สูงและการทดสอบองค์ความรู้โครงการหลวง เน้นการศึกษาระบบเกษตรนิเวศพื้นที่สูงที่มีความเหมาะสมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และโครงการทดสอบเทคโนโลยีโครงการหลวงในการปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์ที่สอดคล้องกับภูมิสังคมของพื้นที่สูง

5) แผนงานการวิจัยเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อสนับสนุนการกำหนดนโยบาย และทิศทางการดำเนินงานบนพื้นที่สูงที่เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคม และรองรับการเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบในด้านต่าง ๆ ที่มีต่อชุมชนบนพื้นที่สูง ประกอบด้วย การทดสอบตัวชี้วัดชุมชนต้นแบบเพื่อให้คนอยู่อาศัยร่วมกับป่าไม้ได้อย่างยั่งยืนในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง การศึกษากระบวนการพัฒนาองค์กรชุมชนบนพื้นที่สูง การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรบนพื้นที่สูง สภาวะตลาดสินค้าเกษตรบนพื้นที่สูง ผลกระทบของการแปรปรวนของภูมิอากาศต่อการปลูกพืชบนพื้นที่สูง และการศึกษาและจัดทำฐานข้อมูลกาลอากาศและบริหารจัดการน้ำ สำหรับงานวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงของประเทศไทย

6) แผนงานการบริหารจัดการและการจัดการทรัพยากรดินทางปัญญาและสิทธิชุมชน เน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการวิจัยกับหน่วยงานทั้งภายในและต่างประเทศ การบริหารจัดการองค์ความรู้และทรัพยากรดินทางปัญญาจากงานวิจัยเพื่อนำไปสู่การใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง โดยการยื่นขอจดทรัพย์สินทางปัญญา และการกำกับและติดตามงานวิจัย

รายละเอียดแนวทางการพัฒนา แผนงาน และโครงการ/กิจกรรมสำคัญของยุทธศาสตร์การวิจัย มีดังนี้

แนวทางการพัฒนา	แผนงานและโครงการ/กิจกรรมสำคัญ
<p>1. การวิจัยสนับสนุนงานโครงการหลวง โดยมุ่งเน้นงานวิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตและคุณภาพผลผลิต เสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหาร และการวิจัยเพื่อฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</p> <p>2. การวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมจากความหลากหลายทางชีวภาพบนพื้นที่สูง โดยเน้นการวิจัยเพื่อศึกษา รวบรวม ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งการสร้างนวัตกรรมจากความหลากหลายทางชีวภาพของท้องถิ่นบนพื้นที่สูง ตลอดจนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน</p>	<p>1. แผนงานการวิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตและคุณภาพของผลผลิตเกษตร ประกอบด้วย 2 โครงการหลัก 4 โครงการทั่วไป ดังนี้</p> <p>โครงการหลัก</p> <p>1) โครงการวิจัยการปลูกข้าวเพื่อลดผลกระทบต่อภาวะโลกร้อนบนพื้นที่สูง</p> <p>2) โครงการวิจัยและพัฒนาการเพาะปลูกและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเฮมพ์</p> <p>โครงการทั่วไป</p> <p>3) โครงการวิจัยระบบการปลูกพืชที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่สูง</p> <p>4) โครงการวิจัยเชิงบูรณาการเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์บนพื้นที่สูง (พืชผัก ไม้ผล ไม้ดอก กาแฟ ไข่ หวาย ไก่ สุกร ฯลฯ)</p> <p>5) โครงการวิจัยและพัฒนาการเลี้ยงผึ้งเพื่อผสมเกสรและสร้างรายได้แก่ชุมชนบนพื้นที่สูง</p> <p>6) โครงการศึกษาเพื่อปรับปรุงกระบวนการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวพืชสำคัญของโครงการหลวง</p>

แนวทางการพัฒนา	แผนงานและโครงการ/กิจกรรมสำคัญ
<p>3. การวิจัยระบบเกษตรนิเวศพื้นที่สูง โดยการศึกษาระบบการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และความสัมพันธ์ภายในระบบที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ โดยการมีส่วนร่วมของนักพัฒนาและเกษตรกร และการวิจัยเพื่อเสริมสร้างและแก้ไขปัญหาของชุมชนบนฐานของทุนท้องถิ่น ตลอดจนการนำองค์ความรู้จากโครงการหลวงไปทดสอบในพื้นที่สูงอื่น ๆ ให้เกิดประโยชน์อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น</p> <p>4. การวิจัยด้านสังคม ด้านการตลาด และการวิจัยเชิงนโยบายในการพัฒนาพื้นที่สูง เพื่อสนับสนุนการกำหนดนโยบายและทิศทางการดำเนินงานบนพื้นที่สูงที่เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคม และรองรับการเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบที่มีต่อชุมชนบนพื้นที่สูง ตลอดจนการบริหารจัดการองค์ความรู้ และทรัพย์สินทางปัญญาจากงานวิจัย เพื่อนำไปสู่การใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง</p>	<p>2. แผนงานการวิจัยเพื่อฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 2 โครงการหลัก 3 โครงการทั่วไป ดังนี้</p> <p>โครงการหลัก</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูพืชท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อเป็นแหล่งอาหารของชุมชนบนพื้นที่สูง 2) โครงการศึกษาการพัฒนาชุมชนโครงการหลวงเพื่อเป็นชุมชนคาร์บอนต่ำและยั่งยืน <p>โครงการทั่วไป</p> <ol style="list-style-type: none"> 3) โครงการวิจัยเพื่อฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดินบนพื้นที่สูง 4) โครงการศึกษานิตไม้ท้องถิ่นและการใช้ประโยชน์เพื่อการปลูกป่าชาวบ้าน 5) โครงการศึกษานิต/พันธุ์ไม้สนเพื่อปลูกเป็นสวนป่าและการอนุรักษ์ในพื้นที่โครงการหลวงวัดจันทร์
	<p>3. แผนงานการวิจัยเพื่อต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และพัฒนานวัตกรรมจากความหลากหลายทางชีวภาพบนพื้นที่สูง ประกอบด้วย 3 โครงการหลัก ดังนี้</p> <p>โครงการหลัก</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) โครงการศึกษารวบรวมและต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากพืชสมุนไพรและยาพื้นบ้าน 2) โครงการวิจัยและพัฒนาชีวภัณฑ์เกษตรและผลิตภัณฑ์สำหรับการปลูกพืชเพื่อลดสารเคมีบนพื้นที่สูง 3) โครงการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อยอดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพบนพื้นที่สูง
	<p>4. แผนงานการวิจัยระบบเกษตรนิเวศพื้นที่สูง การวิจัยเชิงพื้นที่ และการทดสอบองค์ความรู้โครงการหลวง ประกอบด้วย 2 โครงการหลัก ดังนี้</p> <p>โครงการหลัก</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) โครงการวิจัยระบบเกษตรนิเวศพื้นที่สูง 2) โครงการทดสอบเทคโนโลยีโครงการหลวงในการปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์ที่สอดคล้องกับภูมิสังคมของพื้นที่สูง
	<p>5. แผนงานการวิจัยเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 1 โครงการหลัก 4 โครงการทั่วไป ดังนี้</p> <p>โครงการหลัก</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) โครงการทดสอบตัวชี้วัดชุมชนต้นแบบเพื่อให้คนอยู่อาศัยร่วมกับป่าไม้ได้อย่างยั่งยืนในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง <p>โครงการทั่วไป</p> <ol style="list-style-type: none"> 2) โครงการศึกษากระบวนการพัฒนาองค์กรชุมชนบนพื้นที่สูง 3) โครงการศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรบนพื้นที่สูง

แนวทางการพัฒนา	แผนงานและโครงการ/กิจกรรมสำคัญ
	<p>4) โครงการศึกษาสภาวะตลาดสินค้าเกษตรบนพื้นที่สูง</p> <p>5) โครงการศึกษาผลกระทบของการแปรปรวนของภูมิอากาศต่อการปลูกพืชบนพื้นที่สูง</p> <p>6) โครงการศึกษาและจัดทำฐานข้อมูลกาลอากาศและบริหารจัดการน้ำสำหรับงานวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงของประเทศไทย</p> <p>6. แผนงานการบริหารจัดการและการจัดการทรัพยากรดินทางปัญญาและสิทธิชุมชน ประกอบด้วย 1 โครงการหลัก 2 โครงการทั่วไป ดังนี้</p> <p>โครงการหลัก</p> <p>1) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการวิจัยกับหน่วยงานทั้งภายในและต่างประเทศ</p> <p>โครงการทั่วไป</p> <p>1) การยื่นขอจดทรัพย์สินทางปัญญา</p> <p>2) การกำกับและติดตามงานวิจัย</p>

2. ยุทธศาสตร์การสนับสนุนงานโครงการหลวงและพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง

1. เป้าประสงค์

- 1) การสนับสนุนงานโครงการหลวงให้เป็นต้นแบบของการพัฒนาบนพื้นที่สูง ที่มีความสมดุลด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อที่นำไปสู่ความยั่งยืน
- 2) การนำองค์ความรู้โครงการหลวงไปปรับใช้ในพื้นที่สูงอื่นให้เกิดประโยชน์อย่างกว้างขวางในการปฏิบัติงานบนพื้นที่สูง โดยการเชื่อมโยงองค์ความรู้โครงการหลวงจากงานวิจัยและงานพัฒนา รวมทั้งบูรณาการร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ไปสู่การสร้างรายได้ของชุมชนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน พร้อมทั้งสร้างชุมชนต้นแบบการพัฒนาพื้นที่สูงตามแนวทางโครงการหลวง นำไปสู่การขยายเครือข่ายการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน
- 3) การฟื้นฟูป่าต้นน้ำ ความอุดมสมบูรณ์ของดิน การพัฒนาระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ และทำการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

2. เป้าหมายและตัวชี้วัด

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย						
	หน่วยนับ	2560	2561	2562	2563	2564	รวม
1. ระดับความสำเร็จของสถาบัน ในการสนับสนุนงานโครงการหลวง ไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 โดยเฉลี่ย	ร้อยละ	≥90	≥90	≥90	≥90	≥90	≥90
2. ระดับความสำเร็จในการดำเนินงานตาม แผนปฏิบัติการเชื่อมโยงระบบการเรียนรู้ การเยี่ยมชมให้คำปรึกษา และระบบ การวางแผนการผลิตและการตลาด ร่วมกับมูลนิธิโครงการหลวง ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80	ร้อยละ	≥80	≥80	≥80	≥80	≥80	≥80
3. จำนวนเกษตรกรได้รับการพัฒนา และการถ่ายทอดความรู้ตามแนวทาง โครงการหลวง	ราย	72,000	74,000	76,000	78,000	80,000	380,000
4. รายได้ของเกษตรกรที่เกิดขึ้นจากการ ถ่ายทอดองค์ความรู้และมีการนำไป ใช้ประโยชน์ในการพัฒนาอาชีพ	ล้านบาท	120	140	160	180	200	800
5. ชุมชนในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบ โครงการหลวง สามารถกำหนดเขตพื้นที่ ควบคุมการบุกรุกป่า และมีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของชุมชนทั้งหมด	ร้อยละ	≥50	≥50	≥50	≥50	≥50	≥50
6. ชุมชนในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบ โครงการหลวงเป็นต้นแบบการพัฒนา พื้นที่สูงแบบโครงการหลวง จำนวน 90 ชุมชน	ชุมชน	15	15	20	20	20	90
7. ชุมชนในโครงการพัฒนาพื้นที่สูง แบบโครงการหลวงที่มีความเข้มแข็ง โดยสามารถจัดทำแผนชุมชนและ การนำไปใช้ประโยชน์ในการขับเคลื่อน การพัฒนาได้ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของชุมชนทั้งหมด	ร้อยละ	≥50	≥50	≥50	≥50	≥50	≥50

3. แนวทางการพัฒนาที่สำคัญ

1) การสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจแก่ชุมชน และใช้หลักการตามแนวทางโครงการหลวงในการแก้ไขปัญหา

2) การสนับสนุนและเชื่อมโยงชุมชนเพื่อเรียนรู้องค์ความรู้จากศูนย์พัฒนาโครงการหลวง และส่งเสริมการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูงบนฐานความรู้ของโครงการหลวง ผลงานวิจัย และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สมดุลทุกมิติและยั่งยืน โดยการประสานงานความร่วมมือกับมูลนิธิโครงการหลวง ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานของรัฐและสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องและภาคเอกชน เน้นกระบวนการทำงานอย่างใกล้ชิดระหว่างมูลนิธิโครงการหลวงกับสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ทั้งในด้านการองค์ความรู้ระบบการเยี่ยมเยียนและให้คำปรึกษา และระบบการผลิตและการตลาด รวมทั้งมีความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างงานวิจัยและงานพัฒนา เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของเกษตรกรและนักวิจัยในการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

3) ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของผลผลิตและผลิตภัณฑ์ ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน รวมถึงการสนับสนุนให้เกิดช่องทางการตลาด การขนส่งสินค้าของชุมชนอย่างครบวงจร

4) พัฒนาเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงกับชุมชน และพัฒนาโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ระดับชุมชน เพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้ ตลอดจนยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน โดยอาศัยการสื่อสารสองทางโดยใช้ระบบ IT ในการเผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้โครงการหลวง ซึ่งจะมีความร่วมมือในการจัดการองค์ความรู้ระหว่างโครงการหลวงและสถาบันอย่างใกล้ชิด

5) การสร้างเครือข่ายการถ่ายทอดองค์ความรู้โครงการหลวง โดยมีความร่วมมือในลักษณะของหุ้นส่วนการทำงาน (partnership) และมีระบบการถ่ายโอนภารกิจและการรับพื้นที่ใหม่ รวมถึงการพัฒนาระบบเครือข่ายการเรียนรู้หลังการถ่ายโอนภารกิจ

4. แผนงาน ประกอบด้วย 5 แผนงาน ดังนี้

1) แผนงานสนับสนุนงานโครงการหลวง มุ่งเน้นสนับสนุนการพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีและการเรียนรู้ในด้านต่างๆ เช่น พืชผัก สมุนไพร ผักอินทรีย์ ปศุสัตว์ ป่าชาวบ้าน ไม้ผล ไม้ดอก เป็นต้น การสนับสนุนการจัดการสิ่งแวดล้อมและสุขภาพชุมชนบนพื้นที่สูง การส่งเสริมลดการใช้สารเคมี การพัฒนาระบบคุณภาพผลผลิตตามมาตรฐานอาหารปลอดภัย การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการจัดการด้านการท่องเที่ยว การพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน การพัฒนาศักยภาพเยาวชน พื้นที่ภูมิปัญญาด้านงานหัตถกรรม และสนับสนุนการอนุรักษ์พื้นที่สูงสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการสนับสนุนและเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารจัดการในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง

2) แผนงานพัฒนาพื้นที่สูงตามแบบโครงการหลวง ประกอบด้วย โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง และโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงเพื่อแก้ไขปัญหาพื้นที่ปลูกฝิ่นอย่างยั่งยืน มุ่งเน้นการส่งเสริมให้ชุมชนสามารถเชื่อมโยงกับองค์ความรู้โครงการหลวงและงานวิจัย และสามารถนำไปใช้พัฒนาชุมชนได้อย่างสอดคล้องกับภูมิสังคมของชุมชน และส่งเสริมชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้การพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน และสร้างผู้นำชุมชนและเกษตรกรผู้รู้โครงการหลวงของชุมชน โดยพัฒนาอาชีพและสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ การสื่อสารและการตลาด และการอนุรักษ์พื้นที่สูงสิ่งแวดล้อม

3) แผนงานการสนับสนุนโครงการ “รักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” เน้นการสนับสนุนการดำเนินงาน การประสานงานการประชุมคณะกรรมการโครงการ “รักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” การบริหารงานเชิงบูรณาการ กำกับ และติดตามงาน และการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่ของชุมชนบนพื้นที่สูง เช่น กิจกรรมส่งเสริม การอนุรักษ์ฟื้นฟูธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ และการจัดทำฐานข้อมูลการใช้ประโยชน์ ที่ดินรายแปลง

4) แผนงานถ่ายทอดองค์ความรู้โครงการหลวง มุ่งเน้นการถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์ โครงการหลวงไปสู่ชุมชน เพื่อให้ชุมชนนำไปปรับใช้ในการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคม (Functional and Vocation Approach) โดยการส่งเสริมการเรียนรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้โครงการหลวงและทฤษฎีและการปฏิบัติ ไปสู่ครู ศสช. และชุมชนบนพื้นที่สูง การเรียนรู้โครงการหลวงผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อส่งเสริมความรู้ โครงการหลวง พัฒนาศักยภาพของครู ศสช. และชุมชนบนพื้นที่สูง และส่งเสริมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ ของเจ้าหน้าที่และเกษตรกร จากศูนย์/สถานีโครงการหลวง และโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง

5) แผนงานบริหารจัดการ ประกอบด้วย การพัฒนาและจัดการข้อมูลและระบบเครือข่ายการเรียนรู้ การบริหารจัดการงานพัฒนา และการจัดการความรู้

รายละเอียดแนวทางการพัฒนา แผนงาน และโครงการ/กิจกรรมสำคัญของยุทธศาสตร์การสนับสนุนงาน โครงการหลวงและพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง มีดังนี้

แนวทางการพัฒนา	แผนงานและโครงการ/กิจกรรมสำคัญ
<ol style="list-style-type: none"> 1. การสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจ แก่ชุมชน และใช้หลักการตามแนวทาง โครงการหลวงในการแก้ไขปัญหา 2. การสนับสนุนและเชื่อมโยงชุมชนเพื่อเรียนรู้ องค์ความรู้จากศูนย์พัฒนาโครงการหลวง และส่งเสริมการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง บนฐานความรู้ของโครงการหลวง ผลงานวิจัย และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สมดุลทุกมิติและ ยั่งยืน โดยการประสานงานความร่วมมือ กับมูลนิธิโครงการหลวง ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานของรัฐและสถาบัน การศึกษาที่เกี่ยวข้อง และภาคเอกชน 3. ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานของผลผลิตและผลิตภัณฑ์ ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการใช้ประโยชน์ อย่างยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึง การสนับสนุนให้เกิดช่องทางตลาด การขนส่งสินค้าของชุมชนอย่างครบวงจร 	<ol style="list-style-type: none"> 1. แผนงานสนับสนุนงานโครงการหลวง ประกอบด้วย 3 โครงการหลัก 7 โครงการทั่วไป ดังนี้ โครงการหลัก 1) โครงการสนับสนุนการพัฒนาและการถ่ายทอดเทคโนโลยีและ การเรียนรู้ 2) โครงการสนับสนุนการจัดการสิ่งแวดล้อมและสุขภาพชุมชน บนพื้นที่สูง 3) โครงการส่งเสริมลดการใช้สารเคมี โครงการทั่วไป 4) โครงการสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพผลผลิตตามมาตรฐาน อาหารปลอดภัย 5) โครงการการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการจัดการด้านการท่องเที่ยว 6) โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบนพื้นที่สูง 7) โครงการพัฒนาศักยภาพเยาวชนบนพื้นที่สูง 8) โครงการฟื้นฟูและอนุรักษ์งานหัตถกรรมของชนเผ่าบนพื้นที่สูง 9) โครงการสนับสนุนและเสริมสร้างเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร จัดการในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 10) โครงการสนับสนุนการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม

แนวทางการพัฒนา	แผนงานและโครงการ/กิจกรรมสำคัญ
<p>4. พัฒนาเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อเชื่อมโยงกับชุมชน และพัฒนาโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง เป็นเครือข่ายการเรียนรู้ระดับชุมชน เพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และสามารถพึ่งตนเองได้ ตลอดจนยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน</p> <p>5. การสร้างเครือข่ายการถ่ายทอดองค์ความรู้ โครงการหลวง โดยมีความร่วมมือในลักษณะของหุ้นส่วนการปฏิบัติงาน (partnership) และมีระบบการถ่ายทอดภารกิจและการรับพื้นที่ใหม่ รวมถึงการพัฒนาระบบเครือข่ายการเรียนรู้ หลังการถ่ายโอนภารกิจ</p>	<p>2. แผนงานพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง ประกอบด้วย 2 โครงการหลัก และมีกิจกรรมสำคัญในแต่ละโครงการ ดังนี้</p> <p>1) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง ประกอบด้วย 5 กิจกรรมหลัก 1 กิจกรรมทั่วไป</p> <p>กิจกรรมหลัก</p> <p>1.1) การพัฒนาอาชีพบนฐานความรู้ ได้แก่ การถ่ายทอดความรู้ผ่านระบบหรือเครือข่ายเรียนรู้โครงการหลวง การผลิตพืชและสัตว์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมอาชีพนอกภาคการเกษตร</p> <p>1.2) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และการพัฒนาด้านการตลาด เช่น การส่งเสริมการค้าสินค้าตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดทำแผนชุมชน การสร้างและพัฒนาผู้นำชุมชน การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม การสืบสานวัฒนธรรมประเพณี และการสร้างตลาดต่าง ๆ</p> <p>1.3) การฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ การควบคุมเขตการใช้ที่ดินโดยกระบวนการมีส่วนร่วม เช่น การกำหนดเขตการใช้ที่ดิน การควบคุมการบุกรุกป่า การปรับระบบการใช้ที่ดินให้ถูกต้อง การปลูกและฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำธาร การอนุรักษ์ดินและน้ำ การฟื้นฟูแหล่งอาหารและความหลากหลายทางชีวภาพ และการควบคุมมลภาวะทางอากาศ ขยะ และน้ำเสีย</p> <p>1.4) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ เช่น โครงสร้างพื้นฐานสนับสนุนการผลิตให้ได้คุณภาพ และระบบโลจิสติกส์และการสื่อสาร</p> <p>1.5) การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการระหว่างหน่วยงาน ให้มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การบูรณาการความร่วมมือของชุมชนและหน่วยงานรัฐ การพัฒนาระบบเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ และการติดตามประเมินผล</p> <p>กิจกรรมทั่วไป</p> <p>1.6) การบริหารจัดการโครงการ</p> <p>2) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงเพื่อแก้ไขปัญหาการปลูกฝิ่นอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 5 กิจกรรมหลัก 1 กิจกรรมทั่วไป</p> <p>กิจกรรมหลัก</p> <p>2.1) การพัฒนาอาชีพและการตลาด ได้แก่ การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้จากโครงการหลวง การพัฒนาอาชีพทั้งในและนอกภาคการเกษตร การพัฒนาคุณภาพผลผลิตและมาตรฐานอาหารปลอดภัย และการพัฒนาระบบกลไกการตลาด รวมทั้งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น และการจัดทำศูนย์เรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่เกษตรกร</p>

แนวทางการพัฒนา	แผนงานและโครงการ/กิจกรรมสำคัญ
	<p>2.2) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและการพัฒนาสังคม เช่น การส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การจัดทำแผนชุมชน การสร้างและพัฒนาผู้นำชุมชน การสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน การสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี และความมั่นคงของชาติ</p> <p>2.3) การฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การกำหนดเขตการใช้ที่ดิน การควบคุมการบุกรุกป่า การปรับระบบการใช้ที่ดินให้ถูกต้อง การปลูกและฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำธาร การอนุรักษ์ดินและน้ำ การฟื้นฟูแหล่งอาหารและความหลากหลายทางชีวภาพ และการควบคุมมลภาวะทางอากาศ ขยะ และน้ำเสีย</p> <p>2.4) การพัฒนากระบวนการชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาเสถียรได้แก่ การช่วยเหลือผู้ผ่านการบำบัด การพัฒนาแกนนำชุมชน และการรณรงค์เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเสถียร</p> <p>2.5) การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการระหว่างหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพ</p> <p>กิจกรรมทั่วไป</p> <p>2.6) การบริหารจัดการโครงการ</p>
	<p>3. แผนงานการสนับสนุนโครงการ “รักษน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน”</p> <p>ประกอบด้วย 1 โครงการ และมีกิจกรรม ประกอบด้วย 3 กิจกรรมหลัก 1 กิจกรรมทั่วไป ดังนี้</p> <p>กิจกรรมหลัก</p> <p>1) สนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการโครงการ “รักษน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน”</p> <p>2) ประสานงานและสนับสนุนการปฏิบัติงานเชิงบูรณาการของหน่วยงานต่าง ๆ</p> <p>3) สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการ เช่น การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ และการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</p> <p>กิจกรรมทั่วไป</p> <p>4) การบริหารจัดการโครงการ</p>
	<p>4. แผนงานถ่ายทอดองค์ความรู้โครงการหลวง ประกอบด้วย 1 โครงการ คือ โครงการถ่ายทอดองค์ความรู้โครงการหลวงและพัฒนาศักยภาพชุมชนบนพื้นที่สูง และมีกิจกรรม ประกอบด้วย 4 กิจกรรมหลัก 1 กิจกรรมทั่วไป ดังนี้</p> <p>กิจกรรมหลัก</p> <p>1) การวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้โครงการหลวงที่เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคมของแต่ละชุมชนในพื้นที่ ศคช.</p> <p>2) การถ่ายทอดองค์ความรู้โครงการหลวงเพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนบนพื้นที่สูง</p>

แนวทางการพัฒนา	แผนงานและโครงการ/กิจกรรมสำคัญ
	3) การพัฒนาการเรียนรู้ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่และเกษตรกร 4) การเยี่ยมเยียนให้คำปรึกษาแนะนำในการดำเนินงานต่าง ๆ กิจกรรมทั่วไป 5) การบริหารจัดการโครงการ
	5. แผนงานบริหารจัดการ ประกอบด้วย 3 โครงการหลัก ดังนี้ 1) การพัฒนาและจัดการข้อมูลและเครือข่ายการเรียนรู้ 2) การบริหารจัดการงานพัฒนา 3) การจัดการเรียนรู้

3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุทยานหลวงราชพฤกษ์เป็นแหล่งเรียนรู้

1. เป้าประสงค์

พัฒนาอุทยานหลวงราชพฤกษ์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตร และความหลากหลายทางชีวภาพ เผยแพร่งานโครงการหลวง โครงการตามแนวพระราชดำริ และพระราชกรณียกิจต่าง ๆ รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านการเกษตร และวัฒนธรรมที่มีคุณภาพอย่างยั่งยืน

2. เป้าหมายและตัวชี้วัด

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย						
	หน่วยนับ	2560	2561	2562	2563	2564	รวม
1. จำนวนผู้เข้ารับการเรียนรู้และผู้เข้ารับบริการเพิ่มขึ้นร้อยละ 7 ของทุกปี	ร้อยละ	7	7	7	7	7	7
2. รายได้ของอุทยานหลวงราชพฤกษ์เพิ่มขึ้นร้อยละ 5 ของทุกปี	ร้อยละ	5	5	5	5	5	5
3. ร้อยละความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการ	ร้อยละ	90	90	90	90	90	90
4. จำนวนพรรณไม้	texa	-	-	-	-	15,000	15,000

3. แนวทางการพัฒนาที่สำคัญ

- 1) การรวบรวมและเชื่อมโยงองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการหลวงและการพัฒนาตามแนวพระราชดำรินงานวิจัยและพัฒนาของสถาบัน ด้านการเกษตร ด้านศิลปะและวัฒนธรรม
- 2) ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของโครงการหลวงและสถาบัน
- 3) การเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพและพรรณไม้
- 4) การสร้างรายได้เพื่อให้อุทยานหลวงราชพฤกษ์สามารถบริหารจัดการตนเองได้
- 5) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน ในการร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลและพัฒนาองค์ความรู้/เครือข่ายการส่งเสริมการท่องเที่ยว/ร่วมจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

4. แผนงาน ประกอบด้วย 4 แผนงาน ดังนี้

1) **แผนงานวิชาการและการเรียนรู้** เน้นการจำลององค์ความรู้จากศูนย์ศึกษากาพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ การสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การรวบรวมและจัดทำฐานข้อมูลพรรณไม้ การพัฒนาหลักสูตรในการถ่ายทอดองค์ความรู้ และการสร้างเครือข่ายทางวิชาการทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

2) **แผนงานการตลาดและกิจกรรม** เน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือและสร้างพันธมิตรกับภาครัฐและเอกชน ในการใช้ประโยชน์พื้นที่ภายในอุทยานและการส่งเสริมภาพลักษณ์องค์กร เพิ่มศักยภาพการหารายได้ ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมภาพลักษณ์ ส่งเสริมการท่องเที่ยว การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ศึกษาด้านการตลาดและสร้างเครือข่ายการตลาดที่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย

3) **แผนงานพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบำรุงรักษาสวน** เน้นการพัฒนาและปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค เพื่อรองรับการบริการและเพิ่มความมั่นคงด้านน้ำ การปรับปรุงภูมิทัศน์ พัฒนาพื้นที่และสิ่งปลูกสร้างเพื่อรองรับการหารายได้และการบริการ การผลิตและจัดหาพรรณไม้ปัจจัยการผลิต และการจัดทำแผนแม่บทปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและพัฒนาพื้นที่ภายในอุทยานหลวงราชพฤกษ์ (ระยะ 5 ปี)

4) **แผนงานบริหารจัดการอุทยานหลวงราชพฤกษ์** เน้นการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ และดูแลความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว และการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการอุทยานหลวงราชพฤกษ์

รายละเอียดแนวทางการพัฒนา แผนงาน และโครงการสำคัญของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทยานหลวงราชพฤกษ์เป็นแหล่งเรียนรู้ มีดังนี้

แนวทางการพัฒนา	แผนงานและโครงการ/กิจกรรมสำคัญ
<ol style="list-style-type: none"> 1. การรวบรวมและเชื่อมโยงองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตามแนวพระราชดำริและโครงการหลวง 2. ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของโครงการหลวงและสถาบัน 3. การเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพและพรรณไม้ 4. การสร้างรายได้เพื่อให้อุทยานหลวงราชพฤกษ์สามารถบริหารจัดการตนเองได้ 5. การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. แผนงานวิชาการและการเรียนรู้ ประกอบด้วย 6 โครงการสำคัญ ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 1) การจำลององค์ความรู้จากศูนย์ศึกษากาพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 2) การสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในอุทยานฯ 3) การรวบรวมพรรณไม้และจัดทำฐานข้อมูล 4) การพัฒนาพื้นที่เพื่อจัดแสดงพรรณไม้และความหลากหลายทางชีวภาพ 5) การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการในการถ่ายทอดความรู้ 6) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ 2. แผนงานการตลาดและกิจกรรม ประกอบด้วย 7 โครงการสำคัญ ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 1) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและพันธมิตรกับภาครัฐและเอกชน 2) การเพิ่มศักยภาพการหารายได้ 3) การประชาสัมพันธ์และส่งเสริมภาพลักษณ์อุทยานหลวงราชพฤกษ์ให้เป็นที่รู้จัก 4) การส่งเสริมการท่องเที่ยว 5) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ สินค้าเชิงสัญลักษณ์ของอุทยานฯ และบริการให้เป็นที่ต้องการของลูกค้าและผู้เข้ารับบริการ

แนวทางการพัฒนา	แผนงานและโครงการ/กิจกรรมสำคัญ
	<p>6) วิเคราะห์ ศักยภาพตลาด ความต้องการของลูกค้า และสร้างเครือข่ายการตลาดที่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย</p> <p>7) การจัดทำแผนธุรกิจ</p> <p>3. แผนงานพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบำรุงรักษาสวน ประกอบด้วย 5 โครงการสำคัญ ดังนี้</p> <p>1) การพัฒนาและปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคเพื่อรองรับการบริการและเพิ่มความมั่นคงด้านน้ำ</p> <p>2) การพัฒนาพื้นที่และสิ่งปลูกสร้างเพื่อรองรับการหารายได้และการบริการ</p> <p>3) การปรับปรุงภูมิทัศน์ให้มีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์</p> <p>4) การผลิตจัดหาพรรณไม้และปัจจัยการผลิต</p> <p>5) จัดทำแผนแม่บทปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและพัฒนาพื้นที่ภายในอุทยานหลวงราชพฤกษ์ (ระยะ 5 ปี)</p>
	<p>4. แผนงานบริหารจัดการอุทยานหลวงราชพฤกษ์ ประกอบด้วย 2 โครงการสำคัญ ดังนี้</p> <p>1) การพัฒนาคุณภาพการให้บริการและดูแลความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว</p> <p>2) การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการอุทยานหลวงราชพฤกษ์</p>

4. ยุทธศาสตร์การบริหารและพัฒนาองค์กร

1. เป้าประสงค์

องค์กรที่มีธรรมาภิบาล การพัฒนาคน ระบบงานเชื่อมโยงการดำเนินงานบนฐานความรู้ที่มีประสิทธิภาพ ภายใต้หลักธรรมาภิบาล

2. เป้าหมายและตัวชี้วัด

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย						
	หน่วยนับ	2560	2561	2562	2563	2564	รวม
1. การขอรับรองการยกระดับคุณภาพการบริหารงานตามแนวทาง TQA อย่างน้อย 1 unit	unit	-	-	-	-	1	1
2. ระดับความพึงพอใจของผู้ได้รับบริการและความเชื่อมั่นตามหลักธรรมาภิบาลต่อการทำงานของสถาบัน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 85	ร้อยละ	85	88	90	92	95	95
3. แผนการพัฒนา/ปรับปรุงระบบและกระบวนการทำงานของสถาบัน	เรื่อง	1	1	1	1	1	5

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย						
	หน่วยนับ	2560	2561	2562	2563	2564	รวม
4. ระบบสมรรถนะและเส้นทางการฝึกอบรมระยะ 5 ปี	แผน	1	-	-	-	1	2
5. หลักสูตรการเรียนรู้วิธีการปฏิบัติงานตามแนวทางโครงการหลวง	หลักสูตร	1	-	1	-	1	3
6. มีระบบฐานข้อมูลที่ได้รับการพัฒนาและปรับปรุงอย่างน้อย 5 ระบบ	ระบบ	1	1	1	1	1	5
7. ระดับความสำเร็จของการสนับสนุนงานเกี่ยวกับด้านต่างประเทศ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80	ร้อยละ	80	80	80	80	80	80

3. แนวทางการพัฒนาที่สำคัญ

1) การพัฒนาระบบธรรมาภิบาลในองค์กร โดยเน้นการส่งเสริมการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล คุณธรรม และจริยธรรมในการทำงาน

2) การพัฒนาบุคลากร (training development) เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ การพัฒนาจากภายในของตนเอง self-sustainable, self-learning เป็นองค์การที่มีการพัฒนาด้วยตนเองไปสู่องค์กรที่มีประสิทธิภาพ

3) การพัฒนาระบบงานที่เชื่อมโยงอย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยมุ่งเน้นการพัฒนา ระบบงานในเชิงคุณภาพ ประสิทธิภาพในการทำงานและผลงานที่เกิดขึ้น ทั้งด้านการวางแผนยุทธศาสตร์ การวางแผน พัฒนาบุคลากร การกำหนดแนวทางการปฏิบัติ และการติดตามและประเมินผลที่นำไปสู่ผลลัพธ์การดำเนินงานขององค์กร

4) การพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงและการใช้ประโยชน์จากข้อมูลสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจของคณะกรรมการและผู้บริหารในการวางแผน การดำเนินงานและการติดตามประเมินผล

5) การสนับสนุนการพัฒนาและสร้างเครือข่ายการเรียนรู้กับต่างประเทศ เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือ และแลกเปลี่ยนการพัฒนาทางวิชาการด้านการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงในระดับนานาชาติ

4. แผนงาน ประกอบด้วย 5 แผนงาน ดังนี้

1) แผนงานการกำกับดูแลกิจการที่ดี มุ่งเน้นการดำเนินงานภายใต้หลักธรรมาภิบาล การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การใช้ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ และเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร โดยการส่งเสริมการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล คุณธรรม และจริยธรรมในการทำงาน และการปรับปรุงและยกย่องระเบียบข้อบังคับของสถาบัน

2) แผนงานบริหารทรัพยากรมนุษย์และพัฒนาบุคลากร มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรให้มีความเป็นมืออาชีพ สามารถสนับสนุนภารกิจของสถาบัน ปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่นและทุ่มเท โดยพัฒนาระบบบริหารงานทรัพยากรมนุษย์ตามแผนกลยุทธ์การพัฒนาบุคลากร เพื่อพัฒนาศักยภาพและสมรรถนะบุคลากร รวมทั้งปรับปรุงโครงสร้างและอัตรากำลังให้สอดคล้องการสนับสนุนภารกิจสถาบัน และรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

3) แผนงานการพัฒนาระบบงานที่มีประสิทธิภาพ ให้มีความสะดวก รวดเร็ว ลดขั้นตอน ถูกต้อง และเป็นไปตามระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดซื้อจัดจ้าง การควบคุมดูแลวัสดุครุภัณฑ์ การตรวจสอบภายใน การบริหารความเสี่ยง การควบคุมภายในโดยการพัฒนากระบวนการเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารจัดการ การจัดทำแผนบริหารงบประมาณและเงินสะสมเพื่อสร้างรายได้ พัฒนาระบบการติดตามและประเมินผล และ

การพัฒนาและปรับปรุงระบบและกระบวนการทำงาน เพื่อยกระดับมาตรฐานการบริหารจัดการตามแนวทางรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award: TQA)

4) **แผนงานการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร** เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการองค์กรในด้านต่าง ๆ (ระบบ Back office) เพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหาร และอำนวยความสะดวกในการทำงานของบุคลากร รวมถึงระบบฐานข้อมูลเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการงานวิจัย การจัดการองค์ความรู้ การส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง และระบบตัดสินใจเพื่อสนับสนุนงานเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์

5) **แผนงานสนับสนุนงานพัฒนาเครือข่ายการวิจัยและพัฒนา กับนานาชาติ** มุ่งเน้นสนับสนุนการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือการวิจัยและพัฒนาบนพื้นที่สูงกับต่างประเทศ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ โครงการหลวง และการเข้าถึงองค์ความรู้ของการพัฒนาพื้นที่ในระดับนานาชาติ

รายละเอียดแนวทางการพัฒนาและแผนงาน โครงการ/กิจกรรมสำคัญของยุทธศาสตร์การบริหารและพัฒนาองค์กร มีดังนี้

แนวทางการพัฒนา	แผนงานและโครงการ/กิจกรรมสำคัญ
1. การพัฒนาระบบธรรมาภิบาลในองค์กร	1. แผนงานการกำกับดูแลกิจการที่ดี ประกอบด้วย 3 โครงการหลัก ดังนี้ 1) สนับสนุนการกำกับกิจการที่ดีของคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ และคณะทำงาน 2) การส่งเสริมการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล คุณธรรม และจริยธรรมในการทำงาน 3) การปรับปรุงและยกย่องระเบียบข้อบังคับของสถาบัน
2. การพัฒนาบุคลากร (training development) เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ การพัฒนาจากภายในของตนเอง self-sustainable, self-learning เป็นองค์กรที่มีการพัฒนาด้วยตนเองไปสู่องค์กรที่มีประสิทธิภาพ หลักการคือ มีประสิทธิภาพ ความรู้ (knowledge) และความมั่นคงขององค์กร	
3. การพัฒนาระบบงานที่เชื่อมโยงอย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพและมาตรฐาน ทั้งด้านการวางแผน ยุทธศาสตร์ การวางแผนพัฒนาบุคลากร การกำหนดแนวทางการปฏิบัติ และการติดตามและประเมินผลที่นำไปสู่ผลลัพธ์การดำเนินงานขององค์กร	2. แผนงานบริหารทรัพยากรมนุษย์และพัฒนาบุคลากร ประกอบด้วย 3 โครงการหลัก ดังนี้ 1) โครงการพัฒนาระบบสมรรถนะ (competency) 2) โครงการพัฒนาบุคลากรตามแผนกลยุทธ์ 3) โครงการปรับปรุงโครงสร้างและอัตรากำลัง
4. การพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงและการใช้ประโยชน์จากข้อมูลสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจของคณะกรรมการและผู้บริหาร ในการวางแผนการดำเนินงานและการติดตามประเมินผล	3. แผนงานการพัฒนาระบบงานที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 5 โครงการหลัก ดังนี้ 1) โครงการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพ การบริหารจัดการ 2) การจัดทำแผนบริหารงบประมาณและเงินสะสมเพื่อสร้างรายได้ 3) โครงการพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผล 4) โครงการจัดทำกลยุทธ์เชิงนโยบายเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของสถาบัน 5) การพัฒนาและปรับปรุงระบบและกระบวนการทำงานเพื่อยกระดับ

แนวทางการพัฒนา	แผนงานและโครงการ/กิจกรรมสำคัญ
<p>5. การสนับสนุนการพัฒนาและสร้างเครือข่ายการเรียนรู้กับต่างประเทศ เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและแลกเปลี่ยนการพัฒนาทางวิชาการด้านการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงในระดับนานาชาติ</p>	<p>4. แผนงานการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ประกอบด้วย 4 โครงการหลัก ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) โครงการพัฒนาปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 2) โครงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อวางแผนและพัฒนาพื้นที่สูง 3) โครงการพัฒนาระบบการจัดการองค์ความรู้ (KM) 4) โครงการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ
	<p>5. แผนงานสนับสนุนงานพัฒนาเครือข่ายการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงในระดับนานาชาติ ประกอบด้วย 5 โครงการหลัก ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) โครงการเผยแพร่พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เกี่ยวกับผลสำเร็จของโครงการหลวงในต่างประเทศ 2) โครงการความร่วมมือทางวิชาการไทย-ภูฏาน 3) โครงการความร่วมมือทางวิชาการไทย-เมียนมา 4) โครงการความร่วมมือทางวิชาการไทย-ลาว 5) โครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การวิจัยและการพัฒนาพื้นที่สูงในระดับนานาชาติ

ส่วนที่ 4

การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์
สู่การปฏิบัติ

การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ สู่การปฏิบัติ

4.1 กลไกการขับเคลื่อน

1. กลไกกำกับนโยบาย

เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงในการดำเนินงาน และได้รับการสนับสนุนในเชิงนโยบาย การดำเนินงาน มีดังนี้

1) อาศัยกลไกของคณะกรรมการประสานงานและสนับสนุนมูลนิธิโครงการหลวง (กปส.) โดยปรับปรุงขอบเขตของคณะกรรมการที่ดูแลเฉพาะพื้นที่โครงการหลวง ให้ครอบคลุมถึงโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง ตามยุทธศาสตร์ เพื่อให้เกิดการบูรณาการและเชื่อมโยงกิจกรรมในการปฏิบัติงานในพื้นที่ ทั้งองค์การของรัฐ ภาคเอกชน รวมถึงองค์กรชุมชนในพื้นที่สูงนอกเขตโครงการหลวงด้วย

2) อาศัยกลไกของคณะกรรมการสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง คณะที่ปรึกษาพิเศษ และคณะอนุกรรมการต่าง ๆ ของสถาบันในการกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และนโยบายของสถาบัน ให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐ ภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางของโครงการหลวง โดยมีทั้งการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามที่กำหนดไว้

3) อาศัยกลไกของคณะทำงานระดับจังหวัดและอำเภอ รวมถึงในระดับพื้นที่โครงการหลวง

2. กลไกการกำกับดูแลภายในสถาบัน

1) จัดแบ่งโครงสร้างองค์กรให้สนับสนุนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ ซึ่งมีผู้อำนวยการสำนักและบุคลากรดำเนินงานให้บรรลุผลตามแผนงาน โครงการ และตัวชี้วัดต่าง ๆ ทุกรายการ จะได้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กร ให้สามารถบริหารงานได้อย่างคล่องตัว และมีความยืดหยุ่นมากขึ้น เพื่อรองรับการขยายงานขององค์กร

2) จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณของสถาบัน ภายใต้กรอบวงเงินงบประมาณที่ได้รับจัดสรร ตามระเบียบ พ.ร.บ. งบประมาณประจำปี เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางและทิศทางการปฏิบัติงานของหน่วยงานในสถาบัน ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับแผนยุทธศาสตร์ของสถาบัน และนโยบายสำคัญของรัฐบาล รวมทั้งแผนแม่บทของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง แผนแม่บทโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง แผนแม่บทโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงเพื่อแก้ปัญหาพื้นที่ปลูกฝิ่น แผนแม่บทโครงการ “รักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” และแผนปฏิบัติการ ถ่ายทอดองค์ความรู้โครงการหลวง

- 3) จัดทำข้อตกลงแผนปฏิบัติการประจำปีร่วมกับมูลนิธิโครงการหลวง
- 4) จัดให้มีระบบติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานที่ผูกติดอยู่กับระบบการประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน เพื่อพิจารณาความดีความชอบเป็นรายบุคคล ทั้งในด้านประสิทธิภาพการใช้จ่ายเงินงบประมาณแต่ละช่วงไตรมาสของปีงบประมาณ และประสิทธิภาพตามตัวชี้วัดในแผนดำเนินงาน
- 5) มีคณะอนุกรรมการประเมินผลและตรวจสอบ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานหน่วยตรวจสอบภายในในการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานให้มีความถูกต้องโปร่งใส และการติดตามความก้าวหน้าตามแผนงานการใช้จ่ายงบประมาณ

4.2 การเปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์สู่แผนปฏิบัติการ

การบรรลุวัตถุประสงค์ทุกระดับของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่สูงครั้งนี้ จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และเครือข่ายความร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อประสานการดำเนินงานและบูรณาการภารกิจต่าง ๆ เข้าด้วยกัน การนำแผนยุทธศาสตร์ฉบับนี้สู่การปฏิบัติเป็นจริงได้ สถาบันกำหนดขั้นตอนดำเนินการดังต่อไปนี้

1. จัดประชุมหารือกับคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการบริหารสถาบัน เพื่อนำเสนอสาระสำคัญของแผนยุทธศาสตร์และกระบวนการจัดทำแผนอย่างมีส่วนร่วม พร้อมทั้งรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ก่อนขออนุมัติจากที่ประชุมเพื่อนำแผนยุทธศาสตร์ ระยะที่ 3 สู่การปฏิบัติ นำข้อเสนอแนะจากที่ประชุมคณะกรรมการไปปรับปรุงแผนยุทธศาสตร์ให้เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อประกาศใช้เป็นกรอบในการบริหารจัดการกิจการของสถาบัน ในระยะ 5 ปีข้างหน้า
2. เตรียมความพร้อมเจ้าหน้าที่ภายในของสถาบัน เพื่อก้าวเข้าสู่การดำเนินงานในระยะที่ 3 โดยสร้างความเข้าใจในเป้าหมายการดำเนินงาน การพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ เริ่มจากปีงบประมาณ 2560 โดยการดำเนินงานต่อไปนี้

- การจัดทำแผนปฏิบัติการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560-2564) และกำหนดตัวชี้วัดให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ ระยะที่ 3
- กำหนดเป้าหมายในการขยายพื้นที่ปฏิบัติงานให้ครอบคลุมชุมชนบนพื้นที่สูง และกำหนดเกณฑ์ถ่ายโอนภารกิจของพื้นที่ดำเนินการบรรลุผลและสำเร็จตามเป้าหมาย
- จัดทำแผนพัฒนาศักยภาพของบุคลากรประจำศูนย์ประสานงานให้มีขีดความสามารถและความพร้อมที่จะทำงานร่วมกัน และร่วมกับส่วนอื่น ๆ ของสถาบันฯ อย่างมีประสิทธิภาพ
- ปรับระบบการติดตามประเมินผลของสถาบันให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ ระยะที่ 3
- จัดเตรียมแบบแผนและกระบวนการสำหรับการจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่อย่างมีส่วนร่วม ให้เป็นรูปแบบหรือลักษณะเดียวกัน

3. จัดประชุมสัมมนาเพื่อสื่อสารและสร้างความเข้าใจร่วมกันในระดับบริหารของภาคร่วมพัฒนาพื้นที่สูง เช่น หน่วยงานระดับกรม หรือสำนักงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อให้ทุกภาคีมองเห็นการพัฒนาพื้นที่สูงเป็นภาพเดียวกัน พร้อมทั้งมองเห็นว่าหน่วยงานของตนเป็นส่วนหนึ่งของแผนการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน ทำให้หน่วยงานต่าง ๆ รู้สึกว่าได้ร่วมเป็นเจ้าของงานและความสำเร็จในการพัฒนาพื้นที่สูง ตามแผนยุทธศาสตร์ฉบับนี้ตั้งแต่นั้น

4. สนับสนุนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ระดับพื้นที่ (Area Based Strategic Plan) ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของตัวแทนจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ภายใต้กรอบของแผนยุทธศาสตร์ฉบับนี้ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม และเหมาะสมต่อสภาพภูมิสังคมของแต่ละพื้นที่ ทำให้หน่วยงานและภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของงานพัฒนาพื้นที่สูงร่วมกัน

5. จัดทำระบบการประสานงานเพื่อสนับสนุนการทำงานพัฒนาพื้นที่สูงของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อทำให้งานพัฒนาพื้นที่สูงมีการบูรณาการ มีประสิทธิภาพ มีธรรมาภิบาล และมีประสิทธิผลยิ่งขึ้นในฐานะของ “ผู้ประสานงานหลัก” ของการพัฒนาพื้นที่สูง สถาบันจะดำเนินการพัฒนาศักยภาพในการเป็น facilitator ของเจ้าหน้าที่ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้สถาบันจะมีการต่อยอดฐานข้อมูล และวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง ทั้ง 29 แห่ง โดยทำหน้าที่เป็นผู้ประสานในการลำดับความสำคัญของปัญหาและเป็นผู้ชี้เป้าพื้นที่เป้าหมาย ทั้งนี้เพื่อให้ส่วนราชการต่าง ๆ ได้นำกลับไปพิจารณาจัดลำดับความสำคัญภายในของแต่ละหน่วยงาน เพื่อให้สามารถร่วมงานกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมกันนี้ สถาบันจะมีการบูรณาการแผนและงบประมาณของแต่ละส่วนราชการให้เป็นไปตามแผนบูรณาการที่ได้มีการตกลงร่วมมือกันในแต่ละพื้นที่

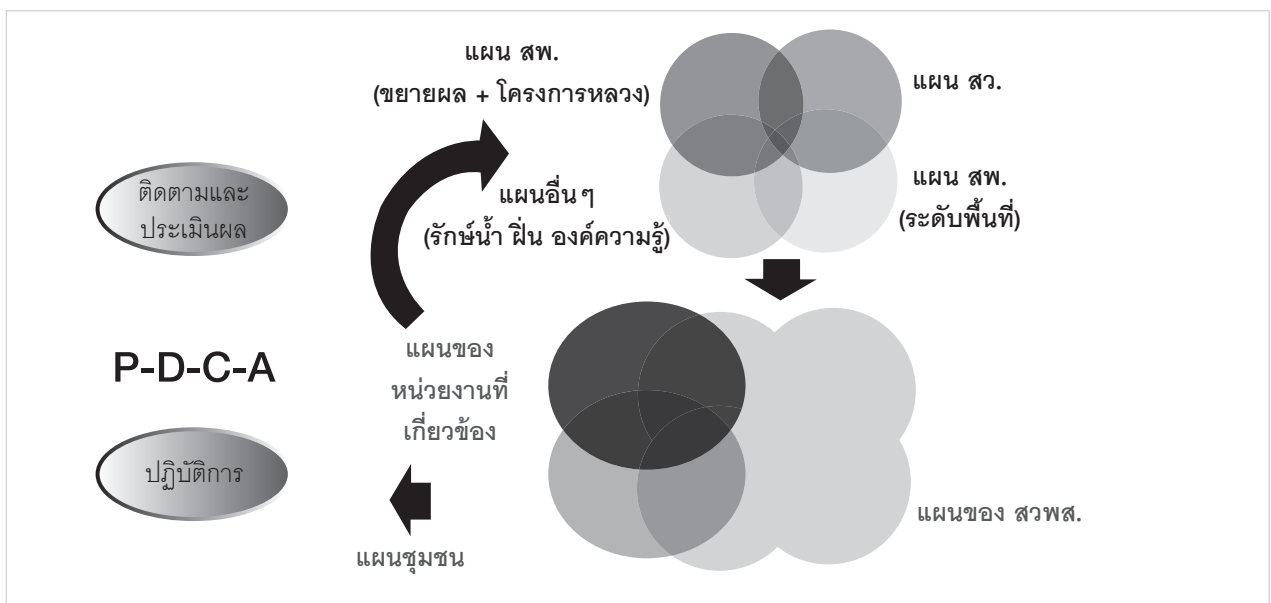
ขณะที่หน่วยงานต่าง ๆ ที่เป็นภาคีเครือข่ายควรทำหน้าที่เป็นเจ้าภาพของแต่ละกิจกรรมตามบทบาทหน้าที่หลักของตน โดยมีภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ให้การสนับสนุน ทั้งนี้ในการเป็นเจ้าภาพของกิจกรรมตามแผนอาจมีการร่วมกันในลักษณะของการเป็นเจ้าภาพร่วม แบ่งกันเป็นเจ้าภาพในแต่ละด้าน หรือผลัดเปลี่ยนกันเป็นเจ้าภาพของแต่ละภารกิจ เป็นต้น ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและข้อตกลงระหว่างคณะทำงานในพื้นที่

6. แนวทางการดำเนินงานอาจมีโครงสร้าง โดยการบูรณาการแผนยุทธศาสตร์สถาบันเข้ากับแผนหน่วยงานอื่น ๆ รวมทั้งแผนของชุมชน และการดำเนินงานพัฒนาและเชื่อมโยงกับกลุ่มศูนย์พัฒนาโครงการหลวงเป็นหลัก

7. แนวทางการประสานงานระดับปฏิบัติ ประกอบด้วย

สถาบันในฐานะผู้ประสานงานสามารถเชื่อมโยงและบูรณาการการทำงานของภาคีต่าง ๆ ในแต่ละพื้นที่ พร้อมทั้งสามารถเชื่อมโยงหรือเปรียบเทียบงานโครงการ/กิจกรรมที่เกิดขึ้นในลักษณะเดียวกันในพื้นที่ต่าง ๆ ให้สามารถสอดคล้องกันเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ อันเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับการทำงานพัฒนาของพื้นที่สูงต่อไป โดยกระบวนการหรือระหว่างภาคีต่าง ๆ อาจประกอบด้วย การลำดับความสำคัญของปัญหา การกำหนดเป้าหมาย และยุทธวิธีร่วม รวมทั้งการติดตามและประเมินผลร่วมกัน

แผนพัฒนาพื้นที่ที่เกิดขึ้นจึงเป็นแผนยุทธศาสตร์ร่วมของภาคีต่าง ๆ โดยมีเจ้าภาพร่วมและผลงานร่วมเกิดขึ้น ทำให้ลดการแข่งขันระหว่างองค์กร ลดความซ้ำซ้อนของกิจกรรม รวมทั้งการหลีกเลี่ยงกิจกรรมที่อาจส่งผลกระทบหรือมีความขัดแย้งต่อกัน แต่เพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการพัฒนาพื้นที่สูง อย่างไรก็ตาม ก่อนนำแผนสู่การปฏิบัติในชุมชนได้มีการเชื่อมโยงกับแผนของชุมชน และอาจมีการปรับแผนพัฒนาพื้นที่ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาชุมชนที่ชุมชนอีกลำดับหนึ่ง หากชุมชนมีแผนของตนเองอยู่ก่อนแล้ว

ภาพที่ 3 การบูรณาการแผนปฏิบัติการระหว่างหน่วยงานเพื่อการพัฒนาบนพื้นที่สูง

4.3 การบูรณาการกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

1. การประสานและจัดทำแผนบูรณาการระดับพื้นที่ประจำปี ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับพื้นที่ (อำเภอและจังหวัด) และส่วนกลาง ภายใต้กรอบการดำเนินงานของแผนแม่บทสำคัญต่างๆ ประกอบด้วย

- แผนปฏิบัติการของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง (38 แห่ง) ประจำปีงบประมาณ ภายใต้แผนแม่บทของโครงการหลวง (พ.ศ. 2560-2564)
- แผนปฏิบัติการของศูนย์โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง (29 แห่ง) ประจำปีงบประมาณ ภายใต้แผนแม่บทของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง (พ.ศ. 2560-2564)
- แผนปฏิบัติการของศูนย์โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงเพื่อแก้ปัญหาพื้นที่ปลูกฝิ่นอย่างยั่งยืน (11 แห่ง) ประจำปีงบประมาณ ภายใต้แผนแม่บทโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง เพื่อแก้ปัญหาพื้นที่ปลูกฝิ่นอย่างยั่งยืน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2557-2561) มีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2556
- (ร่าง) แผนแม่บทโครงการ “รักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564)

2. การเข้าร่วมคณะกรรมการศูนย์พัฒนาโครงการหลวง โดยทำหน้าที่ประสานงานและเป็นฝ่ายเลขานุการ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานและติดตามความก้าวหน้าของการปฏิบัติงาน ผ่านการประชุมคณะกรรมการศูนย์พัฒนาโครงการหลวง จัดการสัมมนาหัวหน้าศูนย์พัฒนาโครงการหลวงเพื่อระดมความคิดเห็น เรื่องการพัฒนา ทิศทางและการปฏิบัติงานของศูนย์ สรุปผลการดำเนินงานและจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีงบประมาณ เพื่อมุ่งให้เกิดการมีส่วนร่วมและการบูรณาการระหว่างกลุ่มศูนย์พัฒนาโครงการหลวง และกลุ่มพื้นที่ของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง

3. การประสานงานและเข้าร่วมคณะกรรมการโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงในระดับจังหวัด และระดับอำเภอ เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานแบบบูรณาการกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยได้ร่วมกันพิจารณาแก้ไขปัญหาและติดตามความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานในด้านต่างๆ ตลอดจนเป็นเวทีในการปรึกษาหารือหรือสำหรับกำหนดแนวทางในการดำเนินงานต่างๆ

4.4 การติดตามและประเมินผล

เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย รวมทั้งสามารถวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในพื้นที่ พร้อมทั้งหาแนวทางแก้ไขได้อย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป

1. การติดตาม

- 1) การติดตามผลการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายเงินงบประมาณประจำปีงบประมาณ และผลการปฏิบัติตามคำรับรองการปฏิบัติงานประจำปีงบประมาณแต่ละไตรมาส นำเสนอต่อคณะกรรมการสถาบัน
- 2) การติดตามจำนวนเกษตรกรที่ได้รับบริการถ่ายทอดความรู้ และสรุปผลส่งให้สำนักงานประมงรอบ 6 เดือน และรอบ 12 เดือน
- 3) การจัดประชุมประจำเดือนของสถาบันเพื่อติดตามผลการดำเนินงานของโครงการและกิจกรรม
- 4) การจัดตั้งทีมติดตามและนิเทศการดำเนินงานในพื้นที่เป้าหมายของสถาบัน เพื่อติดตามให้คำปรึกษาและแนะนำการดำเนินงานเพื่อพัฒนาทักษะและเพิ่มศักยภาพ รวมทั้งให้กำลังใจแก่เจ้าหน้าที่ในพื้นที่และวิเคราะห์สรุปปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติงาน หลังจากการติดตามและนิเทศ จะจัดทำรายงานผลการติดตามและนิเทศทุกครั้งเสนอผู้อำนวยการสถาบัน

5) การติดตามโครงการวิจัย ดำเนินการโดยมีคณะกรรมการกำกับและติดตามผลโครงการวิจัยโดยการตรวจเยี่ยมในพื้นที่ดำเนินงานหรือร่วมสังเกตการณ์ในขณะปฏิบัติงานวิจัย การสัมภาษณ์กลุ่มผู้เกี่ยวข้องโดยตรงและผู้ใช้ประโยชน์โครงการวิจัยนั้น ๆ การจัดประชุมนำเสนอความก้าวหน้าการดำเนินงานโครงการวิจัยและสอบถามนักวิจัยโดยตรง และการพิจารณาจากเอกสารรายงานความก้าวหน้าและรายงานฉบับสมบูรณ์

2. การประเมินผล

1) การประเมินการระดับความสำเร็จของการดำเนินงานจากการใช้จ่ายงบประมาณ (PART) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของผลลัพธ์ผลผลิตกิจกรรมและงบประมาณอย่างเป็นระบบ เสนอต่อสำนักงบประมาณ

2) การประเมินความพึงพอใจของผู้รับใช้บริการ ทั้งจากงานพัฒนาและงานอุทยานหลวงราชพฤกษ์

3) การประเมินผลการดำเนินงานภายใต้แผนแม่บทต่าง ๆ ในระยะกึ่งกลางแผนและสิ้นสุดแผน

4) การศึกษาสภาวะเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่โครงการหลวง โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง และพื้นที่โครงการอื่น ๆ

5) ประเมินความคุ้มค่าจากการดำเนินงาน และประเมินผลงานวิจัยที่มีประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

6) ทบทวนแผนยุทธศาสตร์เพื่อปรับการดำเนินงานในปีต่อไป และเสนอฝ่ายนโยบายเพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานระยะต่อไป

4.5 แนวทางการถ่ายโอนภารกิจพื้นที่ที่ปฏิบัติงานสำเร็จ และเกณฑ์การขยายพื้นที่การดำเนินงาน

จากการที่สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงและหน่วยงานภาคีได้ร่วมกันดำเนินงานพัฒนาโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงนานกว่าสิบปี ส่งผลให้ขณะนี้ในหลายพื้นที่มีผลการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และสามารถดำเนินการด้วยตนเองตามแนวทางที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ เพื่อให้การขยายผลองค์ความรู้ของโครงการหลวงและการช่วยเหลือชุมชนบนพื้นที่สูงครอบคลุมพื้นที่ให้มากขึ้น สถาบันจึงมีแนวทางในการถ่ายโอนภารกิจพื้นที่ปฏิบัติงานที่สำเร็จร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ เพื่อจะได้ขยายพื้นที่การดำเนินงานในลักษณะของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงเพิ่มเติม โดยสถาบันจะถ่ายโอนภารกิจพื้นที่ที่ปฏิบัติงานสำเร็จให้กับชุมชน เพื่อให้ชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่ร่วมกันขับเคลื่อนการดำเนินงาน ซึ่งสถาบันจะเตรียมความพร้อมชุมชนก่อนการถ่ายโอน รวมทั้งมีแนวทางการสนับสนุนความช่วยเหลือภายหลังถ่ายโอน โดยสร้างเครือข่ายการถ่ายทอดความรู้และกระบวนการทำงานร่วมกับชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน รายละเอียดเกณฑ์การถ่ายโอนภารกิจ เกณฑ์การประเมินพื้นที่ และเกณฑ์การขยายพื้นที่ใหม่ มีดังนี้

1. การถ่ายโอนภารกิจพื้นที่ที่ปฏิบัติงานสำเร็จ

1) เกณฑ์การถ่ายโอนภารกิจโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง

(1) มีผลการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายของการพัฒนา และผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดในเรื่องนั้น ๆ หรือปัญหาสำคัญได้รับการแก้ไขให้อยู่ในระดับที่ชุมชนสามารถจะแก้ไขได้ด้วยตนเองแล้วทั้ง 3 ด้าน คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

(2) ชุมชนมีกระบวนการพัฒนาที่เข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ คือ

(2.1) มีแกนนำชุมชนที่สามารถดำเนินการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง

(2.2) มีความสามารถในการกำหนดรายละเอียดของกิจกรรมและระบุไว้ในแผนชุมชน และสามารถจัดการการดำเนินงานภายใต้แผนชุมชนนั้น ๆ โดยดำเนินการเองหรือได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- (3) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนมีความพร้อมในการรับถ่ายโอน
- 2) เกณฑ์การประเมินเพื่อถ่ายโอนภารกิจของพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง**

(1) เกณฑ์ด้านผลการดำเนินงานพัฒนา

(1.1) ด้านการพัฒนาอาชีพ

- ชุมชนมีความมั่นคงด้านอาหารหรือมีรายได้ที่พอเพียงต่อการดำรงชีวิต
- ชุมชนมีองค์กรที่มีความสามารถในการบริหารจัดการด้านการผลิตและการตลาด
- การปลูกพืชอาหารของชุมชนทุกชนิดมีมาตรฐานอาหารปลอดภัย
- ชุมชนมีความสามารถเข้าถึงแหล่งทุน

(1.2) ด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม

- ชุมชนมีการกำหนดเขตการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม และมีระบบการควบคุมที่ดี
- ชุมชนมีการปลูกป่าชาวบ้านและจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำอย่างมีส่วนร่วม

(1.3) ด้านความเข้มแข็งของชุมชน

- มีองค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองและพร้อมเป็นเครือข่ายในการเรียนรู้ และได้รับมาตรฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น มาตรฐานสหกรณ์ หมู่บ้านชุมชนปลอดภัยเสถียร หรือชุมชนที่ได้รับมาตรฐานการท่องเที่ยว (ททท. หรือจังหวัด)
- มีผู้นำชุมชนและผู้รู้ในด้านต่าง ๆ รวมทั้งมีผู้นำมาสืบทอดและขับเคลื่อนการพัฒนาของชุมชนอย่างต่อเนื่อง
- มีแผนชุมชน (แผนกลยุทธ์) ที่มีกิจกรรมตามแนวทางโครงการหลวงที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน ที่หน่วยงานต่าง ๆ นำไปเป็นแนวทางการสนับสนุนงบประมาณ

(1.4) ด้านการพัฒนาปัจจัยพื้นฐานด้านส่งเสริมการผลิตและการตลาด

- ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและดูแลรักษาปัจจัยพื้นฐาน

(2) เกณฑ์การถ่ายโอนด้านความพร้อมของหน่วยงานที่รับโอน

(2.1) หน่วยงานที่พร้อมจะรับโอนต้องมีความรู้และความเข้าใจในกระบวนการและเป้าหมายการทำงานของโครงการหลวง

(2.2) ภารกิจของหน่วยงานสอดคล้องภารกิจที่จะถ่ายโอน และมีการเตรียมความพร้อมร่วมกัน

(2.3) หน่วยงานที่พร้อมจะรับการถ่ายโอนมีความพร้อมด้านบุคลากร/ด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารอย่างน้อยอย่างใดอย่างหนึ่ง

2. เกณฑ์การขยายพื้นที่การดำเนินงาน

1) ประธานมูลนิธิโครงการหลวงมอบหมายให้สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ดำเนินการตามพื้นที่หน่วยงาน และชุมชนเสนอขอรับความช่วยเหลือ

2) สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) รับมอบหมายเพื่อดำเนินการต่อโดยมีเกณฑ์การพิจารณาพื้นที่ เพื่อดำเนินงานโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง ประกอบด้วย

(1) เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ที่ระบุว่า พื้นที่สูงหมายถึง พื้นที่ที่เป็นภูเขา หรือพื้นที่ที่มีความสูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง 500 เมตรขึ้นไป หรือเป็นพื้นที่ที่อยู่ระหว่างพื้นที่สูงตามที่คณะกรรมการสถาบันกำหนด

(2) เป็นชุมชนบนพื้นที่สูงที่มีชาวไทยภูเขาหรือชาวไทยพื้นเมืองอาศัยอยู่

(3) ชุมชนมีความพร้อม มีความต้องการที่จะรับรองความรู้โครงการหลวงไปใช้ประโยชน์

3) นำเสนอคณะกรรมการสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงเพื่อพิจารณารับพื้นที่ ซึ่งมีประธานมูลนิธิโครงการหลวง เป็นประธานคณะที่ปรึกษาพิเศษ

ภาคผนวก

สรุปงบประมาณยุทธศาสตร์สถาบัน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560-2564) จำแนกตามยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์	งบประมาณ (บาท)					รวม (บาท)
	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2563	ปี 2564	
1) ยุทธศาสตร์การวิจัย	74,800,000	77,100,000	76,400,000	77,850,000	78,350,000	384,500,000
(1) แผนงานการวิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตและคุณภาพของผลผลิตเกษตร	34,700,000	35,850,000	36,200,000	37,050,000	37,750,000	181,550,000
(2) แผนงานการวิจัยเพื่อฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	10,500,000	9,700,000	9,800,000	9,900,000	10,000,000	49,900,000
(3) แผนงานการวิจัยเพื่อต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และพัฒนานวัตกรรมจากความหลากหลายทางชีวภาพบนพื้นที่สูง	13,200,000	12,850,000	13,500,000	14,200,000	14,000,000	67,750,000
(4) แผนงานการวิจัยระบบเกษตรนิเวศพื้นที่สูง การวิจัยเชิงพื้นที่และการทดสอบองค์ความรู้โครงการหลวง	6,100,000	7,400,000	5,600,000	5,400,000	5,600,000	30,100,000
(5) แผนงานการวิจัยเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อม	3,400,000	4,500,000	4,500,000	4,500,000	4,000,000	20,900,000
(6) แผนงานการบริหารจัดการและการจัดการทรัพยากรทางปัญญาและสิทธิชุมชน	6,900,000	6,800,000	6,800,000	6,800,000	7,000,000	34,300,000
2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาและขยายผลโครงการหลวง	189,831,600	235,826,750	255,430,600	267,320,500	287,100,300	1,235,509,750
(1) แผนงานสนับสนุนงานโครงการหลวง	50,320,000	64,470,000	70,250,000	77,300,000	83,800,000	346,140,000
(2) แผนงานพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง	124,700,000	153,756,750	166,680,600	170,520,500	183,000,300	798,658,150
(3) แผนงานการสนับสนุนโครงการรักษาน้ำเพื่อแม่ของแผ่นดิน	5,300,000	5,600,000	5,900,000	6,200,000	6,500,000	29,500,000

ยุทธศาสตร์	งบประมาณ (บาท)					รวม (บาท)
	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2563	ปี 2564	
(4) แผนงานถ่ายทอดองค์ความรู้ โครงการหลวง	6,211,600	8,500,000	8,800,000	9,100,000	9,300,000	41,911,600
(5) แผนงานบริหารจัดการ	3,300,000	3,500,000	3,800,000	4,200,000	4,500,000	19,300,000
3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุทยานหลวง ราชพฤกษ์เป็นแหล่งเรียนรู้	110,585,100	114,050,000	114,250,000	114,900,000	115,550,000	569,335,100
(1) แผนงานวิชาการและการเรียนรู้	5,951,000	6,150,000	5,750,000	5,800,000	5,850,000	29,501,000
(2) แผนงานการตลาดและกิจกรรม	10,413,000	10,400,000	10,900,000	11,400,000	11,900,000	55,013,000
(3) แผนงานพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และบำรุงรักษาสวน	49,285,740	52,500,000	52,600,000	52,700,000	52,800,000	259,885,740
(4) แผนงานบริหารจัดการอุทยานหลวง ราชพฤกษ์	44,935,360	45,000,000	45,000,000	45,000,000	45,000,000	224,935,360
4) ยุทธศาสตร์การบริหารและพัฒนา องค์กร	171,173,300	185,310,000	198,007,000	209,820,000	223,211,100	987,521,400
(1) แผนงานการกำกับดูแลกิจการที่ดี	7,826,050	7,826,050	7,826,050	7,826,050	7,826,050	39,130,250
(2) แผนงานบริหารทรัพยากรมนุษย์ และพัฒนาบุคลากร	3,500,000	3,640,000	3,787,000	3,940,000	4,100,000	18,967,000
(3) แผนงานการพัฒนาระบบงาน ที่มีประสิทธิภาพ	142,347,250	151,143,950	162,593,950	172,743,950	184,643,950	813,473,050
(4) แผนงานการพัฒนาเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร	7,500,000	11,700,000	11,700,000	12,000,000	12,000,000	54,900,000
(5) แผนงานพัฒนาเครือข่ายการวิจัย และพัฒนากับนานาชาติ	10,000,000	11,000,000	12,100,000	13,310,000	14,641,100	61,051,100
รวมงบประมาณ (บาท)	546,390,000	612,286,750	644,087,600	669,890,500	704,211,400	3,176,866,250

เป้าหมายและวิธีการทำงานรายยุทธศาสตร์

1. ยุทธศาสตร์การวิจัย

ด้านการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้

เป้าหมาย

1. เกษตรกรนำองค์ความรู้ไปใช้ในการเพิ่มผลผลิตและคุณภาพผลิตผลเกษตร (เพิ่มปริมาณและคุณภาพ)
2. งานวิจัยที่ตรงตามความต้องการ/ปัญหาของชุมชน
3. องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น (หลักสูตรท้องถิ่น)
4. ความอุดมสมบูรณ์ของดินบนพื้นที่สูงเพิ่มขึ้น เพิ่มผลผลิตทางการเกษตร

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย						รวม
	หน่วยนับ	2560	2561	2562	2563	2564	
1. จำนวนองค์ความรู้ในการเพิ่มผลผลิตและคุณภาพของผลิตผลเกษตร	เรื่อง	6	6	6	6	6	30
2. จำนวนองค์ความรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับการรวบรวม อนุรักษ์ วิจัยและพัฒนาต่อยอดเพื่อสร้างประโยชน์ต่อเศรษฐกิจชุมชน	เรื่อง	2	2	2	2	2	380,000
3. จำนวนองค์ความรู้ในการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดินบนพื้นที่สูง	เรื่อง/ เทคโนโลยี	-	-	1	1	-	2

วิธีการ	2560	2561	2562	2563	2564
1. คัดเลือก/สำรวจ/รวบรวม/สังเคราะห์องค์ความรู้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน					
2. ทดสอบองค์ความรู้/เทคโนโลยีการผลิต (พืช/สัตว์) ให้เหมาะสมกับพื้นที่สูง					
3. ถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชนผ่านระบบการเรียนรู้					

ด้านวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากความหลากหลายทางชีวภัณฑ์

เป้าหมาย

ความหลากหลายทางชีวภาพได้รับการอนุรักษ์และฟื้นฟูเพื่อใช้ประโยชน์ (ชุมชนเกิดความตระหนัก) และเกษตรกรใช้ปัจจัยการผลิตชีวภาพที่สนับสนุนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย						
	หน่วยนับ	2560	2561	2562	2563	2564	รวม
4. ผลิตภัณฑ์จากการวิจัยและพัฒนาความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อใช้ประโยชน์ในระดับชุมชน/เชิงพาณิชย์	ผลิตภัณฑ์	6	2	5	2	5	20
5. จำนวนผลงานวิจัยที่มีการยื่นขอจดทรัพย์สินทางปัญญา	เรื่อง	≥10	≥10	≥10	≥10	≥10	≥50

วิธีการ	2560	2561	2562	2563	2564
1. วิเคราะห์ปัญหาและโอกาสเพื่อคัดเลือก/พัฒนาผลิตภัณฑ์	→				
2. วิเคราะห์ศักยภาพและโอกาสทางการตลาดการใช้ประโยชน์ในชุมชนของผลิตภัณฑ์	→	→			
3. วิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์					→
4. อบรมและถ่ายทอดกระบวนการผลิตสู่เกษตรกร			→	→	→
5. การประสานความร่วมมือกับภาครัฐ/เอกชนในการส่งต่อ/ผลักดันผลิตภัณฑ์สู่การใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์				→	→
6. ร่วมกับนักวิจัยที่เกี่ยวข้องกำหนดผลงานวิจัยที่จะขอจดแจ้ง/จดทะเบียน					→
7. ยื่นคำขอทรัพย์สินทางปัญญา					→

ด้านการพัฒนาชุมชนต้นแบบด้านระบบเกษตรนิเวศพื้นที่สูง

เป้าหมาย

ระบบการผลิตทางการเกษตรที่สอดคล้องกับภูมิสังคมและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย						
	หน่วยนับ	2560	2561	2562	2563	2564	รวม
6. ชุมชนหรือพื้นที่ต้นแบบด้านระบบเกษตรนิเวศพื้นที่สูง และ/หรือการอยู่อาศัยร่วมกับป่าไม้ได้อย่างยั่งยืนในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง	ชุมชน/พื้นที่	-	2	4	3	-	9

วิธีการ	2560	2561	2562	2563	2564
1. วิเคราะห์ระบบนิเวศเกษตร รวมทั้งปัจจัยการตัดสินใจของเกษตรกรในแต่ละภูมิสังคม	→				
2. วิเคราะห์ปัญหาหลักของงานวิจัยที่เหมาะสมและสอดคล้องกับแต่ละระบบ	→				
3. ใช้หลักการเกษตรนิเวศในการออกแบบและพัฒนาเทคโนโลยีระบบการผลิตทางการเกษตรอย่างยั่งยืน					→
4. ดำเนินงานวิจัยโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (ชุมชน-นักวิจัย-นักพัฒนา)					→

ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการวิจัย

เป้าหมาย

นำองค์ความรู้/เทคโนโลยีจากหน่วยงาน เครือข่าย เพื่อพัฒนาและยกระดับงานวิจัยของสถาบัน

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย						
	หน่วยนับ	2560	2561	2562	2563	2564	รวม
7. จำนวนโครงการวิจัย/เครือข่ายความร่วมมือด้านการวิจัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่สูงกับหน่วยงานทั้งภายในและต่างประเทศ ที่มีแผนปฏิบัติการร่วมกัน	โครงการ/ เครือข่าย	-	1	1	1	1	4

วิธีการ	2560	2561	2562	2563	2564
1. ประสานความร่วมมือทางวิชาการกับหน่วยวิจัย องค์การระดับนานาชาติ เพื่อเข้าถึงแหล่งความรู้และนวัตกรรมด้านการเกษตร การจัดการทรัพยากร และการรองรับการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำมาพัฒนาต่อยอดในงานวิจัยสถาบัน					
2. ส่งเสริมให้นักวิจัย สวพส. พัฒนาความเป็นมืออาชีพด้วยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการดำเนินโครงการวิจัยร่วมกับองค์กรเครือข่าย					
3. จัดทำข้อตกลง แผนปฏิบัติการกับหน่วยงานในประเทศเพื่อบูรณาการความร่วมมือทางวิชาการสาขาที่ สวพส. ยังมีความเชี่ยวชาญไม่เพียงพอ					

2. ยุทธศาสตร์การสนับสนุนงานโครงการหลวงและพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง

ด้านการสนับสนุนงานโครงการหลวง

เป้าหมาย

1. แหล่งท่องเที่ยวได้ตามมาตรฐานต่างๆ
2. โครงการหลวงเป็นแหล่งเรียนการพัฒนาบนพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน
3. ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น ลดต้นทุนการผลิต และเกษตรกรมีระบบการปลูกพืชที่เหมาะสม

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย						
	หน่วยนับ	2560	2561	2562	2563	2564	รวม
1. ระดับความสำเร็จของสถาบันในการสนับสนุนงานโครงการหลวง ไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 โดยเฉลี่ย	ร้อยละ	≥90	≥90	≥90	≥90	≥90	≥90
2. ระดับความสำเร็จในการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการเชื่อมโยงระบบการเรียนรู้ การเยี่ยมชมให้คำปรึกษา และระบบการวางแผนการผลิตและการตลาดร่วมกับมูลนิธิโครงการหลวง ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80	ร้อยละ	≥80	≥80	≥80	≥80	≥80	≥80
3. จำนวนเกษตรกรได้รับการพัฒนาและการถ่ายทอดความรู้ตามแนวทางโครงการหลวง	ราย	72,000	74,000	76,000	78,000	80,000	380,000

วิธีการ	2560	2561	2562	2563	2564
1. การจัดทำ (1) แผนปฏิบัติการสนับสนุนโครงการหลวง (2) แผนปฏิบัติการเชื่อมโยงโครงการหลวงกับโครงการพัฒนาแบบโครงการหลวง และ (3) แผนปฏิบัติการแบบบูรณาการของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเป็นรอบในการปฏิบัติงาน	→				→
2. ประสานงานและสนับสนุนการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการแบบบูรณาการของหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่โครงการหลวง	→				→
3. ทำแผนความเชื่อมโยงระหว่างโครงการหลวง และ สวพส. - จัดทำแผนการเยี่ยมชม และการติดตามงาน ให้คำปรึกษา เชื่อมโยงงานให้แต่ละส่วน - วางแผนการผลิตตามมาตรฐานอาหารปลอดภัย และการตลาด - จัดตั้งคณะทำงานการเชื่อมโยงโครงการหลวง และขยายผลในแต่ละด้าน - ประชุมสรุปงาน (ปีละ 2 ครั้ง)	→				→
4. การถ่ายทอดองค์ความรู้ - จัดประชุม วิเคราะห์แนวโน้มสถานการณ์โลก (5 ปี) ร่วมกับกลุ่มเกษตรกร เพื่อกำหนดองค์ความรู้ - จัดอบรม ศึกษาดูงาน จัดนิทรรศการ จัดค่ายเยาวชน การฝึกงาน - ติดตามให้คำแนะนำและประเมินการนำไปใช้ประโยชน์	→				→

ด้านการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง

เป้าหมาย

เครือข่ายของเกษตรกรมีการวางแผนการผลิตการตลาดร่วมกัน เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (มีความมั่นคงอย่างยั่งยืน) ชุมชนสามารถแก้ปัญหาด้วยตนเอง เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับชุมชน และมีเครือข่ายองค์ความรู้

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย						
	หน่วยนับ	2560	2561	2562	2563	2564	รวม
4. รายได้ของเกษตรกรที่เกิดขึ้นจากการถ่ายทอดองค์ความรู้และมีการนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาอาชีพ	ล้านบาท	120	140	160	180	200	800
5. ชุมชนในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงที่มีความเข้มแข็ง โดยสามารถจัดทำแผนชุมชนและการนำไปใช้ประโยชน์ในการขับเคลื่อนการพัฒนาได้ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของชุมชนทั้งหมด	ร้อยละ	≥50	≥50	≥50	≥50	≥50	≥50
6. ชุมชนต้นแบบการพัฒนาพื้นที่สูงตามแบบโครงการหลวง	ชุมชน	15	15	20	20	20	90

วิธีการ	2560	2561	2562	2563	2564
การส่งเสริมอาชีพ					
1. วิเคราะห์สภาพภูมิสังคม อาชีพ รายได้ และบริบทชุมชน และกำหนดแนวทางการพัฒนาร่วมกับชุมชน	←				→
2. การถ่ายทอดองค์ความรู้แก่เกษตรกรและเจ้าหน้าที่	←				→
3. การส่งเสริมอาชีพและการผลิต ได้แก่ การเสริมพืชทางเลือกและพัฒนาศักยภาพพืชเดิม พัฒนามาตรฐานการผลิต (GAP) สนับสนุนปัจจัยการผลิตและส่งเสริมการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว และพัฒนาการรวมกลุ่มให้มีการพึ่งตนเองมากขึ้น	←				→
4. พัฒนาระบบการติดตามของเจ้าหน้าที่ เช่น ระบบผู้เชี่ยวชาญให้ความรู้ในพื้นที่ต่าง ๆ ระบบการสื่อสารและการติดตามงาน (ผ่านช่องทาง IT และ Application) การประชุมหมู่บ้าน	←				→
5. พัฒนาด้านวางแผนการผลิตและการตลาด เช่น ระบบ logistic (การขนส่ง/เดินทาง) โครงสร้างพื้นฐานด้านอาชีพ วิเคราะห์ต้นทุนผลตอบแทน พัฒนาระบบประมาณการผลิต (ซอฟต์แวร์)	←				→
การจัดทำแผนชุมชนและชุมชนต้นแบบ					
1. พัฒนากลุ่มการชุมชนและผู้นำชุมชน ในการวางแผนการพัฒนา การแลกเปลี่ยนข้อมูลชุมชน และร่วมวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละด้านภายในชุมชน ในการปรับเปลี่ยน แก้ไขปัญหา โดยเน้นวิถีชีวิตตามบริบทชุมชน	←				→
2. เสนอแผนเข้าบรรจุในแผน ในหน่วยงานร่วมดำเนินงาน เช่น อำเภอ จังหวัด เป็นต้น เพื่อเกิดการบูรณาการการใช้ข้อมูลและปรับรูปแบบการทำงานแบบบูรณาการ	←				→
3. ทบทวนแผน (ประเมิน/recheck) เจ้าหน้าที่ติดตามให้คำแนะนำการจัดทำเคลื่อนแผนอย่างต่อเนื่อง	←				→
4. กำหนดเกณฑ์ของชุมชนต้นแบบ (เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม) และจัดทำแผนพัฒนาชุมชนต้นแบบ	←				→

ด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เป้าหมาย

ชุมชนสามารถอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม และวางแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมได้ด้วยตนเอง

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย						
	หน่วยนับ	2560	2561	2562	2563	2564	รวม
7. ชุมชนในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง สามารถกำหนดเขตพื้นที่ ควบคุมการบุกรุกป่า และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของชุมชนทั้งหมด	ร้อยละ	≥50	≥50	≥50	≥50	≥50	≥50

วิธีการ	2560	2561	2562	2563	2564
1. การวางแผนแบ่งแยกพื้นที่ป่าและพื้นที่เกษตร โดยจัดทำแผนที่รายละเอียด และกำหนดขอบเขตพื้นที่ (Zoning)	←				→
2. การวางแผนปรับระบบเกษตร (ปลูกพืชที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม)	←				→
3. ดินจะมีการจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ และปลูกหญ้าแฝก	←				→
4. ส่งเสริมปลูกป่าชาวบ้าน สร้างแรงจูงใจในการดูแลรักษาป่า และสนับสนุนการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ ป่าชุมชน เช่น ปลูกป่า ทำแนวกันไฟ เป็นต้น	←				→
5. มีการพัฒนาแหล่งน้ำใช้ของชุมชน เช่น ทำฝายระบบน้ำ ระบบกักเก็บน้ำ ระบบกระจายน้ำ เป็นต้น โดยการพัฒนาคูณภาพ/ปริมาณของแหล่งน้ำ ร่วมด้วย	←				→
6. การลดมลภาวะ ได้แก่ - ลดการใช้สารเคมี เช่น ตรวจสอบสารพิษตกค้างในผลผลิต (ห้องวิเคราะห์สาร) ตรวจสอบศัตรูของเลือด (ฝ้ายระวัง) มาตรการจัดการทำลายขยะพิษ รวมถึงป้องกันและจัดการน้ำเสียในชุมชน - ลดการเผา เช่น ปลูกพืชทางเลือก (ไม้ผล ไม้ยืนต้น ไม้เศรษฐกิจ) ทำปุ๋ยหมัก (รณรงค์) ปลูกพืชเหลืออม (ข้าวโพดเหลืออมถั่ว) รวมถึง จำแนกปริมาณขยะที่สูงให้สามารถ recycle ได้ หรือแปรสภาพเป็นปุ๋ยได้	←				→

3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุทยานหลวงราชพฤกษ์เป็นแหล่งเรียนรู้

ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และการสร้างรายได้

เป้าหมาย

1. ผู้รับการเรียนรู้นำองค์ความรู้ไปสร้างรายได้/ประกอบอาชีพและพัฒนาสู่สังคม
2. หลักสูตรการเรียนรู้ของอุทยานฯ ถูกนำไปเป็นหลักสูตรของโรงเรียน/แผนการเรียนการสอน และมีการเผยแพร่ที่กว้างขวาง และมีหน่วยงาน/องค์กร/โรงเรียน มาเรียนรู้ในอุทยานฯ เพิ่มมากขึ้น
3. มีแนวทางวิธีการและการเข้าถึงกลุ่มลูกค้าแต่ละกลุ่มได้ถูกต้องและเหมาะสมตามกลุ่มลูกค้า และสร้างความเชื่อมั่นในการบริการแก่นักท่องเที่ยว/ผู้เรียนรู้
4. มีรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว/ผู้เรียนรู้ที่ชัดเจน และยกระดับบริการให้เป็นมาตรฐานสากล

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย						
	หน่วยนับ	2560	2561	2562	2563	2564	รวม
1. จำนวนผู้เข้ารับการเรียนรู้และผู้เข้ารับบริการเพิ่มขึ้นร้อยละ 7 ของทุกปี	ร้อยละ	7	7	7	7	7	7
2. รายได้ของอุทยานหลวงราชพฤกษ์ เพิ่มขึ้นร้อยละ 5 ของทุกปี	ร้อยละ	5	5	5	5	5	5
3. ร้อยละความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการ	ร้อยละ	≥90	≥90	≥90	≥90	≥90	≥90

วิธีการ	2560	2561	2562	2563	2564
1. การปรับปรุงภูมิทัศน์ให้มีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์สวยงามตลอดทั้งปี	selfie land	Sky walk เชื่อมโดม ไม้เขตร้อน ป่า 3 อย่างฯ		สวนลoden้ำ @บึงราชพฤกษ์	การแสดง วัฒนธรรม/ เทคโนโลยี ทันสมัย
2. จัดกิจกรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและผู้เข้ารับการเรียนรู้ตลอดทั้งปี โดยคำนึงถึงความคุ้มค่า	สวนราตรี	เทศกาลโคมไฟ ไทย-เทศ	น้ำพุดนตรี		
3. พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการในการถ่ายทอดความรู้ให้มีความน่าสนใจ - พัฒนาหลักสูตร - พัฒนาศักยภาพการให้บริการ	- หลักสูตร ป่า 3 อย่าง - Youth Camp	- หลักสูตร/ กิจกรรม สำหรับ ต่างชาติ - หลักสูตร หญ้าแฝก และบำรุงดิน	- หลักสูตร เกษตร ในเวียง - สื่อที่ทันสมัย	- หลักสูตร นักพฤกษ ศาสตร์น้อย ชั้นต้น	- หลักสูตร นักพฤกษ ศาสตร์น้อย ยกระดับ
4. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและพันธมิตรกับภาครัฐและเอกชน รวมทั้งการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการทั้งภายในและต่างประเทศ					
การสร้างรายได้					
1. เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้หลากหลาย ทั้งในท้องถิ่น	↔				
2. ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สสปช. ททท. ออกบูธ Road show ทั้งในและต่างประเทศ	↔				
3. การพัฒนา/เพิ่มบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการตลาด (ที่ปรึกษาด้านภูมิทัศน์และพรรณไม้)	↔				
4. การจ้างที่ปรึกษาที่มีความเชี่ยวชาญด้านการตลาด การโรงแรม เพื่อทำตลาดเชิงรุก	↔				
5. การปรับปรุงพื้นที่เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการให้บริการเช่าพื้นที่จัดนิทรรศการ	↔				
6. พัฒนาผลิตภัณฑ์ทั้งด้านการให้บริการและสินค้าแหล่งท่องเที่ยวภายในอุทยานฯ (การจัดทำโปรมอนชั่น, การจัดทำแพ็คเกจการท่องเที่ยว, การพัฒนาสินค้าที่ระลึก)	↔				
การสร้างความพึงพอใจ					
1. พัฒนาคุณภาพการให้บริการและดูแลความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว เช่น - ให้บริการร้านค้า ร้านถ่ายเอกสาร ตู้ ATM จักรยาน - มีระบบกล้องวงจรปิดครบทุกพื้นที่เพื่อแก้ปัญหากรณีของหายและความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว - มีวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย รองรับนักท่องเที่ยว/คนเรียนรู้ เช่น LCD - วางระบบมาตรการด้านความปลอดภัย/เฝ้าระวัง/ประกันภัย/ห้องพยาบาล	↔				
2. พัฒนาระบบเพื่อช่วยในการปฏิบัติงานและเผยแพร่องค์ความรู้ - บริการ Wi-Fi ทุกพื้นที่ - พัฒนาระบบการจำหน่ายตั๋วที่ทันสมัยและระบบการตรวจทานการจำหน่ายตั๋ว	↔				

ด้านความหลากหลายของพรรณไม้

เป้าหมาย

1. มีความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก แลกเปลี่ยนความรู้ พรรณไม้ บุคลากร และอื่น ๆ
2. มีพื้นที่ที่สามารถจัดแสดงและรวบรวมความหลากหลายพรรณไม้แต่ละประเภทได้อย่างสมบูรณ์
3. เพิ่มคุณค่าของอุทยานให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีความหลากหลายทัดเทียมกับระดับนานาชาติ (15,000)
4. ได้ระบบฐานข้อมูลพรรณไม้ที่สามารถเผยแพร่ได้สากล และเชื่อมกับหน่วยงานภายนอกได้
5. มีบุคลากรที่มีคุณภาพ เชี่ยวชาญด้านพรรณไม้
6. มีระบบโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับการดูแลบำรุงรักษาพรรณไม้ทั่วทั้งอุทยานฯ

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย						
	หน่วยนับ	2560	2561	2562	2563	2564	รวม
4. การเพิ่มความหลากหลายของพรรณไม้	texa						≥15,000

วิธีการ	2560	2561	2562	2563	2564
1. ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่ดำเนินงานด้านพรรณไม้ทั้งในและต่างประเทศ	8,000	8,500	9,000	9,500	10,000
2. เตรียมพื้นที่/พัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับการดำเนินการ เช่น ไม้เมืองหนาว, ไม้เนื้อ, ไม้ดอก, ไม้ผล และอื่น ๆ	2 พท. (แคคตัส/ ไม้เมืองหนาว)	1 พท. (สับปะรดสี)	1 พท. (ไม้เนื้อ)	1 พท. (ไม้ใบ, ไม้ดอกในร่ม)	1 พท. (ไม้เมืองหนาว)
3. พัฒนาศักยภาพในการผลิตพรรณไม้และปัจจัยการผลิตโดยอุทยานฯ โดยการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ในอุทยาน การอบรม/ดูงานจากหน่วยงานภายนอก ทั้งราชการและเอกชน และคัดสรรจากบุคลากรภายนอกที่มีความเชี่ยวชาญด้านพรรณไม้เฉพาะกลุ่ม	- เพิ่มบุคลากรด้าน Cactus	- เพิ่มบุคลากรด้าน สับปะรดสี	- เพิ่มบุคลากรด้าน ไม้เนื้อ	- เพิ่มบุคลากรด้าน ไม้ใบ, ไม้ดอกในร่ม	- เพิ่มบุคลากรด้าน ไม้เมืองหนาว
4. ปรับปรุงระบบโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบกระจายน้ำ/การส่งน้ำ ระบบสำรองน้ำ การผลิตปุ๋ยหมัก วัสดุปลูก โรงเรือนเก็บวัสดุ โรงเรือนพรรณไม้	←		→		
5. พัฒนาระบบฐานข้อมูลพรรณไม้และเชื่อมโยงข้อมูลร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	ระบบฐานข้อมูล	เก็บข้อมูลพรรณไม้ 8,500 ชนิด	เก็บข้อมูลพรรณไม้ 9,000 ชนิด		

4. ยุทธศาสตร์การบริหารและพัฒนาองค์กร

ด้านการพัฒนามาตรฐานองค์กร

เป้าหมาย

สวพส. เป็นองค์กรที่ได้รับการยอมรับ (ด้านการบริหารจัดการองค์กร) และมีแนวทางการทำงานของ สวพส. ที่ชัดเจน/ดีขึ้น และงานของ สวพส. มีคุณภาพ

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย						
	หน่วยนับ	2560	2561	2562	2563	2564	รวม
1. การขอรับรองการยกระดับคุณภาพการบริหารงานตามแนวทาง TQA อย่างน้อย 1 unit	unit	-	-	-	-	1	1

วิธีการ	2560	2561	2562	2563	2564
1. ทำความเข้าใจ TQA	←				→
2. ประชุมทีมงาน และทีมขับเคลื่อน	←				→
3. ประเมินตนเองและองค์กร - จัดทำแผนการเตรียมองค์กรเพื่อขอรับการประเมิน - ทำ Gap Analysis และจัดทำแผนการปรับปรุงองค์กร	←→				
4. ส่งร่างแผนปฏิบัติ TQA (กิจกรรมนำร่องและแผนพัฒนาบุคลากร)	←→				
5. ปรับปรุงองค์กรตามแผนการปรับปรุงองค์กร (PMQA) (ปรับปรุง 5 ส. และโคเซน)	←				→
6. ดำเนินการจัดทำ Application Report ขอรับการตรวจประเมิน (สมัคร TQA)					←→

ด้านธรรมาภิบาลขององค์กร

เป้าหมาย

สถาบันมีการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพตามหลักธรรมาภิบาล

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย						
	หน่วยนับ	2560	2561	2562	2563	2564	รวม
2. ระดับความพึงพอใจของผู้ได้รับบริการและความเชื่อมั่นตามหลักธรรมาภิบาลต่อการทำงานของสถาบัน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 85	ร้อยละ	85	88	90	92	95	95
3. แผนการพัฒนา/ปรับปรุงระบบและกระบวนการทำงานของสถาบัน	เรื่อง	1	1	1	1	1	5

วิธีการ	2560	2561	2562	2563	2564
1. พัฒนาระบบการประเมินผลตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องให้ถูกต้องและน่าเชื่อถือ รวมทั้งระบบการติดตามและการรายงานผลที่มีคุณภาพ โดยอาศัยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ โดย - จ้างหน่วยงานภายนอกเป็นผู้ประเมิน เช่น การเก็บข้อมูลความพึงพอใจ ณ จุดบริการ - แบ่งกลุ่มผู้ประเมิน เช่น การรับบริการภายนอก เจ้าหน้าที่ภายนอก ฯลฯ	←→	←→	←→	←→	←→
2. พัฒนาระบบสารสนเทศ	←→				
3. พัฒนา/ปรับปรุงระบบและกระบวนการทำงานของสถาบัน	←				→

ด้านการพัฒนาบุคลากร

เป้าหมาย

บุคลากร สวพส. ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นบุคลากรปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพ (มุ่งมั่นและทุ่มเท) และมีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่สอดคล้องกับภาระที่รับผิดชอบ

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย						
	หน่วยนับ	2560	2561	2562	2563	2564	รวม
4. ระบบสมรรถนะและเส้นทางการฝึกอบรมระยะ 5 ปี	แผน	1	-	-	-	1	2
5. หลักสูตรการเรียนรู้วิธีการปฏิบัติงานตามแนวทางโครงการหลวง	หลักสูตร	1	-	1	-	1	3

วิธีการ	2560	2561	2562	2563	2564
การพัฒนาบุคลากร					
1. จัดทำแผนพัฒนาบุคลากรให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์สถาบัน มีการวางแผนคนเชิงยุทธศาสตร์ให้รองรับต่อการเปลี่ยนแปลงและทิศทางการทำงานในอนาคต เช่น ด้านการตลาด ด้านสารสนเทศเชิงพื้นที่	60-64				65-69
2. พัฒนาบุคลากรตามแผนปฏิบัติการ					
การพัฒนาบุคลากรตามแนวทางโครงการหลวง					
1. ส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีความคิดริเริ่ม และมีความมุ่งมั่น ศรัทธาในการปฏิบัติงานตามแบบโครงการหลวง					
2. พัฒนาหลักสูตรที่มีความเหมาะสมกับบริบทบนพื้นที่สูง และแนวทางโครงการหลวง พร้อมทั้งสนับสนุนวัฒนธรรมการเรียนรู้ภายในองค์กร					
3. ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การเรียนรู้ และการจัดการความรู้โครงการหลวงอย่างเป็นระบบ					

ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

เป้าหมาย

องค์กรที่มีประสิทธิภาพด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เจ้าหน้าที่สถาบันสามารถลดขั้นตอนทรัพยากรในการปฏิบัติงาน สนองตอบความต้องการผู้ใช้งาน (จนท.สถาบัน หน่วยงานเครือข่าย เกษตรกร ประชาชน) มีผู้รับบริการใช้งานระบบเพิ่มขึ้น และมีการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้น

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย						
	หน่วยนับ	2560	2561	2562	2563	2564	รวม
6. มีระบบฐานข้อมูลที่ได้รับการพัฒนาและปรับปรุงอย่างน้อย 5 ระบบ	ระบบ	1	1	1	1	1	5

วิธีการ	2560	2561	2562	2563	2564
1. จัดทำแผนแม่บทเทคโนโลยีและสารสนเทศ	←→				
2. พัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีให้บุคลากรเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานและบริการประชาชน	←→	←→	←→	←→	←→
3. พัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อบริหารจัดการขององค์กรให้รองรับการเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีโครงข่ายข้อมูลที่เชื่อมต่อกันและมีกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพบนฐานข้อมูลที่นำเชื่อถือ และมีระบบสนับสนุนการตัดสินใจในการวางแผนพัฒนาพื้นที่สูง	←→	←→	←→	←→	←→
4. พัฒนาช่องทางการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร องค์ความรู้ให้แก่ผู้รับบริการ	←→				←→
5. สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ตั้งแต่ระดับชุมชนจนถึงหน่วยงานร่วม	←→				←→
6. ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานของเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ	←→				←→

ด้านการสนับสนุนงานเกี่ยวกับด้านต่างประเทศ

เป้าหมาย

การสนับสนุนการพัฒนาและสร้างเครือข่ายการเรียนรู้กับต่างประเทศ เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและแลกเปลี่ยนการพัฒนาทางวิชาการด้านการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงในระดับนานาชาติ

ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย						
	หน่วยนับ	2560	2561	2562	2563	2564	รวม
8. ระดับความสำเร็จของการสนับสนุนงานเกี่ยวกับด้านต่างประเทศ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80	ร้อยละ	80	80	80	80	80	80

วิธีการ	2560	2561	2562	2563	2564
1. สนับสนุนการเผยแพร่พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับผลสำเร็จของโครงการหลวง ด้านการพัฒนาทางเลือกเพื่อทดแทนการปลูกพืชเสพติดและการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืนในต่างประเทศ	←→				←→
2. สนับสนุนการเผยแพร่ผลผลิตคุณภาพของมูลนิธิโครงการหลวงให้เป็นที่รู้จักและยอมรับในตลาดในต่างประเทศ และเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนในต่างประเทศ	←→				←→
3. สนับสนุนการพัฒนาและเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่บุคลากรของมูลนิธิโครงการหลวงและสถาบัน ในการเป็นที่ปรึกษาด้านการพัฒนาทดแทนพืชเสพติดและการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืนให้กับหน่วยงานในต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ	←→				←→
4. ส่งเสริมให้บุคลากรและเกษตรกรของมูลนิธิโครงการหลวงและสถาบัน ได้มีโอกาสพัฒนาและเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้กว้างขวาง โดยการศึกษา ดูงาน และฝึกอบรมด้านการเกษตรสาขาต่าง ๆ ในต่างประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือการวิจัยและพัฒนาทั้งในระดับนานาชาติ	←→				←→

สรุปผลการดำเนินงาน สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ระยะที่ผ่านมา

4.1 ทบทวนผลการดำเนินงานของภาพรวมสถาบันในระยะที่ผ่านมา

สถาบันได้ดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2556-2559) ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (1) ยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนา (2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาและสนับสนุนโครงการหลวงและขยายผลโครงการหลวง (3) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทยานหลวงราชพฤกษ์ (4) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ที่มีผลการดำเนินงานสำเร็จในระดับที่น่าพึงพอใจ ซึ่งประเมินได้จากตัวชี้วัดของสำนักงบประมาณ ตัวชี้วัดของสำนักงาน ก.พ.ร. และเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมายได้รับประโยชน์จากการดำเนินงานของสถาบัน รายละเอียดดังนี้

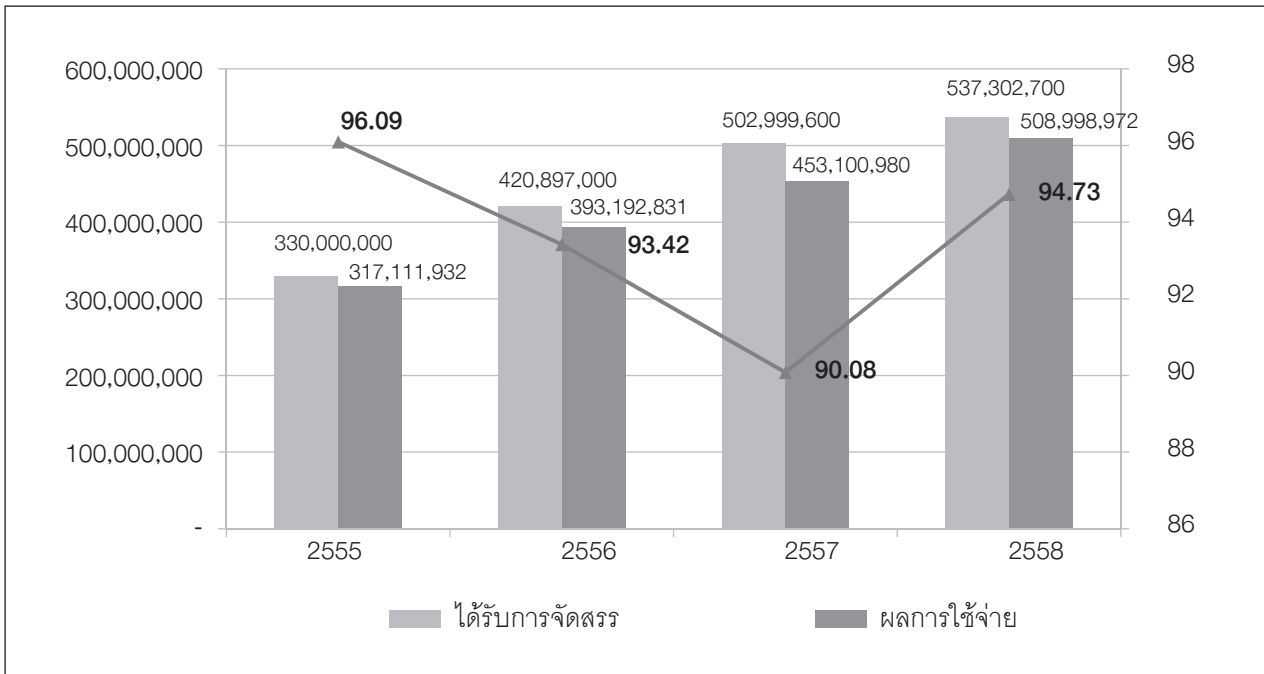
1. ผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดของสำนักงบประมาณ ช่วงปี พ.ศ. 2555-2558

สถาบันได้รับการจัดสรรงบประมาณจากสำนักงบประมาณภายใต้ยุทธศาสตร์ ระยะที่ 2 งบประมาณทั้งสิ้น 1,791,199,300 บาท เมื่อเปรียบเทียบกับการเพิ่มขึ้นของงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรในแต่ละปีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉลี่ยร้อยละ 14.83 สำหรับการใช้จ่ายเงินของสถาบันภายใต้ยุทธศาสตร์ ระยะที่ 2 ใช้จ่ายเงินงบประมาณทั้งสิ้น 1,672,404,715.16 บาท คิดเป็นร้อยละ 93.37 ของงบประมาณที่ได้รับจัดสรรทั้งหมด โดยผลการใช้จ่ายจริงในแต่ละปี คิดเป็นร้อยละ 90-96 (แผนภาพที่ 1)

ผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดของสำนักงบประมาณ (พ.ศ. 2555-2558) ได้กำหนดเป้าหมายในการบริการของสถาบัน เกี่ยวกับเกษตรกรบนพื้นที่สูงได้รับการพัฒนาตามแนวทางโครงการหลวงและถ่ายทอดความรู้ตามแนวทางโครงการหลวง และสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาตนเองเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีตัวชี้วัดเชิงปริมาณและตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ ได้แก่

- 1) จำนวนเกษตรกรที่ได้รับการพัฒนาและถ่ายทอดความรู้ตามแนวทางโครงการหลวง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555-2558 ซึ่งมีผลการดำเนินงานสูงกว่าค่าเป้าหมาย
- 2) ร้อยละของเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมายได้นำองค์ความรู้จากศูนย์การเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์
- 3) จำนวนโครงการวิจัยที่ดำเนินการ และร้อยละผลสำเร็จของผลการดำเนินงานตามแผนงานของโครงการวิจัย เป็นไปตามค่าเป้าหมาย

4) ร้อยละความพึงพอใจของผู้เข้ารับบริการอุทยานหลวงราชพฤกษ์ มีผลการดำเนินงานเป็นไปตามค่าเป้าหมาย ยกเว้นปี พ.ศ. 2557 ผลการดำเนินงานต่ำกว่าค่าเป้าหมายเล็กน้อย เนื่องจากความเข้าใจของผู้ตอบแบบสอบถามและจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามกระจุกตัว

แผนภาพที่ 1 เปรียบเทียบงบประมาณที่ได้รับจัดสรรและผลการใช้จ่ายจริงภายใต้ยุทธศาสตร์ของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2555-2558)

ตัวชี้วัด	ปีงบประมาณ 2555			ปีงบประมาณ 2556			ปีงบประมาณ 2557			ปีงบประมาณ 2558		
	แผน	ผล	%ผล/แผน	แผน	ผล	%ผล/แผน	แผน	ผล	%ผล/แผน	แผน	ผล	%ผล/แผน
1. จำนวนเกษตรกรที่ได้รับบริการพัฒนาและถ่ายทอดความรู้ตามแนวทางโครงการหลวง (ราย)	63,000	106,789	169.51	66,000	110,647	167.65	69,000	127,549	184.85	71,712	133,294	185.87
2. จำนวนโครงการวิจัยที่ดำเนินการ (โครงการ)	25	28	112.00	27	27	100.00	29	31	106.90	31	37	119.35
3. ร้อยละของเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมายได้นำองค์ความรู้จากศูนย์การเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์	-	-	-	70	95.76	136.80	75	94.48	125.97	80	84.16	105.20
4. ร้อยละของผลความพึงพอใจของผลการดำเนินงานตามแผนงานของโครงการวิจัย	85	97.6	114.82	85	99.6	117.18	85	95.84	112.75	85	100	117.65
5. ร้อยละความพึงพอใจของผู้ใช้บริการอุทยานหลวงราชพฤกษ์	85	84.3	99.18	85	85.5	100.59	85	82.23	96.74	85	88.16	103.72

แผนภาพที่ 2 ผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดของยุทธศาสตร์สถาบัน ระยะที่ 2 พ.ศ. 2555-2558

2. ผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ช่วงปี พ.ศ. 2550-2554

การประเมินผลการปฏิบัติงานขององค์การมหาชนของสำนักงาน ก.พ.ร. เพื่อเป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของภารกิจ คุณภาพการให้บริการ ความพึงพอใจของประชาชนผู้รับบริการ ความคุ้มค่าในภารกิจ และประเมินผลการดำเนินงานของสถาบันให้เป็นไปตามนโยบาย วัตถุประสงค์ตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) และเป้าหมายของหน่วยงานที่กำหนด ดังนั้นสำนักงาน ก.พ.ร. จึงได้ให้สถาบันจัดทำคำรับรองการปฏิบัติงานของสถาบัน ซึ่งมีการวัดผลทั้ง 4 มิติ ได้แก่ (1) มิติด้านประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน (2) มิติด้านคุณภาพการให้บริการ (3) มิติด้านประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน และ (4) มิติด้านการกำกับดูแลกิจการและการพัฒนาองค์กร โดยผลการปฏิบัติงานของสถาบันตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2555-2558 มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การจัดตั้ง และเป็นตัวชี้วัดที่ใช้ต่อเนื่องจากปีที่ผ่านมา ผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดของสำนักงาน ก.พ.ร. มีดังนี้ (แผนภาพที่ 3)

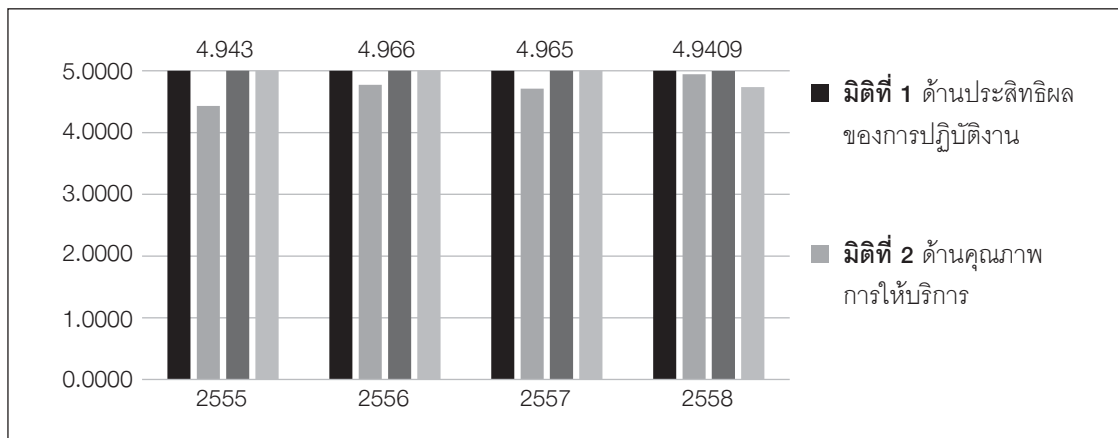
ผลการดำเนินงานของสถาบันมีการพัฒนาในทิศทางที่ดี ระดับคะแนนรวมอยู่ในเกณฑ์สูง โดยมีคะแนนอยู่ในช่วง 4.7935-4.9662

มิติที่ 1 มิติด้านประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน เป็นตัวชี้วัดสะท้อนความสำเร็จการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์การจัดตั้งและอำนาจหน้าที่ของการจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ระดับคะแนนรวมอยู่ในเกณฑ์สูง โดยมีคะแนนเต็ม 5.0000 ทุกปี

มิติที่ 2 มิติด้านคุณภาพการให้บริการ เป็นตัวชี้วัดสะท้อนความสำเร็จในการตอบสนองต่อความคาดหวังและความต้องการของผู้มีส่วนได้เสีย ระดับคะแนนรวมอยู่ในเกณฑ์สูง โดยมีคะแนนอยู่ในช่วง 4.4320-4.9460 (2558 สูงสุด)

มิติที่ 3 มิติด้านประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน เป็นตัวชี้วัดสะท้อนความสำเร็จการปฏิบัติงานทางการเงินและการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการภายใน ระดับคะแนนรวมอยู่ในเกณฑ์สูง โดยมีคะแนนเต็ม 5.0000 ยกเว้นปี 2558 มีคะแนนต่ำกว่าเล็กน้อยด้วยคะแนน 4.9960

มิติที่ 4 มิติด้านการกำกับดูแลกิจการและการพัฒนาองค์กร เป็นตัวชี้วัดสะท้อนความสำเร็จความสามารถของผลการปฏิบัติงานด้านการกำกับดูแลที่ดีของคณะกรรมการขององค์การมหาชน ในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ระดับคะแนนรวมอยู่ในเกณฑ์สูง โดยมีคะแนนเต็ม 5.0000 ยกเว้นปี 2558 มีคะแนนต่ำกว่าทุกปี ด้วยคะแนน 4.7375

แผนภาพที่ 3 ผลการดำเนินงานของสถาบันตามตัวชี้วัดของสำนักงาน (ก.พ.ร.) ภายใต้ยุทธศาสตร์ของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2555-2558)

4.2 บทกวนผลการดำเนินงานรายยุทธศาสตร์

1. ยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนา

1) **แผนงานวิจัยสนับสนุนการเสริมสร้างประสิทธิภาพการผลิตและการตลาด** โดยมุ่งเน้นการวิจัยและพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตและการตลาดในพืชและสัตว์สำคัญจำนวน 15 ชนิด ประกอบด้วย กลุ่มพืชผัก ไม้ผล ไม้ดอก และปศุสัตว์ งบประมาณที่ใช้ดำเนินงานทั้งสิ้น 93,700,600 บาท โดยมุ่งสนับสนุนการวิจัยเชิงบูรณาการองค์ความรู้จากผลการวิจัยของโครงการหลวง ได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชสำคัญ พืชอาหารเพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหาร การฟื้นฟูแหล่งอาหารชุมชนตามพระราชดำริ การเพิ่มศักยภาพการผลิตและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การพัฒนาคุณภาพที่ได้มาตรฐาน วิจัยการผลิตพลังงานทดแทนจากพืชพลังงานของท้องถิ่นและพลังงานชีวมวล รวมทั้งศึกษาและทดสอบความเหมาะสมจากองค์ความรู้โครงการหลวง โดยนำเทคโนโลยีไปปรับใช้ให้เหมาะสม และสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนควบคู่ไปด้วย สาระสำคัญผลการดำเนินงานสรุปได้ดังนี้

(1) **งานวิจัยเชิงบูรณาการองค์ความรู้ของโครงการหลวง** เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ได้แก่ การเพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพผลผลิต การลดต้นทุนการผลิต การลดผลกระทบจากความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศและการพัฒนาศักยภาพด้านการตลาด โดยการคัดเลือกและทดสอบพันธุ์ พัฒนาเทคนิคการเพาะปลูก การจัดการโรคแมลง การจัดการธาตุอาหาร การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การพัฒนาศักยภาพด้านการตลาด และการแปรรูปผลผลิต รวมทั้งการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างความมั่นคงด้านพลังงานบนพื้นที่สูง

(2) **งานวิจัยศึกษาและทดสอบองค์ความรู้โครงการหลวง** โดยนำความรู้และเทคโนโลยีของโครงการหลวง ไปทดสอบและการปรับใช้โดยร่วมกับเกษตรกรในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง เพื่อเพิ่มอาชีพทางเลือกและสร้างรายได้แก่เกษตรกร ได้แก่ การทดสอบการปลูกพืชผัก ไม้ผล ไม้ดอก กาแฟ การจัดการธาตุอาหาร การปลูกข้าวโพดเหลืองด้วยถั่วแระยี่ การทดสอบชนิดถั่วและข้าวสาลีหลังข้าวนา เทคโนโลยีการเลี้ยงสัตว์บนพื้นที่สูง และการใช้วัตถุดิบที่เหมาะสมในการผลิตก๊าซชีวภาพ รวมถึงการทดสอบการพัฒนาระบบตลาดชุมชนบนพื้นที่สูงตามแนวทางโครงการหลวง

ผลผลิตและผลลัพธ์สำคัญ

(1) พันธุ์ข้าวท้องถิ่นในพื้นที่โครงการหลวง 9 พันธุ์ โครงการขยายผลโครงการหลวง 14 พันธุ์ และสปป.ลาว 3 พันธุ์ ผลิตรถยนต์ข้าวกล้องท้องถิ่นที่มีคุณสมบัติพิเศษทางโภชนาการ 3 ผลิตรถยนต์ ได้แก่ ก้าวังไผ่ เจ้าเปลือกด้า เบี้ยวจิกู มีการดำเนินการโดย 2 วิชาหกิจชุมชน พันธุ์ข้าวท้องถิ่นที่ปรับปรุงและคัดเลือกให้ทนทานแมลงบั่ว มีลักษณะไม่ไวต่อช่วงแสง 4 พันธุ์ ได้แก่ ปือแก้ว ปือวาเจาะ ปือคอก และกินบ่เลี้ยง และเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวท้องถิ่นให้บริสุทธิ์ ตรงตามพันธุ์ คือ การปลูกข้าวต้นเดียว ภายใต้ระบบน่าน้ำน้อย และกระบวนการเดินกำจัดต้นพันธุ์ปูนในแปลงนา 4 ระยะเวลาสำคัญ

(2) เทคโนโลยีการเพิ่มประสิทธิภาพโรงเรือนพลาสติกและระบบการปลูกภายใต้โรงเรือน วิธีการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวพืชผัก 17 ชนิด และไม้ดอก 3 ชนิด

(3) วิธีการลดต้นทุนในการปลิดผลขององุ่นพันธุ์ Beauty Seedless โดยใช้ GA₃ ความเข้มข้น พันธุ์องุ่นที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่สูง มีจำนวน 4 พันธุ์ คือ Beauty Seedless, Marroo Seedless, Flame Seedless และ Perlette บรรจุภัณฑ์ที่มีต้นทุนต่ำและช่วยยืดอายุการวางจำหน่ายขององุ่นพันธุ์ Beauty Seedless รูปแบบค้ำสำหรับการปลูกเสาวรสวนพันธุ์เบอร์ 2 ต้นกล้าพันธุ์เสาวรสวนที่ปลอดไวรัส วิธีการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวของพลับ อาโวคาโด และเสาวรสวน โดยการนำ CO₂ เทคโนโลยีการปลูกกาแฟระยะชิด และวิธีแปรรูปกาแฟแบบใช้น้ำน้อย และลดระยะเวลาในการแปรรูปกาแฟกะลา

(4) วิธีการปลูกเฮมพ์ที่ดีภายใต้ระบบควบคุม พัฒนาเครื่องลอกเปลือกเฮมพ์ พันธุ์เฮมพ์ที่มีปริมาณสาร THC ต่ำกว่า 0.3% คือ RPF2, RPF2, RPF3, และ RPF4 ชุดตรวจสอบปริมาณสาร THC แบบพกพา พัฒนาเครื่อง

ลอกเปลือกเสมหะ รวมถึงการนำผลการศึกษาไปใช้ประกอบการปรับปรุงแก้ไข “กฎกระทรวงการขออนุญาตและการออกไปอนุญาตเสมหะเป็นพืชเศรษฐกิจบนพื้นที่สูง”

(5) แนวทางในการบริหารจัดการระบบโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพในการส่งผลิตผลจากศูนย์พัฒนาโครงการหลวงไปถึงลูกค้าโดยตรง

(6) นำความรู้และเทคโนโลยีของโครงการหลวง ไปทดสอบและปรับใช้ร่วมกับเกษตรกรในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 29 แห่ง เกษตรกรร่วมทดสอบ 285 ราย และเกษตรกรได้รับการถ่ายทอด 1,037 ราย ได้แก่

- ทดสอบการปลูกพืชผัก มีเกษตรกรเข้าร่วม 39 ราย ในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 14 แห่ง สร้างรายได้ 590,180 บาท
- ทดสอบการปลูกไม้ผล ซึ่งเกษตรกรสามารถสร้างรายได้จากการปลูกไม้ผล ในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงลุ่มน้ำปิงตอนบน
- ทดสอบการปลูกไม้ดอก เกษตรกรในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงไหล่ขอดและปางมะโอ สามารถสร้างรายได้จากการจำหน่ายไม้ดอกและไม้กระถาง
- ทดสอบเทคโนโลยีการปลูกกาแฟอาราบิก้าในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง อาทิเช่น ส่งเสริมการปลูกกาแฟอาราบิก้าภายใต้ร่มเงาให้แก่เกษตรกรในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 24 แห่ง จำนวน 646 ราย พื้นที่ 5,000 ไร่ สร้างรายได้ 5.1 ล้านบาท
- ทดสอบการปลูกข้าวโพดเหลืองด้วยถั่วแปะยี เกษตรกรสามารถลดการเผาและสารเคมีในการกำจัดวัชพืช

2) แผนงานวิจัยการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพ มุ่งเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการและการวิจัย เชิงระบบ เพื่อการจัดการระบบนิเวศดิน น้ำ และป่า การสร้างต้นแบบเพื่อให้คนอยู่อาศัยร่วมกับป่าไม้และสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน การฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดินและการจัดการธาตุอาหารพืช การวิจัยเพื่อลดมลพิษสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง การรวบรวม อนุรักษ์ และต่อยอดองค์ความรู้เกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นบนพื้นที่สูง การสร้างมูลค่าเพิ่มจากความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมในระดับชุมชน และการสร้างมูลค่าเพิ่มจากภูมิปัญญาและความหลากหลายทางชีวภาพ ด้านลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รวมทั้งนวัตกรรมใหม่ๆ ของผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ ตลอดจนการวิจัยและพัฒนามาตรการทางเศรษฐศาสตร์ และสังคมในการสร้างแรงจูงใจแก่ชุมชนบนพื้นที่สูง ในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ทรัพยากรดิน น้ำ และป่าไม้ เพื่อสร้างกลไกเกี่ยวกับระบบการร่วมจัดการและดูแลเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ให้เกิดความอุดมสมบูรณ์และเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ

ผลผลิตและผลลัพธ์สำคัญ

(1) การขยายพันธุ์พืชท้องถิ่นร่วมกับเกษตรกรใน 41 ชุมชน พืชท้องถิ่นได้รับการปลูกฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์เพื่อใช้ประโยชน์เป็นแหล่งอาหาร โดยมีพืชหายากได้รับการอนุรักษ์และฟื้นฟูใน 22 ชุมชน เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้การเพาะขยายพันธุ์พืชท้องถิ่น รวม 4,518 คน เกิดกลุ่มสมาชิกเพาะขยายพันธุ์พืชท้องถิ่นเพื่อจำหน่าย 6 กลุ่ม สมาชิก 59 ราย สามารถสร้างรายได้รวม 747,100 บาท

(2) ชุมชนร่วมกันกำหนดขอบเขตพื้นที่รอยต่อระหว่างป่าไม้และชุมชน และชุมชนมีการดูแลรักษาและฟื้นฟูป่าในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ มีการตกลงรับทราบ ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบที่ชุมชนตกลงไว้

(3) องค์ความรู้ องค์ประกอบพืชสมุนไพรและยาพื้นบ้านร่วมกับชุมชนบนพื้นที่สูง 3 ชนเผ่า ตำรับยาสำคัญ จำนวน 74 ชนิด ได้รับการปลูกฟื้นฟูเพื่อใช้ประโยชน์ 7 ชุมชน มีผลิตภัณฑ์สมุนไพรรูปแบบต่างๆ รวม 78 ผลิตภัณฑ์ เช่น ยาแก้ปวดหลังปวดเอว ยาแก้โรคกระเพาะ ยารักษาอาการปวดเมื่อยตามข้อต่อไม้เท้า สนับสนุนชุมชนบ้านโป่งคำ ตำบลดู่พงษ์ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน ในการประกาศเป็นพื้นที่คุ้มครองสมุนไพรในพื้นที่เขตอนุรักษ์ 234 ชนิด

(4) องค์ความรู้และความหลากหลายทางชีวภาพ 9 หมู่บ้าน ในจังหวัดเชียงใหม่ น่าน และแม่ฮ่องสอน และจัดเก็บไว้ในฐานข้อมูล highland e-herbarium ผลิตภัณฑ์ในระดับห้องปฏิบัติการ จำนวน 26 ชนิด ถ่ายทอดเทคโนโลยีและกระบวนการผลิตให้แก่โครงการผลิตภัณฑ์สมุนไพร มูลนิธิโครงการหลวง จำนวน 5 ชนิดผลิตภัณฑ์ จดทรัพย์สินทางปัญญา ประเภทลิขสิทธิ์ 1 เรื่อง ได้แก่ ไฮแลนด์อีเฮอร์บาเรียม (E-herbarium) และอนุสิทธิบัตร จำนวน 4 เรื่อง และได้รับการรับรองจากกรมทรัพย์สินทางปัญญา เลขที่อนุสิทธิบัตร 9124: สูตรผสมสารสกัดจาก ใบชาเมี่ยงและน้ำมันหอมระเหยจากผลมะแขว่น

(5) สารสกัดจากพืชและจุลินทรีย์ สำหรับการป้องกันและกำจัดที่ปลูกบนพื้นที่สูง 12 ชนิด สำหรับการเพิ่มผลผลิตพืชที่ปลูกบนพื้นที่สูง 5 ชนิด ทดสอบและประเมินประสิทธิภาพการใช้งานปัจจัยการผลิตชีวภาพ ร่วมกับเกษตรกรบนพื้นที่สูง 17 ชนิด

(6) วิธีการปลูกและจัดการเพื่อเพิ่มผลผลิตหวาย 2 รูปแบบ หวายได้รับการปลูกเสริมป่าธรรมชาติ เพื่อฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ใน 16 ชุมชน มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปหน่อหวายในน้ำเกลือ ในพื้นที่โครงการหลวง ขยายผลโครงการหลวงแม่จริม จังหวัดน่าน

(7) พืชพลังงานท้องถิ่นที่มีศักยภาพ 6 ชนิด นำมาใช้เป็นน้ำมันเชื้อเพลิงสำหรับเครื่องยนต์ดีเซลขนาดเล็ก ได้แก่ กระบุง มะเขายี่หวาย มะเคาะ และค้อ รวมทั้งพัฒนาด้านสมุนไพรและอาหาร ได้แก่ มะกั้ง และมะแตก มีการปรับปรุงประสิทธิภาพเครื่องหีบน้ำมันจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนห้วยเป้า และได้รับอนุสิทธิบัตรเครื่องหีบ น้ำมันแบบกดอัด รวมทั้งพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านห้วยเป้า อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ 2 รูปแบบ มีสมาชิก จำนวน 14 คน เพื่อเพิ่มมูลค่าน้ำมันมะแตก

(8) องค์ความรู้เห็ดท้องถิ่น จำนวน 76 สกุล 154 ชนิด และวิธีการเพาะเลี้ยงเห็ดท้องถิ่นร่วมกับชุมชน 5 วิธี

(9) ชนิดไม้ที่เหมาะสมในการปลูกเพื่อฟื้นฟูพื้นที่เสื่อมโทรมบนพื้นที่สูง ได้แก่ กลุ่มชนิดไม้พื้นถิ่น กลุ่มชนิดไม้ต่างถิ่น และกลุ่มไม้ไผ่

(10) สูตรปุ๋ยที่เหมาะสมสำหรับเพิ่มผลผลิตพืช 8 ชนิด ได้แก่ ข้าวไร่ ข้าวนา ข้าวโพด ถั่วเหลือง กะหล่ำปลี ผักกาดขาวปลี หอมญี่ปุ่น และลิ้นจี่ โดยเฉพาะสูตรปุ๋ยสำหรับข้าวไร่บนพื้นที่สูงซึ่งได้สังเคราะห์จากสถานะธาตุอาหารพืช จากแปลงเกษตรกร 109 ราย ในพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวง 17 แห่ง และได้ยื่นคำขอจดสิทธิบัตร สูตรปุ๋ยข้าวไร่

(11) ชุมชนต้นแบบโครงการหลวงเพื่อให้คนอยู่อาศัยร่วมกับป่าอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับสภาพภูมิสังคม บนพื้นที่สูง 3 รูปแบบ ชุมชนมีผลการพัฒนาอยู่ในระดับดี โดยชุมชนสามารถพึ่งพาตัวเองได้ สมาชิกในชุมชนมีสุขภาพที่ดีและมีระดับการศึกษาเฉลี่ยสูงขึ้น รวมทั้งมีแนวทางปฏิบัติเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้อย่างต่อเนื่อง

(12) บริการระบบนิเวศที่มีศักยภาพในการรักษาระบบนิเวศป่าไม้ในสวนเมี่ยงและกาแฟ โดยทดสอบ มาตรการลดภาระหนี้สินร่วมกับ ธ.ก.ส. ในโครงการธนาคารต้นไม้ ที่มีค่าตอบแทนในชุมชนบ้านปางมะโอ จำนวน 281,327 บาท และป่าแป๋ จำนวน 117,950 บาท ส่วนบ้านขุนตื้นน้อย ได้ทดสอบการอุดหนุนการจัดทำแปลงนาขั้นบันได และถ่ายทอดความรู้การผลิตพืชอาหารหลัก เกษตรกรนำร่องส่งมอบพื้นที่ปลูกข้าวไร่เดิมเป็นป่าอนุรักษ์ในปีแรก จำนวน 13.3 ไร่ และปีที่ 2 จำนวน 42.7 ไร่

3) แผนงานสนับสนุนการวิจัยเชิงนโยบายและสังคมเพื่อกำหนดนโยบายและกลยุทธ์การพัฒนาที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต มุ่งเน้นสนับสนุนการวิจัยให้เกิดการกำหนดนโยบายและทิศทางการดำเนินงานบนพื้นที่สูงที่เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคม และรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต เช่น เน้นวิจัยผลกระทบจากการเปิดการค้าเสรีและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของพืชเป็นหลัก เช่น ข้าว พืชเมืองหนาว พืชสำคัญบนพื้นที่สูง เพื่อกำหนดมาตรการและกลยุทธ์ที่สร้างความได้เปรียบและลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ผลผลิตและผลลัพธ์สำคัญ

(1) ชุดโครงการวิจัยเชิงพื้นที่ (Area-based research program) เป็นชุดโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยกระบวนการมีส่วนร่วม โดยดำเนินการนำร่องในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 6 แห่ง ดังนี้

- โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงโป่งคำ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน
- โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงป่ากล้วย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
- โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก
- โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงเพื่อแก้ปัญหาการปลูกฝิ่นอย่างยั่งยืนขุนตীন้อย อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่
- โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
- โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

มีผลผลิตงานวิจัยมุ่งเน้นการทดสอบเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มผลผลิตพืชเดิมและประสิทธิภาพการเพาะปลูกพืชทางเลือกที่เหมาะสมกับพื้นที่และชุมชน ภายใต้ระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ดังนี้

(1.1) เทคโนโลยีการเพิ่มผลผลิตพืชอาหารหลัก การทดสอบเทคโนโลยีการเพิ่มผลผลิตพืชเดิมในชุมชน การทดสอบพืชทางเลือกเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน การทดสอบระบบการผลิตพืชภายใต้มาตรฐานอาหารปลอดภัย การฟื้นฟูพืชท้องถิ่น เห็ดท้องถิ่น และสมุนไพร การทดสอบระบบการเพาะปลูกในระบบอนุรักษ์ดิน น้ำ และวนเกษตร การศึกษาโอกาสทางการตลาดของสินค้าเกษตรในรายพืชของพื้นที่ การศึกษาโอกาสทางการตลาดของพืชเดิมในท้องถิ่นและพืชทางเลือก กระบวนการดำเนินงานวิจัยอย่างมีส่วนร่วมของนักวิจัย นักพัฒนา และชุมชน ในการวิเคราะห์ปัญหา กำหนดแนวทางแก้ไขด้วยองค์ความรู้ และการดำเนินงานวิจัยในระดับแปลงเกษตรกร

(1.2) การศึกษาเพื่อพัฒนาตัวชี้วัดของการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม พื้นที่สูง โดยได้ทดสอบในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงและโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง รวม 64 หมู่บ้าน ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 5 หมวด จำนวน 19 ตัวชี้วัด

(1.3) การศึกษาดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขของชุมชนบนพื้นที่สูงร่วมกับชุมชนโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงนำร่อง 12 แห่ง ในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดน่าน โดยเกษตรกรเป็นผู้คัดเลือกมิติการวัดระดับความอยู่ดีมีสุขและค่าน้ำหนักของแต่ละตัวชี้วัด รวมทั้งสนับสนุนการกำหนดแผนงานด้านการวิจัยและพัฒนา จากกระบวนการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 6 หมวด จำนวน 31 ตัวชี้วัด

(2) การศึกษาสินค้าโครงการหลวงที่มีศักยภาพภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาวะโลกร้อน

(2.1) การศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาวะโลกร้อนต่อการปลูกพืชบนพื้นที่สูง

(2.1.1) มีพื้นที่ศึกษา คือ บ้านดง ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า

- ปัญหาการแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรของชุมชนมากที่สุด คือ ฤดูกาลการตกของฝน ปริมาณฝน ร่องลงมา คือ การพังทลายและการขาดความอุดมสมบูรณ์ของดิน
- การเพิ่มขึ้นและลดลงของอุณหภูมิเกิดขึ้นไม่มาก (1-2 องศาเซลเซียส) ไม่ส่งผลกระทบต่อพืชอาหาร โดยเฉพาะข้าว
- แนวทางลดความรุนแรงของปัญหาการแปรปรวนของฝน ได้แก่
 - เกษตรกรควรหันมาปลูกข้าวโดยใช้กล้าอายุ 25-30 วัน (จากเดิม 40-50 วัน)
 - ปลูกข้าวด้วยระบบนํ้าน้อยหรือแห้งสลับขัง
 - แหล่งน้ำของชุมชนบ้านดงเพียงพอกับพื้นที่เพาะปลูก แต่ขาดการบริหารจัดการในแต่ละแหล่งให้ถูกต้องและเหมาะสม ควรมีการจัดตั้งระเบียบการบริหารจัดการน้ำของชุมชน

(2.1.2) การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศที่มีผลกระทบต่อผลผลิตไม้ผลบนพื้นที่สูง ได้แก่

- ฐานข้อมูลการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เชื่อมโยงกับผลผลิตพลับบนพื้นที่สูง 1 ฐานข้อมูล
- แบบจำลองพืชที่พยากรณ์ผลผลิตระยะสั้น (รายปี) และความสัมพันธ์ของสภาพภูมิอากาศต่อการให้และคุณภาพผลผลิตพลับบนพื้นที่สูง 1 รายงาน
- ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกไม้ผลเมืองหนาวในพื้นที่โครงการหลวง
- ข้อมูลความสัมพันธ์ของสภาพภูมิอากาศที่มีผลกระทบต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตไม้ผลบนพื้นที่สูง 2 ชนิด ชนิดละ 1 พันธุ์

(2.2) การศึกษาและจัดทำฐานข้อมูลการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศสำหรับงานวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงของประเทศไทย ได้แก่ จัดทำฐานข้อมูลการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศเบื้องต้น

(3) การเตรียมความพร้อมของชุมชนเพื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) แนวทางการปรับตัวด้านการผลิตและการตลาดเพื่อเข้าสู่ AEC 2015 ได้แนวทางการปรับตัวด้านการผลิตและการตลาดเพื่อเข้าสู่ AEC ทั้งแนวทางการปรับตัวของเกษตรกร และองค์กร การวิจัยสินค้าโครงการหลวงที่มีศักยภาพในการแข่งขันในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ได้แก่ กาแฟ

4) แผนงานการจัดการองค์ความรู้และบูรณาการงานวิจัยและบนพื้นที่สูง มุ่งเน้นสนับสนุนการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือของกรวิจัยและพัฒนาบนพื้นที่สูงทั้งภายในและต่างประเทศ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้โครงการหลวง และการเข้าถึงองค์ความรู้ของการพัฒนาพื้นที่ในระดับนานาชาติ

(1) การบูรณาการงานวิจัยและงานพัฒนาบนพื้นที่สูงเพื่อนำไปใช้ประโยชน์และเผยแพร่ผลงานวิจัยสู่ชุมชน และพัฒนาเครือข่ายวิชาการในระดับชุมชนและระดับประเทศอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งผลักดันงานวิจัยไปสู่การใช้ประโยชน์และสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจ ตลอดจนมีการบริหารจัดการด้านทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อคุ้มครองสิทธิจากผลงานวิจัยและนำไปสู่การสร้างรายได้ที่มีประสิทธิภาพ

ผลผลิตและผลลัพธ์สำคัญ

(1) ความร่วมมือทางวิชาการไทย-โคลัมเบีย

คณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2554 เห็นชอบในหลักการข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการไทย-โคลัมเบีย (Technical Cooperation Agreement) ฉบับที่ 2 ระหว่างมูลนิธิโครงการหลวง สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) และ Accion Social สาธารณรัฐโคลัมเบีย ในความร่วมมือทางวิชาการด้านการปลูกกาแฟอาราบิก้าในโครงการหลวง การจัดการผลผลิต และการตลาดผลผลิตในพื้นที่ปลูกพืชเสพติดในสาธารณรัฐโคลัมเบีย ได้แก่

(1.1) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้โครงการหลวง ด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวและการวางแผนการใช้ที่ดินโครงการหลวง การพัฒนาระบบธุรกิจและการตลาดสินค้าชุมชนบนพื้นที่สูง การสร้างความมั่นคงด้านอาหารในครัวเรือนและการส่งเสริมรายได้จากพืชอายุสั้นจากโครงการหลวง รวมถึงระบบการวางแผนด้านการผลิตและการตลาดให้แก่ฝ่ายโคลัมเบีย

(1.2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการผลิตกาแฟคุณภาพ ทดสอบเทคโนโลยีการปลูกกาแฟจากโคลัมเบียในพื้นที่โครงการหลวง โดยส่งผู้เชี่ยวชาญด้านการแปรรูปกาแฟคุณภาพสูงจากโคลัมเบียให้คำปรึกษาและขอแนะนำในการปรับปรุง ศึกษา และทดสอบเพื่อพัฒนาผลผลิต และประชุมคณะทำงานประจำปี 2 ครั้ง และจัดการศึกษาดูงาน ฝึกอบรมด้านการปลูกและแปรรูปกาแฟอาราบิก้าคุณภาพสูง การจัดการคุณภาพผลผลิตกาแฟอาราบิก้าชั้นพิเศษในระดับแปลง (coffee specialty production) รวมถึงการทดสอบคุณภาพผลผลิตกาแฟอาราบิก้าในห้องปฏิบัติการ (coffee cupping)

(2) ความร่วมมือทางวิชาการไทย-ลาว

ความร่วมมือทางวิชาการไทย-ลาว ระหว่างมูลนิธิโครงการหลวง สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) และ UNODC ประจำ สปป.ลาว ลงนามแสดงเจตจำนง (Letter of Intent) ความร่วมมือทางวิชาการ ไทย-ลาว เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2555 การดำเนินงานโครงการ ประกอบด้วย 4 แผนงาน คือ การสร้างความมั่นคงด้านอาหาร การเพิ่มผลผลิตพืชผักและไม้ผลเพื่อสร้างรายได้ การลดใช้สารเคมี และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร โดย UNODC ประจำ สปป.ลาว ได้สิ้นสุดการดำเนินงานโครงการในเดือนมีนาคม 2558 สรุปผลการดำเนินงาน ดังนี้

(2.1) การปลูกผักปลอดสารพิษ มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ จำนวน 163 ครัวเรือน จาก 19 หมู่บ้าน มีโรงเรือนปลูกผักรวม 255 โรงเรือน

(2.2) การปลูกไม้ผล มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ 200 ครัวเรือน จาก 29 หมู่บ้าน รวมพื้นที่ ประมาณ 53 เฮกตาร์ (331.25 ไร่)

(3) ความร่วมมือทางวิชาการไทย-เมียนมา

ความร่วมมือทางวิชาการไทย-เมียนมา ในพื้นที่รัฐฉาน ของประเทศเมียนมา มีวัตถุประสงค์เพื่อนำองค์ความรู้โครงการหลวงด้านการพัฒนาทดแทนพืชเสพติด และการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืนไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย สรุปผลการดำเนินงานดังนี้

(3.1) ประธานมูลนิธิโครงการหลวง คณะผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญของมูลนิธิโครงการหลวง และสถาบัน เดินทางไปศึกษาข้อมูลในพื้นที่โครงการพัฒนาทดแทนฝิ่นที่ UNODC ประจำประเทศเมียนมา ดำเนินการในพื้นที่โครงการในรัฐฉาน 2 ครั้ง

(3.2) ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของ UNODC ประจำประเทศเมียนมา ได้ศึกษาการดำเนินงานด้านการวิจัยและส่งเสริมการเกษตรเพื่อพัฒนาทดแทนพืชเสพติด และการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืนของมูลนิธิโครงการหลวง 1 ครั้ง

(3.3) มูลนิธิโครงการหลวงและสถาบัน จะให้การสนับสนุน UNODC ประจำประเทศเมียนมา ในด้านการแลกเปลี่ยนพันธุ์พืชและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งมีการจัดโครงการฝึกอบรมและศึกษาดูงานโครงการหลวงระหว่างวันที่ 7-18 มิถุนายน 2558

(4) ความร่วมมือทางวิชาการไทย-ภูฏาน

ความร่วมมือทางวิชาการโดยประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในการสร้างความมั่นคงด้านอาหาร การสร้างรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งผลการดำเนินงานสำเร็จเป็นรูปธรรม ดังนี้

(4.1) มูลนิธิโครงการหลวงได้ส่งผู้เชี่ยวชาญด้านไม้ผลเขตร้อน โดยจัดทำแปลงทดสอบสาธิต การปลูกไม้ผลโครงการหลวง 5 ชนิด จำนวน 28 พันธุ์ ณ สถานีวิจัยเกษตรของภูฏาน ซึ่งเกษตรกรสามารถปลูกและนำผลผลิตจำหน่ายออกสู่ตลาดได้

(4.2) สนับสนุนด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้โครงการหลวงและเทคโนโลยีด้านการเกษตร โดยจัดฝึกอบรมบุคลากรของราชอาณาจักรภูฏาน

(4.3) ประธานมูลนิธิโครงการหลวงและคณะ ได้ลงนามหนังสือแสดงเจตจำนงโครงการความร่วมมือทางวิชาการไทย-ภูฏาน และติดตามผลการดำเนินงานโครงการการให้คำปรึกษาด้านการทำเกษตรตามแนวทางโครงการหลวง ณ ราชอาณาจักรภูฏาน ระหว่าง วันที่ 23-26 พฤศจิกายน 2558

(5) ความร่วมมือทางวิชาการกับ Tasmania Institute of Agriculture เครือรัฐออสเตรเลีย

อยู่ระหว่างหาแนวทางการสร้างความร่วมมือระหว่างกัน ด้านความเป็นไปได้ในการปลูกไม้ผลเมืองหนาว พืชเมืองหนาว ชนิดใหม่ๆ บนพื้นที่สูงของประเทศไทย

(6) ความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัย Massey ประเทศนิวซีแลนด์ มีความร่วมมือด้านการผลิตไม้ผลเมืองหนาว เทคโนโลยีการปลูกไม้บังลม วิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว และ Future Foods เป็นต้น

(7) ความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัย Yunnan Normal University สาธารณรัฐประชาชนจีน สถาบันเป็นหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายจากคณะรัฐมนตรีในการประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ ตามแผนปฏิบัติการพัฒนาเซมพ์บนพื้นที่สูง ระยะ 5 ปี เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการวิจัยและพัฒนาเซมพ์ตามแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ

(8) ความร่วมมือทางวิชาการกับ Institute of Industrial Crops, Yunnan Academy of Agricultural Science (YAAS) สาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งสนับสนุนเครื่องลอกเซมพ์

(9) ความร่วมมือทางวิชาการกับ Guangdong Academy of Agricultural Science (GDAAS) สาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ผักให้กับมูลนิธิโครงการหลวง เพื่อนำไปทดสอบความเหมาะสม

(10) การแลกเปลี่ยนความร่วมมือเรื่องการศึกษาวิจัยและพัฒนากาแฟอาราบิก้ากับสาธารณรัฐอินโดนีเซีย ICCRI มีความสนใจที่จะมีความร่วมมือทางวิชาการกับมูลนิธิโครงการหลวงและสถาบัน ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะประสานประเด็นความสนใจด้านการพัฒนากาแฟอาราบิก้า เพื่อที่จะแลกเปลี่ยนความร่วมมือทางด้านการวิจัย ICCRI ต่อไป

(2) การบูรณาการงานวิจัยและงานพัฒนาบนพื้นที่สูงเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ พัฒนาเครือข่ายวิชาการในระดับชุมชนและระดับประเทศอย่างเป็นรูปธรรม

ผลผลิตและผลลัพธ์สำคัญ

นำผลงานไปให้ประโยชน์ จำนวน 31 เรื่อง ประกอบด้วย

(1) แนวทางการตลาดกาแฟอาราบิก้า อุ่น มะม่วง เสาวรสหวาน และไม้ดอก (กุหลาบ เบญจมาศ ปทุมมา) ในพื้นที่โครงการหลวงและโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง

(2) วิธีการผลิตต้นกล้าพันธุ์อาโวคาโด

(3) ปุ๋ยอินทรีย์ในการเพิ่มผลผลิตผักอินทรีย์ที่สำคัญ

(4) วิธีการเพิ่มผลผลิตข้าวโพดฝักอ่อนอินทรีย์และถั่วแขกอินทรีย์

(5) วิธีการลดความสูญเสียหลังการเก็บเกี่ยวผักกาดฮ่องเต้อินทรีย์

(6) การทำถ่านอัดแท่งจากชังข้าวโพด

(7) แนวคิดนาเพื่อป่า เพื่อการสร้างความมั่นคงด้านอาหารและป่าต้นน้ำ ในพื้นที่ อำเภออมก๋อย

จังหวัดเชียงใหม่

(8) การทำ MoU ระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปรรูปกาแฟอาราบิก้า เพื่อการผลิตและการแปรรูปบนพื้นที่ดอยช้างอย่างยั่งยืน

(9) เทคโนโลยีโครงการหลวงในการปลูกพืชผักตระกูลถั่ว 4 ชนิด ได้แก่ คอส ผักกาดหอม ห่อใบแดง ใค้คิลิฟแดง และใค้คิลิฟเขียว

(10) ข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์พืชท้องถิ่นในชุมชนบ้านแม่เตือ และชนิดพืชเด่น

(11) สมุนไพรชนิด 4 ชนิด ได้แก่ ผักเชียงดา มะรุม รวงจืด ย่านาง

(12) เชื้อราสาเหตุโรคแมลง แบบเชื้อสด 4 สายพันธุ์ พร้อมวิธีการเพิ่มปริมาณ

(13) ชีวภัณฑ์ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชผักบนพื้นที่สูง 8 ชนิด

(14) สเปรย์เพิ่มความชุ่มชื้นใบหน้า (Face moisturizer)

(15) ผลิตภัณฑ์บำรุงเส้นผมและหนังศีรษะ (Hair Tonic)

(16) ชุดผลิตภัณฑ์ชีวภาพจากถังพลาสติก 200 ลิตร ร่วมกับถังพลาสติกแบบพีอี

- (17) บ่อก๊าซชีวภาพจากพลาสติก PE
- (18) การใช้กาก (เปลือก) กากแพร่วมกับมูลสัตว์เพื่อผลิตก๊าซชีวภาพ
- (19) การเพาะขยายพันธุ์มะเขว่น
- (20) การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากน้ำมันมะแตกและพืชสมุนไพรท้องถิ่น
- (21) ปุ๋ยสำหรับเพิ่มผลผลิตพืช 10 ชนิด ใช้ในชุมชน
- (22) การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบริสุทธิ์ด้วยวิธีการปลูกข้าวต้นเดียว
- (23) การผลิตเมล็ดพันธุ์เฮมพ์ (พันธุ์รับรอง) ที่มี THC ต่ำกว่าระดับที่กฎหมายกำหนด จำนวน 4 พันธุ์

คือ RPF1, RPF2, RPF3 และ RPF4

- (24) ระบบควบคุมการปลูกเฮมพ์ภายใต้กฎหมาย
- (25) การตัดแต่งกิ่งกาแฟอาราบิก้าเพื่อสร้างลำต้นใหม่
- (26) การใช้จีบเบอเรลลิกแอซิด (GA₃) ในการผลิตผลอ่อน
- (27) การปลูกข้าวโพดร่วมกับพืชตระกูลถั่วโดยไม่เผาเศษพืช
- (28) ชีวภัณฑ์ป้องกันโรคเหี่ยวเหี่ยว (B10)
- (29) ชีวภัณฑ์ป้องกันโรคหลังการเก็บเกี่ยว (ผลเน่า) (B15)
- (30) สูตรปุ๋ยเพื่อเพิ่มผลผลิตและคุณภาพพืช (ข้าวไร่)
- (31) ผลิตภัณฑ์เจลแต้มผิวจากมะเขว่นและตะไคร้ต้น

(3) การบริหารจัดการด้านทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อคุ้มครองสิทธิจากผลงานวิจัยและนำไปสู่การสร้างรายได้ที่มีประสิทธิภาพ

ผลผลิตและผลลัพธ์สำคัญ

(1) การจดทรัพย์สินทางปัญญา

ผลงานวิจัยที่ได้ยื่นขอจดทะเบียนและจดแจ้งทรัพย์สินทางปัญญาระหว่างปี พ.ศ. 2555-2558 มีจำนวนทั้งสิ้น 54 รายการ ดังนี้

- **ทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นผลผลิตของงานวิจัย**
 1. สิทธิบัตรการประดิษฐ์ 9 รายการ
 2. สิทธิบัตรการออกแบบ 4 รายการ
 3. อนุสิทธิบัตร 8 รายการ
 4. ลิขสิทธิ์ 26 รายการ
 5. เครื่องหมายการค้า 3 รายการ
- **ทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นสิทธิของชุมชน**
 1. เครื่องหมายการค้า 2 รายการ
 2. สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) 1 รายการ
 3. ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย 1 รายการ

งานเด่นอื่นๆ ที่ดำเนินการนอกเหนือจากแผนยุทธศาสตร์สถาบัน คือ **การจัดทำกลยุทธ์งานวิจัย ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2559-2563)** เพื่อให้เป็นกรอบในการดำเนินงานวิจัยของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง

2. ยุทธศาสตร์การสนับสนุนงานโครงการหลวงและพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง

มีเป้าหมายประสงค์เพื่อสนับสนุนศูนย์พัฒนาโครงการหลวงให้เป็นศูนย์เรียนรู้การพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืนและขยายผลองค์ความรู้ของโครงการหลวงสู่ชุมชนพื้นที่สูงส่วนใหญ่ของประเทศ ให้กว้างขวางเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ช่วยเสริมสร้างให้ชุมชนบนพื้นที่สูงสามารถพึ่งตนเองได้ และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วยจำนวน 3 แผนงาน ดังนี้

1) แผนงานสนับสนุนการพัฒนาโครงการหลวงให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน เป็นการดำเนินการในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 38 ศูนย์/สถานี ใน 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดพะเยา และจังหวัดลำพูน มีประชากรทั้งหมด 27,150 ครัวเรือน 145,898 คน งบประมาณที่ใช้ดำเนินงานทั้งสิ้น 177,125,300 บาท มีกิจกรรมสำคัญ ได้แก่ การสนับสนุนการบริหารจัดการเชิงบูรณาการและพัฒนาประสิทธิภาพการส่งเสริมการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่โครงการหลวง การพัฒนาระบบคุณภาพผลผลิตตามมาตรฐานอาหารปลอดภัย เช่น การรับรองมาตรฐาน GAP และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ การรณรงค์เพื่อลดการใช้สารเคมีบนพื้นที่สูง การพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่โครงการหลวง พัฒนาเครือข่ายเยาวชน พื้นที่ภูมิปัญญาดำเนินงานหัตถกรรม การเตรียมความพร้อมของชุมชนเพื่อจัดการการท่องเที่ยว รวมทั้งโครงการป่าชาวบ้านในพระบรมราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ผลผลิตและผลลัพธ์ที่สำคัญ

(1) การส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้จากงานวิจัย

(1.1) เกษตรกรจำนวน 38,220 ราย ได้รับถ่ายทอดเทคโนโลยีใหม่ๆ ด้านไม้ผล ไม้ดอก พืชผัก พืชผักอินทรีย์ ชา กาแฟ และปศุสัตว์และเลี้ยงสัตว์

(1.2) เกษตรกรจำนวน 24,170 ราย ได้รับถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิตไม้ผลและพืชผักตามมาตรฐานอาหารปลอดภัย

(1.3) ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 38 แห่ง และโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 29 แห่ง เป็นศูนย์การเรียนรู้การพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน และเจ้าหน้าที่และเกษตรกรของโครงการหลวงจำนวน 527 ราย ได้รับการพัฒนาเป็นวิทยากรถ่ายทอดองค์ความรู้ในสาขาต่างๆ แก่เกษตรกร ทั้งในพื้นที่โครงการหลวงและพื้นที่สูงอื่นๆ

(1.4) องค์ความรู้การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ของโครงการหลวง และสื่อเพื่อเผยแพร่ให้เกษตรกรนำไปใช้ประโยชน์ จำนวน 36 เรื่อง

(1.5) แหล่งเรียนรู้ วิทยากร และหลักสูตรการเรียนรู้ ทั้งนี้สามารถจัดการเรียนรู้ให้แก่เกษตรกรและผู้เรียนรู้ทั่วไป จำนวน 27,073 ราย

(1.6) รณรงค์และถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการลดการใช้สารเคมีแก่เกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวง 38 แห่ง จำนวน 15,452 ราย

(1.7) รณรงค์และถ่ายทอดเทคโนโลยีในการปลูกป่าชาวบ้านแก่เกษตรกร 19,063 ราย เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกป่าสำหรับใช้ประโยชน์เป็นของตนเองโดยไม่รบกวนป่าธรรมชาติ

(2) การพัฒนาอาชีพ การดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การรวมกลุ่ม และสร้างประโยชน์ให้เกษตรกรเป้าหมาย

(2.1) เกษตรกรผู้ปลูกพืชผักและไม้ผลได้รับการรับรองมาตรฐานภายใต้ระบบการเพาะปลูกที่ดี 8,235 ราย ในพื้นที่โครงการหลวง 38 แห่ง และโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 28 แห่ง และมาตรฐาน CODEX ศูนย์ผลิตผล 4 แห่ง

(2.2) เกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิตผักอินทรีย์ในพื้นที่โครงการหลวง 15 แห่ง เกษตรกร 606 ราย พื้นที่ 1,584.02 ไร่

(2.3) คุณภาพน้ำในแหล่งน้ำที่สำคัญในพื้นที่โครงการหลวง และโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 62 แห่ง ผ่านเกณฑ์ประเมินคุณภาพน้ำตามมาตรฐานแหล่งน้ำผิวดิน ร้อยละ 74.63 ส่วนคุณภาพดินผ่านเกณฑ์ประเมินคุณภาพ ร้อยละ 28.50 ของตัวอย่างทั้งหมด (826 ตัวอย่าง)

(2.4) เฝ้าระวังการปนเปื้อนของสารเคมีในสิ่งแวดล้อมโดยการตรวจวิเคราะห์ดินและแหล่งน้ำที่สำคัญ 50 แห่ง และเฝ้าระวังผลกระทบของสารเคมีต่อสุขภาพของประชาชน โดยการตรวจคัดกรองโลหิตของประชาชนจำนวน 3,728 คน

(2.5) ปลูกป่าในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง เกษตรกร 2,295 ราย พื้นที่ปลูก 2,475.66 ไร่ จำนวน 566,530 ต้น นอกจากนี้มีกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่โครงการหลวง ในการทำแนวกันไฟ 79 ครั้ง จำนวน 33 แห่ง สร้างฝายชะลอน้ำ 43 ครั้ง 28 แห่ง และการปลูกป่าชุมชน/ป่าต้นน้ำ 35 แห่ง ผู้เข้าร่วม 4,064 คน จำนวน 101,480 ต้น นอกจากนี้ยังมีจำนวนต้นไม้ที่ใช้ประโยชน์ 2,260 ต้น คิดเป็นมูลค่า 290,145 บาท มีรูปแบบการใช้ประโยชน์ ได้แก่ เผาถ่าน ทำฟืน ทำค้ำพืชผัก-ไม้ผล สร้างคอกสัตว์ ทำรั้ว จักสาน ขายลำ และแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ (หมอนสมุนไพรจากใบการบูร) จำหน่ายเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัว

(2.6) การเตรียมความพร้อมเพื่อจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยการให้ความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวแก่ประชาชน 25,948 คน การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ สนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว การจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวของชุมชน และพัฒนามาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว ผลการจากการดำเนินงานมีแผนท่องเที่ยวจำนวน 38 พื้นที่ กลุ่มท่องเที่ยวชุมชน จำนวน 20 กลุ่ม กลุ่มท่องเที่ยวโฮมสเตย์ 17 กลุ่ม ได้มาตรฐานโฮมสเตย์ 15 กลุ่ม และมีรายได้จากการท่องเที่ยว 19,632,684 บาท (ปี พ.ศ. 2555-2558)

(2.7) สนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 38 ศูนย์ พึ่งพาตนเอง โดยการจัดทำแผนชุมชน และมีการตอบรับจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อบรรจุเข้าข้อบัญญัติ จำนวน 25 ศูนย์ รวมทั้งมีแผนชุมชนที่ได้รับมาตรฐานจากกรมการพัฒนาชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 แห่ง คือ บ้านห้วยตอง (ศูนย์ฯ หุ่นหลวง) และบ้านป่าแป๋ (ศูนย์ฯ แม่สะเรียง)

2) แผนงานพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง งบประมาณที่ใช้ดำเนินงานทั้งสิ้น 496,620,000 บาท ประกอบด้วย 4 งานสำคัญ ดังนี้

(1) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง เป็นการนำองค์ความรู้จากการโครงการหลวงไปปรับใช้อย่างเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมตามแนวทางของโครงการและภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ควบคู่ไปกับการฟื้นฟูและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ปัจจุบันมีพื้นที่ดำเนินการ รวม 29 แห่ง ใน 7 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดน่าน จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัดตาก โดยเป็นการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีกิจกรรมสำคัญดำเนินงาน ได้แก่ การพัฒนาอาชีพของเกษตรกร การฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาสังคมและการตลาด และด้านการบริหารจัดการ สำหรับการดำเนินงานของสถาบันในระยะที่ผ่านมา มีผลผลิตและผลลัพธ์ที่สำคัญ ดังนี้

ผลผลิตและผลลัพธ์ที่สำคัญ

(1) การวิจัยและพัฒนาอาชีพของเกษตรกร

(1.1) เกษตรกรจำนวน 426,665 ราย ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากโครงการหลวง เพื่อการพัฒนาอาชีพ และนำไปปรับประยุกต์ใช้ทั้งในระดับครัวเรือนและระดับชุมชน

(1.2) เกษตรกรที่ได้รับการรับรองการเพาะปลูกพืชภายใต้มาตรฐาน GAP จำนวน 737 คน ในจำนวน 28 แห่ง คือ กาแฟ พืชผัก 30 ชนิด ไม้ผล 4 ชนิด และพืชไร่ 1 ชนิด

(1.3) ส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มอาชีพนอกภาคการเกษตร เน้นการฟื้นฟูอนุรักษ์และส่งเสริมงานหัตถกรรมท้องถิ่น จำนวน 9 กลุ่ม ทำให้มีรายได้จากการจำหน่ายสินค้าหัตถกรรม จำนวน 3,604,910 บาท จัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยว จำนวน 6 กลุ่ม สร้างรายได้จากการท่องเที่ยวในชุมชนจำนวน 3,013,930 บาท

(1.4) เตรียมความพร้อมของชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยว โดยการถ่ายทอดองค์ความรู้ จำนวน 178 คน และจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยว จำนวน 6 กลุ่ม

(1.5) ส่งเสริมการปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้นเชิงอนุรักษ์บนพื้นที่สูง จำนวน 474.75 ไร่

(1.6) จัดทำฟาร์มสาธิต เช่น สุกกร สัตว์ปีก จำนวน 219 แห่ง และถ่ายทอดความรู้ และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อประสิทธิภาพการเลี้ยงสัตว์ให้แก่เกษตรกร จำนวน 1,087 คน รวมทั้งจัดตั้งกองทุนอาหารและยาสัตว์ จำนวน 72 แห่ง

(1.7) ส่งเสริมการเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์น้ำเพื่อบริโภคและสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร จำนวน 250 คน สัตว์น้ำ รวมทั้งสิ้น 195,400 ตัว และจัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเพาะพันธุ์ปลา ในพื้นที่ 4 หมู่บ้าน

(2) การฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(2.1) ส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกป่าชาวบ้านในพื้นที่ทำกิน จำนวน 2,382 ราย พื้นที่ 3,449.44 ไร่ และรณรงค์ปลูกป่าของชุมชนในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง จำนวน 29 แห่ง พื้นที่ 27,039 ไร่

(2.2) รณรงค์การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ในพื้นที่ทั้ง 28 แห่ง จำนวน 5,595,700 กิ่ง รวมทั้งการจัดทำแปลงขยายพันธุ์หญ้าแฝกในพื้นที่ศูนย์เรียนรู้ของโครงการ จำนวน 15 แห่ง

(2.3) ส่งเสริมการปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดิน โดยส่งเสริมให้เกษตรกรปรับปรุงเพื่อฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดินทั้ง 29 แห่ง ในการผลิตปุ๋ยหมัก 2,314 ตัน และปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ จำนวน 9,150 ลิตร

(2.4) รณรงค์และถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการลดการใช้สารเคมีแก่เกษตรกร จำนวน 3,728 ราย

(2.5) ตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำแหล่งน้ำสำหรับใช้ในการเพาะปลูก ในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง จำนวน 24 พื้นที่ ผ่านเกณฑ์ตามมาตรฐานคุณภาพน้ำผิวดิน ประเภทที่ 3 ประกาศของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2537)

(3) การพัฒนาสังคมและการตลาด

(3.1) เกษตรกรได้รับความรู้เกี่ยวกับงานสหกรณ์และวิสาหกิจชุมชนจำนวน 426 ราย และสนับสนุนกลุ่มให้มีการจดทะเบียนเป็นสหกรณ์ จำนวน 4 แห่ง กลุ่มเตรียมสหกรณ์และวิสาหกิจชุมชน 38 กลุ่ม เช่น สหกรณ์การเกษตรขยายผลโครงการหลวงขุนสถาน จำกัด กลุ่มเตรียมสหกรณ์โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สอง เป็นต้น

(3.2) เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อพึ่งตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่โครงการขยายผลฯ 29 แห่ง จำนวน 102 กลุ่ม แบ่งเป็นกลุ่มอาชีพทางการเกษตร 89 กลุ่ม กลุ่มอาชีพนอกภาคการเกษตร 35 กลุ่ม กลุ่มด้านสังคม 80 กลุ่ม กลุ่มด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 16 กลุ่ม กลุ่มอื่นๆ 15 กลุ่ม สมาชิกรวมทั้งสิ้น 5,417 ราย

(3.3) การสนับสนุนด้านการตลาด โดยถ่ายทอดความรู้ ด้านวางแผนการผลิตและการตลาด องค์ความรู้ด้านการระดมทุนการสร้างกลุ่มและการบริหารจัดการกลุ่ม การจัดการด้านโลจิสติกส์ กระบวนการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว และการบรรจุภัณฑ์ให้แก่เกษตรกร จำนวนทั้งสิ้น 5,320 คน ทำให้เกษตรกรมีรายได้จากการส่งเสริมอาชีพ ตั้งแต่ปี 2555-2558 จำนวน 330,504,392 บาท

(3.4) การพัฒนาปัจจัยพื้นฐานเพื่อรองรับผลผลิตของเกษตรกรเพื่อรองรับมาตรฐานอาหารปลอดภัย โดยสร้างโรงรวบรวมและคัดแยกผลผลิตในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 17 แห่ง (ปากกล้วย ปางหินฝน แม่มะลอบ ผาแตก ปางมะโอ ปางแดงใน ห้วยเป้า วาวี แม่สลอบ สบเมย สบโขง แม่สามแลบ วังไผ่ น้ำแบ่ง ถ้ำเวียงแก้ว แม่จริม และขุนสถาน) ระบบตรวจสอบย้อนทวนผลผลิตในระบบ RFID 3 แห่ง (ขุนสถาน ถ้ำเวียงแก้ว

แม่สลอง) ห้องวิเคราะห์สารเคมี 10 แห่ง (วาวี แม่สลอง ถ้ำเวียงแก ชุนสถาน สบโขง ปากกล้วย แม่มะลอ ปางหินฝน ห้วยเป่า และสำนักงานน่าน)

(4) ด้านการบริหารจัดการ

(4.1) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำแผนบูรณาการของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง ร่วมกับหน่วยงานที่ร่วมปฏิบัติงานรวม 40 หน่วยงาน ประชุมคณะกรรมการระดับจังหวัดและคณะทำงานระดับอำเภอ เพื่อเป็นกลไกการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการและร่วมกันติดตามความก้าวหน้าและพิจารณาการแก้ไขปัญหาของการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ โดยได้จัดประชุมคณะกรรมการอำนวยการระดับจังหวัดรวม 24 ครั้ง และจัดประชุมคณะทำงานระดับอำเภอ รวม 135 ครั้ง

(4.2) การดำเนินงานแบ่งเป็น 11 ศูนย์ พัฒนาโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง และการแบ่งการทำงานเป็น 4 กลุ่มงาน คือ กลุ่ม 1 กลุ่มลุ่มน้ำปิงและกลอง กลุ่มที่ 2 กลุ่มลุ่มน้ำกกและโขง กลุ่มที่ 3 กลุ่มลุ่มน้ำน่าน และกลุ่มที่ 4 กลุ่มลุ่มน้ำสาละวิน

(4.3) การจัดตั้งศูนย์ประสานงานโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงลุ่มน้ำน่าน มีการจัดทำคู่มือการดำเนินงานของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง จำนวน 1 เล่ม

(2) งานประสานงานโครงการ “รักษน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” เป็นการปฏิบัติงานในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการโครงการรักษน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานภายใต้แผนแม่บทโครงการรักษน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2555-2559) ที่ ครม. เห็นชอบเมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2555 มีพื้นที่เป้าหมายการดำเนินงาน จำนวน 11 ลุ่มน้ำ ใน 6 จังหวัด 126 หมู่บ้าน/กลุ่มบ้าน 15,566 ครัวเรือน 61,667 คน เน้นการดำเนินงานในเชิงอนุรักษ์ พัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ลุ่มน้ำ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อรักษาความสมดุลของระบบนิเวศอย่างยั่งยืน สร้างโอกาสในการประกอบอาชีพ และการมีงานทำให้กับประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้ำ ให้พออยู่พอกินและพึ่งตนเองได้ มีความมั่นคง ด้านอาหารเพื่อก้าวไปสู่การเหลือกินเหลือใช้ และพัฒนาคุณภาพคนในชุมชนพื้นที่ลุ่มน้ำให้มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีโอกาสเข้าถึงบริการพื้นฐาน ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง มีความมั่นคงปลอดภัยและคนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ผลการดำเนินงานของสถาบันมีดังนี้

ผลผลิตและผลลัพธ์ที่สำคัญ

(1) จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555-2558 จำนวน 4 ครั้ง

(2) ประสานและจัดประชุมคณะกรรมการอำนวยการและคณะกรรมการบริหารและกำกับดูแลโครงการ “รักษน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” รวม 4 ครั้ง

(3) ประสานและอำนวยการตรวจเยี่ยมของคณะกรรมการอำนวยการและคณะกรรมการบริหารและกำกับดูแลโครงการ “รักษน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” รวม 6 ครั้ง และจัดทำรายงานผลการตรวจเยี่ยมโครงการประจำปี พ.ศ. 2552-2554

(4) จัดประชุมสรุปผลการดำเนินงานโครงการ “รักษน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” จำนวน 4 ครั้ง และจัดทำรายงานผลการดำเนินงานประจำปี พ.ศ. 2555-2558

(5) การประเมินผลการดำเนินงานโครงการ ภายใต้แผนแม่บทในระยะที่ผ่านมาโดยมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อศึกษาสถานะเศรษฐกิจ สังคม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโครงการ “รักษน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” ปี พ.ศ. 2557 ประเมินผลการดำเนินงานและศึกษาปัญหาอุปสรรคการดำเนินงาน และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานภายใต้แผนแม่บทในแต่ละยุทธศาสตร์

- (6) การพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดย
- จัดกิจกรรมโครงการพัฒนาเยาวชนบนพื้นที่สูงในพื้นที่โครงการรักษ์น้ำฯ ทุกกลุ่มน้ำ พร้อมให้การสนับสนุนการฝึกอบรมราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์หมู่บ้านและทรัพยากรภายใต้โครงการ รวมถึงให้การส่งเสริมการปลูกไม้ยืนต้นตามความต้องการของชุมชน
 - จัดทำฐานข้อมูลรายแปลงและการจัดทำแผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดิน ครอบคลุมพื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดน่าน รวม 812 ครัวเรือน รวมทั้งส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝก 20,000 ต้น เกษตรกร 150 ราย และจัดทำฝายชะลอน้ำ 20 แห่ง โดยมีเกษตรกรที่ได้รับประโยชน์ 350 ราย
 - สร้างฝายชะลอน้ำเพื่อการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์ทางการเกษตร
- (7) การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ในการดำรงชีวิต
- ถ่ายทอดความรู้จากโครงการหลวงแก่เกษตรกรในพื้นที่ 10 กลุ่มน้ำสาขา คือ กลุ่มน้ำปิงน้อย กลุ่มน้ำแม่หาด กลุ่มน้ำน่าน กลุ่มน้ำภาค กลุ่มน้ำลี กลุ่มน้ำปาย กลุ่มน้ำของ กลุ่มน้ำแม่สะมาด กลุ่มน้ำแม่สะงา กลุ่มน้ำโขงตอนบน โดยจัดฝึกอบรมและศึกษาดูงานให้แก่เกษตรกร 640 ราย และส่งเสริมการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์และการประมง แก่เกษตรกร 195 ราย พื้นที่ 24 ไร่ และ 79 ไร่
 - ส่งเสริมการปลูกไม้ผล (องุ่นและเสาวรส) เพื่อสร้างอาชีพและรายได้
- (8) การพัฒนาคนและคุณภาพชีวิตของคน
- สนับสนุนการจัดทำแผนชุมชนในพื้นที่หมู่บ้านสบหาด อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1,280 ราย และขยายผลการดำเนินงานโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อพัฒนาเด็กวัยเรียน ในพื้นที่กลุ่มน้ำปิงน้อย อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีนักเรียนที่ได้รับประโยชน์ จำนวน 92 ราย
 - กิจกรรมโครงการประชาคมนหมู่บ้านเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การดำเนินงานเพื่อให้คณะทำงานระดับจังหวัดมีแผนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

(3) โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงเพื่อแก้ปัญหาพื้นที่ปลูกฝิ่นอย่างยั่งยืน โดยการสนับสนุนของสำนักงาน ป.ป.ส. ดำเนินงานภายใต้แผนแม่บทโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง เพื่อแก้ปัญหาพื้นที่ปลูกฝิ่นอย่างยั่งยืน ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2557-2561) ที่ กรม. เห็นชอบเมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2556 การดำเนินงานมุ่งเน้นการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามแนวทางของโครงการหลวงให้แก่เกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย 11 แห่ง ครอบคลุม 126 หย่อมบ้าน ใน 18 ตำบล ของ 7 อำเภอ 3 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ ตาก และแม่ฮ่องสอน รวม 5,493 ครัวเรือน ประชากร 26,707 คน งบประมาณที่ใช้ดำเนินงานปี พ.ศ. 2555-2558ทั้งสิ้น 113,885,388.00 บาท ผลการดำเนินงานของสถาบัน มีดังนี้

ผลผลิตและผลลัพธ์ที่สำคัญ

(1) ด้านการพัฒนาอาชีพและการตลาด

(1.1) ถ่ายทอดองค์ความรู้จากองค์ความรู้ของโครงการหลวงและภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่เกษตรกรในพื้นที่ เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพของเกษตรกรทั้งภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตร จำนวน 17,099 ราย

(1.2) ส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตข้าวเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารแก่เกษตรกร 1,604 ครัวเรือน จำนวน 7,480 ไร่ ผลผลิตรวม 2,498,320 กิโลกรัม ผลผลิตข้าวเฉลี่ย 334 กิโลกรัมต่อไร่ นอกจากนี้ ได้ส่งเสริมการปลูกพืชผักเพื่อบริโภคในครัวเรือน จำนวน 3,209 ครัวเรือน

(1.3) ส่งเสริมการรับรองและพัฒนามาตรฐานการเกษตรการปลูกกาแฟอาราบิก้าในพื้นที่ศูนย์ปฏิบัติการโครงการฯ บ้านห้วยแห้ง บ้านแม่แฮหลวง บ้านผีป่านเหนือ และบ้านขุนตื้นน้อย ซึ่งได้รับการรับรองมาตรฐานแหล่งผลิตกาแฟอาราบิก้าในระบบอินทรีย์จากกรมวิชาการเกษตรอย่างต่อเนื่องเป็นปีที่ 2

(1.4) ส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อสร้างความเข้มแข็ง โดยจัดตั้งสถาบันเกษตรกรในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนแล้ว จำนวน 14 กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

(1.5) ส่งเสริมการสร้างรายได้จากการประกอบอาชีพ โดยเกษตรกรได้รับการส่งเสริมอาชีพ และมีรายได้ที่เกิดจากการส่งเสริมตั้งแต่ปี 2555-2558 แล้ว เป็นเงิน 208,383,670 บาท

(2) ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและการพัฒนาสังคม

(2.1) จัดทำแผนชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่รวม 11 แผน ตลอดจนส่งเสริมกระบวนการขับเคลื่อนแผนชุมชนสู่การปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่อง โดยให้มีสภาชุมชนในการขับเคลื่อนกิจกรรมตามแผนชุมชนที่กำหนดไว้

(2.2) ส่งเสริมการขับเคลื่อนกลุ่มพื้นที่ลุ่มน้ำ โดยการใช้เครือข่ายองค์กรชุมชนลุ่มน้ำในพื้นที่เป็นหน่วยขับเคลื่อน โดยในปี พ.ศ. 2558 ได้สนับสนุนและส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาใน 2 กลุ่มลุ่มน้ำ ได้แก่ (1) เครือข่ายชุมชนลุ่มน้ำสามหมื่น พื้นที่ศูนย์ปฏิบัติการฯ บ้านป่าเกี๊ยะใหม่และบ้านห้วยฮะ และ (2) เครือข่ายชุมชนลุ่มน้ำแม่เทย พื้นที่ศูนย์ปฏิบัติการฯ ขุนตื้นน้อย โดยเน้นการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด เป็นกิจกรรมสำคัญ

(3) ด้านการพัฒนากระบวนการชุมชนเพื่อแก้ปัญหาเสพติด

(3.1) พื้นที่ปลูกฝิ่นในเขตรับผิดชอบโครงการทั้ง 11 พื้นที่ ในปี พ.ศ. 2557/2558 พบพื้นที่ลักลอบปลูกฝิ่น จำนวน 1,066.35 ไร่ ซึ่งลดลงจากปี พ.ศ. 2556/2557 ที่พบการลักลอบปลูก จำนวน 1,236.54 ไร่ หรือลดลง จำนวน 170.19 ไร่ หรือร้อยละ 14

(3.2) ดำเนินการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดร่วมกับสถาบันธัญญารักษ์ และให้ความช่วยเหลือด้านการประกอบอาชีพแก่ผู้ผ่านการบำบัดยาเสพติด จำนวน 537 ราย

(4) ด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(4.1) จัดทำฐานข้อมูลเพื่อกำหนดเขตการใช้ที่ดินทำกินและวางแผนการใช้ที่ดินในพื้นที่โครงการ จำนวน 46 หย่อมบ้าน โดยได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรมีการประชาสัมพันธ์แผนการใช้ที่ดิน และนำแผนการใช้ที่ดินไปใช้ประโยชน์แล้วทุกพื้นที่

(4.2) ส่งเสริมการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้และความหลากหลายในพื้นที่ต้นน้ำ โดยปลูกป่าเพิ่มเติมและอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำ จำนวน 18,525 ไร่ พร้อมจัดทำกฎระเบียบการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าทั้ง 11 พื้นที่ และส่งเสริมการปลูกป่าชาวบ้านเพื่อใช้สอยในพื้นที่ทำการเกษตรและที่อยู่อาศัยของเกษตรกรรวม 310 ไร่ ตลอดจนจัดสร้างฝายชะลอน้ำ 420 ฝาย และแนวกันไฟป่า 420 กิโลเมตร

(4.3) ส่งเสริมการอนุรักษ์พื้นที่ลาดชันและป้องกันการพังทลายของดิน โดยปลูกแฝกรวม 1,533,480 กล้า พร้อมทั้งจัดทำแปลงขยายพันธุ์กล้าแฝกในพื้นที่รวม 51.35 ไร่ คาดว่าจะได้กล้าแฝกประมาณ 2-3 ล้านกล้า

(4.4) ตรวจรับรองสิทธิ์ทำกินในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติโดยกรมป่าไม้ รวม 4,300 แปลง

(5) ด้านการบริหารจัดการและกำกับดูแลแผนแม่บท

(5.1) ประสานงานและติดตามผลการดำเนินงาน ตลอดจนมอบนโยบายขับเคลื่อนโครงการ โดยการประชุมคณะกรรมการในระดับต่างๆ ได้แก่ คณะอนุกรรมการอำนวยการโครงการฯ และการตรวจเยี่ยมพื้นที่ คณะทำงานบริหารและประสานงานการดำเนินงานตามแผนแม่บทโครงการฯ คณะกรรมการอำนวยการโครงการฯ ระดับจังหวัด 3 จังหวัด และคณะกรรมการอำนวยการโครงการฯ ระดับอำเภอ 6 อำเภอ จำนวน 30 ครั้ง

(5.2) จัดทำแผนปฏิบัติการแบบบูรณาการโครงการฯ ประจำปี พ.ศ. 2555-2558 จำนวน 4 ครั้ง โดยมีผู้แทนหน่วยงานเข้าร่วมการประชุม งบประมาณที่ร่วมบูรณาการ จำนวน 131,543,677 บาท

(5.3) ดำเนินการร่วมกับศูนย์ข้อมูลและสารสนเทศ สวพส. และสถาบันสำรวจและติดตามการปลูกพืชเสพติด ป.ป.ส. พัฒนาระบบฐานข้อมูลโครงการฯ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีเป้าหมายดำเนินการครอบคลุมพื้นที่ 126 หย่อมบ้าน

(5.4) ป.ป.ส.ภ.5 สวพส. และ สวพส. ร่วมกันพัฒนาระบบฐานข้อมูลโครงการ รายครัวเรือน ครอบคลุม 126 หย่อมบ้าน เพื่อใช้ประโยชน์ในการติดตามการดำเนินงาน การประเมินผล การวิเคราะห์เพื่อวางแผนพัฒนา โดยขณะนี้อยู่ระหว่างการปรับปรุงระบบให้สามารถส่งผ่านข้อมูลและการเข้าถึงของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อใช้ประโยชน์ในการติดตามการดำเนินงานและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนใช้วิเคราะห์สรุปปัญหาและวางแนวทางการดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม

(5.5) นิเทศและติดตามผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง เพื่อแก้ปัญหาพื้นที่ปลูกฝิ่นอย่างยั่งยืน โดยที่ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่โครงการฯ ทั้ง 11 แห่ง เพื่อวิเคราะห์ สรุปปัญหา อุปสรรคการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม และสรุปผลการดำเนินงานเสนอต่อคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องเพื่อทราบผลการดำเนินงานและพิจารณาแก้ไขปัญหาอุปสรรคอย่างต่อเนื่อง

(4) โครงการถ่ายทอดองค์ความรู้โครงการหลวงและพัฒนาศักยภาพชุมชนบนพื้นที่สูง ดำเนินงานในลักษณะเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กรและชุมชนท้องถิ่น เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้โครงการหลวงไปสู่ชุมชนบนพื้นที่สูงโดยรวม โดยในปี 2556-2558 เป็นการดำเนินงานในระยะที่ 3 ในพื้นที่ 385 ศตช. 8 จังหวัด 44 อำเภอ งบประมาณในการดำเนินงานทั้งสิ้น 69,947,890 บาท โดยมีกิจกรรมสำคัญ ได้แก่ การถ่ายทอดองค์ความรู้โครงการหลวง โดยเน้นการถ่ายทอดองค์ความรู้โครงการหลวงผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคุณครู ศตช. กับชุมชน โดยใช้ระยะเวลาไม่เกิน 3 ปี ในแต่ละ ศตช. ผลการดำเนินงานมี ดังนี้

ผลผลิตและผลลัพธ์ที่สำคัญ

(1) การถ่ายทอดความรู้และการเรียนรู้

(1.1) การถ่ายทอดองค์ความรู้โครงการหลวง โดยคุณครู ศตช. ร่วมกับชุมชน 385 ชุมชน ครอบคลุมองค์ความรู้โครงการหลวง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการส่งเสริมอาชีพ ด้านวัฒนธรรมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และประเพณีชนเผ่า และด้านสิ่งแวดล้อมในการปลูกป่าชุมชน/ป่าอนุรักษ์ ทำฝายชะลอน้ำ ทำแนวกันไฟ และปลูกหญ้าแฝก

(1.2) ผลิตสื่อองค์ความรู้โครงการหลวงในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น จัดทำสื่อองค์ความรู้โครงการหลวงมากกว่า 30 เรื่อง จัดทำสำเนาวีดิทัศน์องค์ความรู้โครงการหลวง ชุดการเรียนรู้ หนังสือเสริมประสบการณ์ บทวิทยุ โปสเตอร์กระดาษ เว็บไซต์โครงการ และจัดทำสรุปผลการดำเนินงานโครงการ

(1.3) พัฒนาคู่มือสำหรับพื้นที่สูงและเพิ่มเติมองค์ความรู้โครงการหลวงให้ครู ศตช. และเจ้าหน้าที่ ทั้งจากการอบรมและศึกษาดูงาน มีผู้เข้าร่วม 213 คน

(2) งานพัฒนาศักยภาพชุมชนบนพื้นที่สูง

(2.1) ปรับใช้องค์ความรู้ตามสภาพภูมิสังคมของชุมชน มีการจัดทำแปลงทดสอบและสาธิตองค์ความรู้โครงการหลวงในด้านต่าง ๆ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่

- จัดทำแปลงสาธิตองค์ความรู้ แปลงผักปลอดสารพิษ 1,529 แปลง
- สาธิตและส่งเสริมการทำปุ๋ยหมัก จำนวน 37,070 กิโลกรัม ปุ๋ยอินทรีย์น้ำ และสารไล่แมลง จำนวน 4,547 ลิตร

(2.2) พัฒนาอาชีพและการตลาด เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคภายในชุมชนเป็นหลัก โดยส่งเสริมให้ชุมชนได้เรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ เช่น การเลี้ยงสุกร ไก่และเป็ด ปลูกกาแฟ ไม้ผลและไม้ท้องถิ่น จำนวน 56,732 ต้น ใช้อัสสัม จำนวน 1,600 ต้น

(2.3) เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและองค์กรท้องถิ่น ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการรวมกลุ่มสมาชิกในชุมชนเพื่อจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับอุดมการณ์ หลักการ วิธีการสหกรณ์ และการจัดตั้งกลุ่มรูปแบบสหกรณ์ ซึ่งชุมชนสามารถจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชน ดังนี้ กองทุนยาเสพติด กองทุนอาหารสัตว์ กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มผลิตผ้าทอ และกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ รวม 35 กลุ่ม

(2.4) การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน 206 ชุมชน โดยปลูกแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ รวม 608,000 กล้า ส่งเสริมการปลูกป่าและฟื้นฟูป่าต้นน้ำธารโดยการปลูกป่าชาวบ้าน/ป่าชุมชน/ป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง ฯลฯ 85,920 ต้น จัดทำแนวกันไฟ รวมระยะทาง 275 กิโลเมตร จัดทำและซ่อมแซมฝายชะลอความชุ่มชื้น รวม 288 ฝาย

(3) การบริหารจัดการ

(3.1) จัดสัมมนาและจัดประชุมเชิงปฏิบัติ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2555-2558 การประชุมชี้แจงผู้บริหาร กศน. การประชุมจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานรายอำเภอ และการจัดประชุมสัมมนาสรุปผลการดำเนินงาน มีผู้เข้าร่วมทั้งหมด 1,338 คน

(3.2) การนิเทศติดตามผลการถ่ายทอดองค์ความรู้โครงการหลวงเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาและชี้แนะแนวทางการดำเนินงาน 385 กลุ่มบ้าน กลุ่มบ้านละ 2 ครั้งต่อปี ซึ่งได้ดำเนินการนิเทศโดยคณะผู้เชี่ยวชาญ 1 คณะ และนิเทศโดยผู้บริหารและเจ้าหน้าที่จาก สวพส.

3) แผนงานจัดทำแผนชุมชนในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

มุ่งเน้นการสร้างกลไกเชื่อมโยงกับหน่วยงานระดับพื้นที่ (อบต.) และการบูรณาการงานส่วนกลางให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน รวมทั้งการผลักดันการถ่ายทอดองค์ความรู้โครงการหลวงบรรจุในแผนพัฒนาระดับพื้นที่ ผ่านกระบวนการจัดทำแผนชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน การสร้างทีมวิทยากรในชุมชน เพื่อการขยายผลองค์ความรู้โครงการหลวงอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน และการสำรวจข้อมูล การจัดทำฐานข้อมูลในระดับกลุ่มบ้าน เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในการวางแผนพัฒนาในระดับพื้นที่ รวมทั้งเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาขีดความสามารถของชุมชนในการจัดการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นของตนเอง ตามความต้องการของชุมชนโดยใช้กระบวนการจัดทำแผนชุมชนเป็นเครื่องมือนำไปสู่ชุมชนที่เข้มแข็ง ผลการดำเนินงานมี ดังนี้

ผลผลิตและผลลัพธ์ที่สำคัญ

(1) ชุมชนในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง จำนวน 29 แห่ง มีการสำรวจ จัดเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชน เพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูลในระดับครัวเรือน สามารถนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลหมู่บ้าน/ชุมชนที่สามารถชี้ให้เห็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

(2) ชุมชนตัวอย่างในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 29 แห่ง สามารถจัดทำแผนชุมชนและขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติได้ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนที่เป็นกลไกในการขับเคลื่อนตามแนวทางการพัฒนาโดยการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการ ขั้นตอน และวิธีการจัดทำแผนชุมชน ทบทวนการจัดทำแผนชุมชนให้สอดคล้องกับการดำเนินกิจกรรมของชุมชนในการวิเคราะห์ศักยภาพ ปัญหาอุปสรรค จุดแข็ง จุดอ่อน และโอกาสแต่ละด้าน ปรับปรุงให้เหมาะสมและสอดคล้องกับกระบวนการนำไปใช้ประโยชน์ เช่น การจัดตั้งงบประมาณของหน่วยงานภาครัฐ และองค์การบริหารส่วนตำบลต่อไป

(3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเชื่อมโยงกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐ โดยสนับสนุนกระบวนการในการจัดทำแผนชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาตนเองโดยกระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งแผนชุมชนที่จัดทำขึ้นมีหน่วยงานที่นำความต้องการของชุมชนไปสู่การปฏิบัติ จำนวน 16 หน่วยงาน และสนับสนุนงบประมาณจำนวน 95,469,178 บาท

4) สรุปประเด็นการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาและแนวทางการดำเนินงานของสถาบัน

จากการประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อวิเคราะห์ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาภายใต้ยุทธศาสตร์สถาบัน ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2556-2559) และแนวทางการดำเนินงานของสถาบันในระยะที่ 3 (พ.ศ. 2559) ในมุมมองของเกษตรกร และเจ้าหน้าที่ในพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวงลุ่มน้ำปิง ลุ่มน้ำสาละวิน ลุ่มน้ำน่าน และลุ่มน้ำกกและโขง สามารถสรุปประเด็นความสำเร็จ/การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรและชุมชน ประเด็นที่ต้องพัฒนา/ปรับปรุงการดำเนินงาน และสิ่งที่ต้องการพัฒนาของชุมชน ดังนี้

(1) ความสำเร็จ/การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรและชุมชน

(1.1) ด้านการส่งเสริมอาชีพ

- (1.1.1) การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของเกษตรกรได้ดีขึ้น เช่น การทำไร่หมุนเวียน เปลี่ยนเป็นปลูกไม้ยืนต้น การปลูกพืชในโรงเรือน
- (1.1.2) มีการทำการเกษตรแบบประณีต ที่ใช้พื้นที่น้อยแต่ให้ผลตอบแทนสูง และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- (1.1.3) การสร้างรายได้ของเกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและมีอาชีพที่มั่นคง
- (1.1.4) มีความหลากหลายของกิจกรรมด้านอาชีพมากขึ้น เช่น การทำเกษตรแบบผสมผสาน
- (1.1.5) เกษตรกรมีองค์ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการทำการเกษตรมากขึ้น

(1.2) ด้านการตลาด

- (1.2.1) การตลาด มีตลาดรองรับผลผลิต ไม้ผล พืชผัก
- (1.2.2) มีการวางแผนการผลิตและการตลาดมีช่องทางในการจำหน่ายผลผลิตมากขึ้น
- (1.2.3) มีการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว เช่น โรงรวบรวมผลผลิต โรงคัดบรรจุ ห้องวิเคราะห์สารเคมี
- (1.2.4) มีระบบการจัดการผลผลิตและโลจิสติกส์ที่ดี

(1.3) ด้านสังคม

- (1.3.1) การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในชุมชนที่เข้มแข็ง
- (1.3.2) มีการรวมกลุ่มในชุมชน เช่น กลุ่มผัก พืชไร่ ปศุสัตว์
- (1.3.3) มีการรวมกลุ่มต่างๆ (อาชีพภาคการเกษตร นอกภาคการเกษตร กลุ่มเตรียมสหกรณ์) ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และมีความสามัคคี
- (1.3.4) มีการใช้แผนชุมชนในการขับเคลื่อนในการสนับสนุนจากหน่วยงาน

(1.4) ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

- (1.4.1) ชุมชนมีการจัดที่ดินรายแปลงในการแบ่งเขตการใช้ที่ดินในการเกษตรกับพื้นที่ป่า
- (1.4.2) มีการจัดทำระบบน้ำและการกระจายน้ำเพื่อการเกษตร เช่น ฝาย แหล่งน้ำขนาดเล็ก
- (1.4.3) การจัดตั้งกลุ่มสิ่งแวดล้อมในการอนุรักษ์ป่าในชุมชน
- (1.4.4) ชุมชนมีพื้นที่ป่าที่อุดมสมบูรณ์ เนื่องจากมีการปลูกป่า บวชป่า และทำฝายชะลอน้ำ
- (1.4.5) มีการปลูกพืชที่ลดการใช้สารเคมีโดยหันมาใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ
- (1.4.6) มีการลดการใช้พื้นที่ปลูกข้าวโพด ทำให้ลดการเผาและหมอกควัน

(1.5) ด้านงานวิจัย

- (1.5.1) มีการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในข้าว ไม้ผล กาแฟ การจัดการธาตุอาหารในดิน ลดการใช้สารเคมีโดยใช้สารชีวภัณฑ์ทดแทน
- (1.5.2) สามารถต่อยอดศักยภาพในพื้นที่ เช่น พืชท้องถิ่น พืชสมุนไพร น้ำมันมะเดื่อ ยาหม่อง น้ำมันนวด ยาสมุนไพร กาแฟ ปรับปรุงสวนเดิม เพิ่มผลผลิต พัฒนาบรรจุภัณฑ์

(2) ประเด็นที่ต้องพัฒนา/ปรับปรุงการดำเนินงานของสถาบัน

(2.1) ด้านการส่งเสริมอาชีพ

- (2.1.1) การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร
- (2.1.2) การวิเคราะห์สภาพพื้นที่และปลูกพืชที่เหมาะสม
- (2.1.3) การเตรียมความพร้อมของปัจจัยการผลิตในกลุ่ม/สหกรณ์ให้พร้อมต่อการใช้งาน
- (2.1.4) การพัฒนาคุณภาพผลผลิตให้ได้มาตรฐาน
- (2.1.5) การวางแผนด้านการผลิต ควรจะมีการเตรียมพร้อมด้านปัจจัยการผลิต

(2.2) ด้านการตลาด

- (2.2.1) การพัฒนาตลาดที่แน่นอนและยั่งยืน
- (2.2.2) การจัดการระบบขนส่งผลผลิตและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

(2.3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- (2.3.1) การนำแผนที่การใช้ประโยชน์ที่ไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง
- (2.3.2) พัฒนาแหล่งน้ำ เช่น เพิ่มแหล่งเก็บกักน้ำ สร้างฝายชะลอน้ำ
- (2.3.3) การปรับปรุงถนน การขนส่งเพื่อให้ผลผลิตไม่เสียหาย

(2.4) ด้านงานวิจัย

- (2.4.1) การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์มากขึ้น
- (2.4.2) การพัฒนางานวิจัยให้สอดคล้องกับปัญหาที่แท้จริงของชุมชน
- (2.4.3) เพิ่มเติมงานวิจัยความยั่งยืนของระบบการตลาดในรูปแบบต่าง ๆ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
- (2.4.4) การพัฒนาการวิจัยในชุมชนให้มากขึ้น

(2.5) ด้านการบริหารจัดการ

- (2.5.1) การเพิ่มอัตรากำลังของเจ้าหน้าที่ (เจ้าหน้าที่ไม่เพียงในการทำงาน เนื่องจากไปประชุม อบรม ขาดที่ปรึกษา แนะนำ อยากให้มีเจ้าหน้าที่ประจำพื้นที่)
- (2.5.2) การประสานงานและการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานอื่น
- (2.5.3) ความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ด้านการผลิตและการจัดการโรคแมลงเพื่อเพิ่มความสามารถในการแก้ปัญหาของเกษตรกร ด้านโรคแมลง ศัตรูพืช และศัตรูสัตว์
- (2.5.4) การอยู่ประจำศูนย์ของเจ้าหน้าที่เพื่อให้บริการแก่เกษตรกร

(3) ความต้องการการพัฒนาของชุมชน

- (3.1) การส่งเสริมอาชีพทางเลือกใหม่ เช่น พืชผักในโรงเรือน ไม้ผล
- (3.2) ความรู้ด้านการจัดการโรคแมลงและการใช้สารเคมี/ชีวภัณฑ์ที่ถูกต้อง
- (3.3) การพัฒนาแหล่งน้ำและระบบกระจายน้ำเพื่อการเกษตร
- (3.4) การพัฒนาด้านการตลาดให้ชัดเจนทั้งด้านราคาและตลาดรองรับ
- (3.5) ความรู้ในการวางแผนการผลิตและการตลาด
- (3.6) การส่งเสริมการผลิตปุ๋ยอินทรีย์และสารชีวภัณฑ์เพื่อลดการใช้สารเคมีและลดต้นทุนการผลิต
- (3.7) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกป่าชุมชน การอนุรักษ์ดินและน้ำ การบำบัดน้ำเสีย
- (3.8) การส่งเสริมการรวมกลุ่ม และการจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์

3. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทยานหลวงราชพฤกษ์

สถาบันได้รับมอบพื้นที่และทรัพย์สินของสวนเฉลิมพระเกียรติฯ ราชพฤกษ์ 2549 จากกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2552 โดยได้เริ่มเปิดให้บริการอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2552 เป็นต้นมา ต่อมา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานชื่อว่า “อุทยานหลวงราชพฤกษ์” เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2553 ปัจจุบันอุทยานหลวงราชพฤกษ์มีพื้นที่ 468 ไร่ 3 งาน 10 ตารางวา มีวัตถุประสงค์การบริหารจัดการเพื่อให้อุทยานหลวงราชพฤกษ์เป็นศูนย์เรียนรู้ด้านพืชสวนและความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวการเกษตรและวัฒนธรรมที่มีคุณภาพระดับนานาชาติ มีกิจกรรมสำคัญประกอบด้วย (1) แผนงานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและประชาสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้ในอุทยานหลวงราชพฤกษ์ (2) งานพัฒนาและปรับปรุงสวน (3) งานด้านการตลาดและการสร้างรายได้ และ (4) งานเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการอุทยานหลวงราชพฤกษ์ โดยมีผลการดำเนินงาน ดังนี้

ผลผลิตและผลลัพธ์ที่สำคัญ

(1) รายได้จากกิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินการในอุทยานหลวงราชพฤกษ์ (รายได้หลังหักภาษี) รวมทั้งสิ้น 131,958,516 บาท (พ.ศ. 2555-2558)

(2) จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าเยี่ยมชมอุทยานหลวงราชพฤกษ์ รวมทั้งสิ้น 2,337,466 คน (พ.ศ. 2555-2558) โดยมีการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการ พบว่าระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 84.32 (พ.ศ. 2555) เป็นร้อยละ 88 (พ.ศ. 2558)

(3) จำนวนผู้เข้ามาเรียนรู้ในอุทยานในรูปแบบต่างๆ ทั้งสิ้น 22,179 คน

(4) การศึกษาวางแผนการจัดการทำศูนย์เรียนรู้โครงการหลวงและโครงการพระราชดำริ การวางแผนการจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อกำหนดแนวทางในการจัดการแหล่งเรียนรู้อุทยานหลวงราชพฤกษ์ ศึกษาดูงานการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ได้แก่

- (4.1) สำนักงานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (องค์การมหาชน)
- (4.2) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา
- (4.3) อาคารนิทรรศน์รัตนโกสินทร์ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ จังหวัดกรุงเทพมหานคร
- (5) การพัฒนาศูนย์สาธิตและถ่ายทอดองค์ความรู้ ป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง
- (6) งานรวบรวมพรรณไม้ ปัจจุบันอุทยานหลวงราชพฤกษ์รวบรวมพรรณไม้ได้ จำนวน 6,007 Taxa
- (7) การจัดนิทรรศการทางวิชาการด้านการเกษตร เพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ องค์ความรู้และภาพลักษณ์ของอุทยานหลวงราชพฤกษ์ จำนวน 6 ครั้ง ได้แก่

(7.1) นิทรรศการเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่อง “อุทยานหลวงราชพฤกษ์เทิดให้องค์ราชันกับการทรงงานในประเทศอาเซียน” และ “เกษตรทฤษฎีใหม่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

(7.2) นิทรรศการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เรื่อง “การศึกษาและพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน และการทรงงานบนพื้นที่สูง”

(7.3) นิทรรศการสวนผักอีกรเมือง

(7.4) นิทรรศการงานลานนาพฤกษชาติ 12 สิงหาคมราชินี ครั้งที่ 34 ประจำปี 2558

(7.5) นิทรรศการข้าวและเครื่องมือในการปลูกข้าว

(7.6) นิทรรศการปทุมมา ทิวลิปแห่งสยาม

(8) งานพัฒนาและปรับปรุงสวน

เพื่อการพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพและโครงสร้างสวน เพื่อสร้างความแปลกใหม่และความโดดเด่นเป็นฐานการศึกษาเรียนรู้ การปรับปรุงด้านสถาปัตยกรรมและภูมิสถาปัตยกรรม รวมถึงวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายของผู้รับบริการ ผลการดำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 สรุปได้ดังนี้

(8.1) งานปรับปรุงภูมิทัศน์และจัดแสดงพรรณไม้ ในช่วงงานเทศกาลชมสวนในฤดูกาลต่าง ๆ ได้แก่ การจัดสวนเทศกาลชมสวนฤดูหนาว เน้นพรรณไม้เมืองหนาว ใช้พันธุ์ไม้ไปกว่า 180,851 ต้น ฤดูร้อน เน้นพันธุ์ไม้พื้นเมือง และกล้วยไม้กว่า 30,769 ต้น และฤดูฝน เน้นปทุมมาเป็นจุดเด่น และพันธุ์ไม้อื่น ๆ กว่า 126,986 ต้น โดยการจัดสวนทั้ง 3 ฤดู เน้นความสวยงามบริเวณสวนแนวแกนกลาง เช่น สวนกล้วยไม้ รอบหอคำหลวง สวนนานาชาติ สวนองค์กร และเรือนร่มไม้ เป็นต้น

(8.2) ปลูกไม้กลุ่มสีเพิ่มเติมอีกจำนวน 390 ต้น ปลูกไม้ยืนต้น จัดทำซุ้มไม้เลื้อย ความยาวรวมกว่า 80 เมตร เพื่อเพิ่มร่มเงาให้กับนักท่องเที่ยว การปรับปรุงรูปแบบการจัดสวนเพื่อลดต้นทุนในการดูแลและผลัดเปลี่ยนพรรณไม้ สวนกล้วยไม้ได้พัฒนาและปรับปรุงให้เป็นอุทยานกล้วยไม้ที่ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือ ซึ่งได้รับความนิยมและเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าชมได้ตลอดทั้งปี เช่นเดียวกับโดมไม้ร้อนชื้น ที่ให้เป็นจุดจัดแสดงไม้แปลกและไม้ดึกดำบรรพ์

(8.3) งานขยายพันธุ์พืชและปัจจัยการผลิต การเพาะขยายพรรณไม้เพื่อตกแต่งภูมิทัศน์ ผลิตพรรณไม้ดอกไม้ประดับ (ไม้ล้มลุก) เพื่อใช้ปรับเปลี่ยนและตกแต่งภูมิทัศน์ภายในอุทยานหลวงราชพฤกษ์ โดยแบ่งเป็นไม้ดอกไม้ประดับที่ได้จากการเพาะเมล็ด จำนวน 567,896 ต้น มูลค่า 8,518,440 บาท และไม้ปักชำ จำนวน 33,343 ต้น มูลค่า 400,116 บาท และผลิตปุ๋ยหมักได้จำนวน 69 ตัน มูลค่า 276,000 บาท

(8.4) สวนเกษตรทฤษฎีใหม่ แบ่งพื้นที่ออกเป็นสัดส่วนตามทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

(8.5) สวนกล้วยไม้ ปรับปรุงภูมิทัศน์โดยการสร้างน้ำตก เพื่อเพิ่มบรรยากาศภายในสวนกล้วยไม้ให้เย็นสบายมากยิ่งขึ้น

(8.6) เรือนไม้ดอกไม้ประดับ การจัดตกแต่งภูมิทัศน์ด้วยไม้ดอกไม้เมืองหนาว โดยปลูกภายใต้โรงเรือนควบคุมอุณหภูมิ

(8.7) เรือนร่มไม้ ปรับเปลี่ยนพรรณไม้ และจัดตกแต่งด้วยสับประรดสี

(8.8) โดมไม้เขตร้อนชื้น ปรับเปลี่ยนและดูแลพรรณไม้ให้เข้ากับบรรยากาศแบบเขตร้อนชื้น

(8.9) พรหมบุปผา รื้อฟื้นคอนกรีตออก ปรับดิน และปลูกหญ้า เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว

(8.10) ดำเนินการเพิ่มบ่อกักเก็บน้ำภายในพื้นที่อุทยานหลวง คือบริเวณลานจอด P4 มีความจุ 9,800 ลูกบาศก์เมตร และเพิ่มปริมาณกักเก็บน้ำบริเวณสวนทฤษฎีใหม่ มีความจุ 13,700 ลูกบาศก์เมตร

(9) งานด้านการตลาด และการสร้างรายได้

การส่งเสริมภาคเอกชนในการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการ อาคารประชุมและนิทรรศการถาวร เพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ประชาสัมพันธ์เผยแพร่อุทยานหลวงราชพฤกษ์ โดยจัดกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน และการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวร่วมกับโครงการหลวงและเครือข่ายเพื่อรองรับการจัดงานที่สำคัญ เช่น

- การซื้อบัตรปริญญาบัตร บัณฑิตรุ่นที่ 38 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
- งาน 40 ปี คณะผลิตภัณฑ์การเกษตร น้อมนำเศรษฐกิจพอเพียง
- งาน Chiangmai Flora Blossom Rose Stories 2014
- งานส่งเสริมการขาย งาน TCEB India Roadshow 2015 ณ เมืองกัลกัตตา เมืองนิวเดลี และเมืองมุมไบ
- งาน MITM Travel Fair 2015 ณ Mid Valley Exhibition Centre เมืองกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย
- งานตักบาตรเทโว ร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ เทศบาลเมืองแม่เหียะ และชุมชนโดยรอบอุทยานหลวงราชพฤกษ์
- พิธีมอบเสื้อตราสัญลักษณ์และอบรมแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ร่วมกับจังหวัดเชียงใหม่ และชมรมคนรักในหลวง
- งานเลี้ยงต้อนรับผู้เข้าร่วมโครงการ “Chiang Mai Travel Mart 2014” ร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

- โครงการเทิดพระเกียรติ “ใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า ปวงประชาถวายพ่อของแผ่นดิน” ร่วมกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และหน่วยงานภาครัฐ 21 หน่วยงาน
 - กิจกรรม Bike for Mom ร่วมกับรัฐบาล จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ เอกชน และประชาชนทุกภาคส่วน เป็นต้น
- (10) งานเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการอุทยานหลวงราชพฤกษ์
- เพื่อเน้นการเสริมสร้างระบบบริหารจัดการของอุทยานฯ ให้มีความคล่องตัวในการปฏิบัติตามภารกิจทั้งด้านการให้บริการเชิงคุณภาพ โดยมีการดำเนินการที่สำคัญ คือ
- (10.1) การปรับปรุงระบบการทำงานและปรับเปลี่ยนกลุ่มงานให้เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานต่าง ๆ
 - (10.2) วางแผนและบริหารอัตรากำลังคน (ที่มีอยู่) ให้สอดคล้องกับทิศทางของอุทยานหลวงราชพฤกษ์
 - การมอบหมายงาน กำหนดหน้าที่รับผิดชอบชัดเจนโดยออกเป็นคำสั่ง
 - มีการจัดตั้ง “หน่วยบริหารจัดการเข้าพื้นที่และห้องประชุม (Organizers)”
 - (10.3) การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทั้งด้านการตลาดและการบริหารแผนธุรกิจเพื่อรองรับกิจกรรมในระดับนานาชาติ
 - (10.4) การบริหารความเสี่ยงและประเมินความคุ้มค่าของการบริหารจัดการงบประมาณ การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการสื่อสารและการเรียนรู้ ซึ่งดำเนินการจัดตั้งคณะทำงานด้านการจัดกิจกรรมและหารายได้ มีหน้าที่ประเมินความคุ้มค่าของการจัดงาน
 - (10.5) พัฒนาและปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค และปรับปรุงสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสียตรงส่วนของห้องน้ำเพิ่มเติม พัฒนาแหล่งน้ำพร้อมระบบในอุทยานหลวงราชพฤกษ์ ปรับปรุงถนน และสำรวจออกแบบชุดลอกบึงน้ำหลวง
 - (10.6) การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ เพื่อรองรับการขยายตัวของการท่องเที่ยว
 - (10.7) งานเด่นอื่นๆ ที่ดำเนินการนอกเหนือจากแผนยุทธศาสตร์สถาบัน ได้จัดทำแผนงานการพัฒนาและบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ รวมถึงการส่งเสริมการออกกำลังกาย

4. ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถาบันมีระบบการบริหารจัดการที่ดี สามารถเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนโครงการหลวงและการขยายผลความสำเร็จโครงการหลวงสู่ชุมชนบนพื้นที่สูง ประกอบด้วยจำนวน 4 แผนงาน ดังนี้

1) แผนงานการบริหารงานบุคคลและปรับปรุงสวัสดิการและประโยชน์เพื่อเกื้อกูลอื่น เน้นการพัฒนา ระบบสมรรถนะเพื่อพัฒนาบุคลากรขององค์กร การปรับปรุงโครงสร้างองค์กร และอัตรากำลังตามความเหมาะสม เพื่อรองรับการขยายงานขององค์กร การปรับปรุงสวัสดิการและประโยชน์เพื่อเกื้อกูลอื่นสำหรับผู้ปฏิบัติงานทุกระดับ และสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กร ตลอดจนสนับสนุนกิจกรรมที่เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของบุคลากร งบประมาณที่ใช้ดำเนินงานทั้งสิ้น 14,710,726.66 บาท มีกิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาบุคลากรตามสมรรถนะ (Competency) การปรับปรุงระบบสมรรถนะ การจัดทำเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพ และการจัดทำเส้นทางอาชีพการฝึกอบรม การปรับปรุงโครงสร้างองค์กรและอัตรากำลัง และการปรับปรุงสวัสดิการ ผลการดำเนินงานมีดังนี้

ผลผลิตและผลลัพธ์ที่สำคัญ

(1) การพัฒนาทรัพยากรบุคคล ได้นำระบบสมรรถนะที่ได้ปรับปรุงแล้วมาใช้ในการพัฒนาผู้ปฏิบัติงาน โดยได้ให้เจ้าหน้าที่ทำการประเมินระดับสมรรถนะก่อนพัฒนา เพื่อหาช่องว่างสมรรถนะ (Competency Gap) จัดทำแผนพัฒนาบุคลากร (Individual Development Plan: IDP) เพื่อเลือกสมรรถนะที่ต้องการพัฒนาในปี 2558 และกำหนดวิธีการพัฒนาเจ้าหน้าที่แต่ละคนให้เหมาะสม ได้รับความรู้ ฝึกทักษะ และมีคุณลักษณะอันสามารถนำมาประยุกต์และช่วยสนับสนุนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

(2) จัดทำแผนและหลักสูตรฝึกอบรมตามสมรรถนะหลัก (Core Competency) และสมรรถนะกลุ่มงาน (Functional Competency) โดยใช้เครื่องมือในการพัฒนาบุคลากรด้วยวิธีการฝึกอบรม (Training) ทั้งภายในสถาบันและร่วมกับหน่วยงานภายนอก และการพัฒนาบุคลากรด้วยวิธีการ Non Training ได้แก่ การดูงานนอกสถานที่ การสอนงาน การมอบหมายงาน โปรแกรมพี่เลี้ยง และการเรียนรู้ด้วยตนเอง

(3) จัดฝึกอบรม 244 หลักสูตร 294 ครั้ง เจ้าหน้าที่เข้าร่วม 8,186 คน และจัดประชุมสัมมนาประจำปี เพื่อสรุปผลการดำเนินงานของสถาบันจำนวน 10 ครั้ง 1,100 คน

(4) การปรับโครงสร้างองค์กรและอัตรากำลัง จำนวน 2 ครั้ง คือ ปี 2557 ปรับจาก 180 อัตรา เป็น 208 อัตรา และปี 2558 ปรับจาก 208 อัตรา เป็น 210 อัตรา

(5) การปรับปรุงสวัสดิการและประโยชน์เกื้อกูล ได้แก่ การรักษาพยาบาล การศึกษาบุตร การประกันชีวิต และอุบัติเหตุ และค่าตอบแทนการเลิกจ้าง เป็นต้น

2) แผนงานการบริหารจัดการเงิน และงบประมาณ เน้นการปฏิบัติงานให้เกิดความคล่องตัว มีความโปร่งใส และมีประสิทธิภาพในการบริหารลดต้นทุนในการดำเนินงาน สอดคล้องกับนโยบาย ดำเนินงานด้วยหลักธรรมาภิบาล โดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และความคุ้มค่า มีข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้ ทันท่วงที เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจทางการบริหารได้ มีการติดตามการใช้จ่ายงบประมาณให้เป็นไปตามแผน และการบริหารรายได้ของสถาบัน และอุทยานหลวงราชพฤกษ์

ผลผลิตและผลลัพธ์ที่สำคัญ

(1) การวิเคราะห์ความคุ้มค่า และความเสี่ยงของโครงการ

(1.1) ด้านความคุ้มค่า มีการดำเนินการจัดทำต้นทุนต่อหน่วยผลผลิตมาตั้งแต่ปี 2551 ติดต่อกันทุกปีงบประมาณ จนถึงปี 2557 เพื่อหาค่ามาตรฐานที่เหมาะสมในการวัดผลการดำเนินงาน การวางแผนและการควบคุมทางการเงินในการวางแผนการใช้จ่ายเงินของสถาบัน

(1.2) ด้านความเสี่ยงของโครงการ มีการจัดทำประเมินความเสี่ยงและการควบคุมภายในของกลุ่มงาน และภาพรวมของสำนักในแต่ละปี เพื่อประเมินและหาแนวทางป้องกันความเสี่ยงที่จะกระทบต่อการดำเนินงานและส่งผลให้สถาบันได้รับความเสียหาย

(2) การติดตามการใช้จ่ายงบประมาณให้เป็นไปตามแผน โดยในปี 2555-2558 ได้รับงบประมาณทั้งสิ้น 1,791,199,300 บาท ใช้จ่ายไปทั้งสิ้น 1,672,404,715.16 บาท คิดเป็นร้อยละ 93.37 ของงบประมาณที่ได้รับจัดสรร แบ่งเป็นผลรายปี ดังนี้

(2.1) งบประมาณ พ.ศ. 2555 งบประมาณ จำนวน 330,000,000 บาท ผลการใช้จ่าย จำนวน 317,111,931.64 คิดเป็นร้อยละ 96.09

(2.2) งบประมาณ พ.ศ. 2556 งบประมาณ จำนวน 420,897,000 บาท ผลการใช้จ่าย จำนวน 393,180,477.47 บาท คิดเป็นร้อยละ 93.41

(2.3) งบประมาณ พ.ศ. 2557 งบประมาณ จำนวน 502,999,600 บาท ผลการใช้จ่าย จำนวน 453,120,180.23 บาท คิดเป็นร้อยละ 90.08

(2.4) งบประมาณ พ.ศ. 2558 งบประมาณ จำนวน 537,302,700 บาท ผลการใช้จ่าย จำนวน 508,998,972.28 บาท คิดเป็นร้อยละ 94.73

(3) การบริหารรายได้ของสถาบันและอุทยานหลวงราชพฤกษ์

- การบริหารรายได้ของสถาบันและอุทยานหลวงราชพฤกษ์ตั้งแต่ปี 2555-2558 มีรายได้เท่ากับ 176,763,823.19 บาท โดยมีรายละเอียดดังนี้

- ปี 2555 รายได้รวมเท่ากับ 41,542,467.90 บาท เป็นของสถาบัน เท่ากับ 6,268,323.79 บาท และอุทยาน เท่ากับ 35,274,144.11 บาท

- ปี 2556 รายได้รวมเท่ากับ 34,263,067.04 บาท เป็นของสถาบัน เท่ากับ 3,384,717.39 บาท และอุทยาน เท่ากับ 30,878,349.65 บาท
- ปี 2557 รายได้รวมเท่ากับ 49,324,315.72 บาท เป็นของสถาบัน เท่ากับ 8,951,230.37 บาท และอุทยาน เท่ากับ 40,373,085.35 บาท
- ปี 2558 รายได้รวมเท่ากับ 51,607,634.06 บาท เป็นของสถาบัน เท่ากับ 9,026,338.47 บาท และอุทยาน เท่ากับ 42,607,634.06 บาท

ทั้งนี้รายได้ในหลักของสถาบันจะได้แก่ค่าเช่าร้านอาหารและรายได้ดอกเบี้ยจากการบริหารเงินฝากที่เริ่มตั้งแต่ปี 2557 จนถึงปัจจุบัน ส่วนอุทยานหลวงราชพฤกษ์จะมีรายได้หลักจากการจำหน่ายบัตร ค่าบำรุงและบัตรรายปีของอุทยานหลวงราชพฤกษ์ รายได้ค่าเช่าที่ และรายได้อื่น ๆ

3) แผนงานพัฒนาติดตามและประเมินผล เน้นการพัฒนาระบบการทำงานและสร้างความประทับใจในการบริการ เพื่อการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ ลดขั้นตอนการดำเนินงาน และสนับสนุนการจัดทำแผนบูรณาการและงบประมาณทั้งในสถาบันและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยทบทวนระเบียบและจัดทำคู่มือการปฏิบัติ การติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ พัฒนาระบบควบคุมมาตรฐานที่มีประสิทธิภาพ สร้างจิตสำนึกในการทำงานและการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ผลการดำเนินงานที่สำคัญมี ดังนี้

ผลผลิตและผลลัพธ์ที่สำคัญ

(1) การติดตามประเมินผล

(1.1) การติดตามและการประเมินผล

- (1.1.1) การติดตามผลการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายเงินงบประมาณประจำปีงบประมาณ และผลการปฏิบัติตามคำรับรองการปฏิบัติงานประจำปีงบประมาณแต่ละไตรมาส นำเสนอต่อคณะกรรมการสถาบัน
- (1.1.2) การติดตามจำนวนเกษตรกรที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ และสรุปผลส่งให้สำนักงานประมาณรอบ 6 เดือน และรอบ 12 เดือน
- (1.1.3) การจัดประชุมประจำเดือนของสถาบันเพื่อติดตามความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานโครงการและกิจกรรม
- (1.1.4) การจัดตั้งทีมติดตามและนิเทศการดำเนินงานในพื้นที่เป้าหมายของสถาบัน เพื่อติดตาม ให้คำปรึกษาและแนะนำในการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาทักษะและเพิ่มศักยภาพ รวมทั้งเป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้แก่เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ และวิเคราะห์สรุปปัญหาอุปสรรค รวมทั้งแนวทางแก้ไข การดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติงาน
- (1.1.5) การติดตามผลการดำเนินงานโครงการวิจัย โดยคณะกรรมการกำกับและติดตามผลโครงการวิจัย ออกตรวจเยี่ยมในพื้นที่ดำเนินงาน และร่วมสังเกตการณ์ในขณะปฏิบัติงานวิจัย สัมภาษณ์กลุ่มผู้เกี่ยวข้องโดยตรงและผู้เกี่ยวข้องในโครงการวิจัยนั้น ๆ และจัดประชุมเพื่อให้นักวิจัยนำเสนอความก้าวหน้าการดำเนินงานโครงการวิจัย
- (1.1.6) การประเมินระดับความสำเร็จของการดำเนินงานจากการใช้จ่ายงบประมาณ (Performance Assessment Rating Tool: PART) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของผลลัพธ์ ผลผลิต กิจกรรมและงบประมาณอย่างเป็นระบบ เสนอต่อสำนักงานประมาณ

(1.2) การสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการของสถาบันและความเชื่อมั่นต่อการดำเนินงานของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง จำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่ เกษตรกรบนพื้นที่สูงที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ตามแนวทางโครงการหลวง และผู้รับบริการจากอุทยานหลวงราชพฤกษ์ ซึ่งผลการประเมินอยู่ในระดับพอใจมากทั้ง 2 กลุ่ม โดยเกษตรกรที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้มีความพึงพอใจในการได้รับบริการ ร้อยละ 92.50 และผู้รับบริการจากอุทยานหลวงราชพฤกษ์ มีความพึงพอใจในการได้รับบริการ ร้อยละ 82.23

(1.3) การศึกษารูปแบบการขยายผลโครงการหลวงเพื่อพัฒนาพื้นที่สูง

(1.4) การศึกษาการถ่ายโอนกิจกรรมในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง

(1.5) การสำรวจศักยภาพการตลาดของพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง (ลุ่มน้ำน่าน)

(1.6) การจัดทำกลยุทธ์การผลิตและการตลาดในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง

(ลุ่มน้ำสาละวิน)

(1.7) โครงการศึกษาสภาวะเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่โครงการหลวง ปี 2556

(1.8) โครงการประเมินผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงเพื่อการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน ปี 2556

(1.9) โครงการถ่ายทอดองค์ความรู้โครงการหลวงและพัฒนาศักยภาพชุมชนบนพื้นที่สูง

(1.10) โครงการศึกษาสภาวะเศรษฐกิจและสังคมและประเมินผลการดำเนินงานโครงการ “รักษ้ำน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” ปี 2557

(2) ทบทวน ปรับปรุงระเบียบและจัดทำคู่มือการปฏิบัติ เพื่อลดขั้นตอนการทำงาน

(2.1) ทบทวน ปรับปรุงระเบียบ แก้ไขกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของสถาบันระเบียบ จำนวน 11 เรื่อง

(2.1.1) ระเบียบสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ว่าด้วยสวัสดิการและประโยชน์เกื้อกูลอื่นสำหรับเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2556

(2.1.2) ระเบียบคณะกรรมการสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ว่าด้วยการบริหารเงินรายได้ พ.ศ. 2549 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556

(2.1.3) ระเบียบคณะกรรมการสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ว่าด้วยการจัดสวัสดิการภายใน พ.ศ. 2549 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556

(2.1.4) ระเบียบสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ว่าด้วยการเงินและการบัญชี พ.ศ. 2557

(2.1.5) ระเบียบคณะกรรมการสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ว่าด้วยทุนอุดหนุนการวิจัย พ.ศ. 2557

(2.1.6) ระเบียบคณะกรรมการสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ว่าด้วยการพัสดุ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2557

(2.1.7) ระเบียบสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ว่าด้วยการเบิกจ่ายเงิน ค่าตอบแทนการปฏิบัติงานล่วงเวลา และค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปปฏิบัติงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2557

(2.1.8) ร่างระเบียบคณะกรรมการสถาบันฯ ว่าด้วยการพัฒนาเจ้าหน้าที่โดยให้ไปศึกษาเพิ่มเติม ฝึกอบรม ดูงาน หรือปฏิบัติการวิจัยในประเทศและต่างประเทศ พ.ศ. 2557

(2.1.9) ระเบียบสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ว่าด้วยการเงินและการบัญชี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558

(2.1.10) ระเบียบคณะกรรมการสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ว่าด้วยทุนอุดหนุนการวิจัย

- (2.1.11) ข้อบังคับคณะกรรมการสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง ว่าด้วยการพัฒนาและบริหารงานบุคคล (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558
- (2.2) ร่างระเบียบต่างๆ จำนวน 2 ระเบียบ โดยได้จัดทำรวมเล่มระเบียบ และข้อบังคับของสถาบันฉบับปรับปรุงแก้ไขล่าสุด (สิงหาคม 2557) ส่งให้เจ้าหน้าที่ทุกสำนักเพื่อถือปฏิบัติแล้ว
- (2.2.1) (ร่าง) ระเบียบคณะกรรมการสถาบันฯ ว่าด้วยเงินสะสม พ.ศ. ...
- (2.2.2) (ร่าง) ข้อบังคับคณะกรรมการสถาบันฯ ว่าด้วยการพัฒนาและบริหารงานบุคคล (ฉบับที่ 3) พ.ศ. ...
- (2.3) คำสั่งของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) จำนวน 11 คำสั่ง
- (2.4) ประกาศสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) จำนวน 2 คำสั่ง
- (2.4.1) ประกาศสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) เรื่อง เงินเพิ่มพิเศษสำหรับเจ้าหน้าที่โครงการเตรียมความพร้อมชุมชนด้านการท่องเที่ยว ลงวันที่ 1 ตุลาคม 2556
- (2.4.2) ประกาศสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) เรื่อง การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาและการจัดสรรผลประโยชน์ของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ลงวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2558

(3) ระบบควบคุมมาตรฐานที่มีประสิทธิภาพ

- (3.1) การดำเนินการตามตัวชี้ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) โดยผลการปฏิบัติงานตามคำรับรองการปฏิบัติงานของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 จำนวน 15 ตัวชี้วัด มีค่าคะแนนที่ได้รับเท่ากับ 4.7935
- (3.2) วิเคราะห์การจัดซื้อจัดจ้างประจำปีงบประมาณ 2558 (ป.ป.ช.)

(4) การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวสารกิจกรรมของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) โดยการประชาสัมพันธ์สถาบันผ่านสื่อต่างๆ ดังนี้

(4.1) สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น ออกแบบ จัดทำคู่มือและแผ่นพับประชาสัมพันธ์สถาบัน เผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมผ่านสื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์เชียงใหม่ Chiangmai MAG หนังสือพิมพ์แนวหน้าข่าว CM77 very update event Chiangmai ข่าวเกษตร สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ฯลฯ ออกแบบและจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ และออกแบบและจัดทำโปสเตอร์ และ Banner โฆษณาลงสื่อสิ่งพิมพ์ และอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

(4.2) สื่อโทรทัศน์ รายการบอกเล่าที่สูง ออกอากาศทางสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง NBT จำนวน 18 ตอน ความยาวตอนละ 15 นาที และจัดทำวีดิทัศน์ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ภายในอาคาร 2 และอาคาร 5

(4.3) สื่อสังคม (อินเทอร์เน็ต) ทาง Website ของสถาบัน YouTube channel สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) และทาง Website ของสื่อภายนอก อาทิ Website เชียงใหม่นิวส์ Website CM108 Website CM77 และ Webpage very online ฯลฯ

(5) สนับสนุนการจัดทำแผนบูรณาการและงบประมาณทั้งในสถาบันและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(5.1) จัดทำแผนยุทธศาสตร์สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564)

(5.2) จัดทำแผนแม่บทศูนย์พัฒนาโครงการหลวง (พ.ศ. 2560-2564) และแผนแม่บทศูนย์พัฒนาโครงการหลวง (พ.ศ. 2560-2564)

(5.3) จัดทำแผนปฏิบัติการโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง (พ.ศ. 2555-2559) ร่วมกับคณะทำงานระดับจังหวัด

(5.4) ประสานและจัดประชุมคณะกรรมการประสานงานและสนับสนุนงานโครงการหลวง (กปส.) จำนวน 4 ครั้ง

(5.5) จัดทำแผนแม่บทโครงการ “รักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564) ร่วมกับสำนักงาน ป.ป.ส. จัดทำแผนแม่บทโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงเพื่อแก้ไขการปลูกฝิ่นอย่างยั่งยืน (พ.ศ. 2557-2561) มติ ครม. เห็นชอบ เมื่อ 26 มีนาคม 2556

(5.6) การดำเนินการตามตัวชี้วัดของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) โดยผลการดำเนินงานของสถาบันมีการพัฒนาในทิศทางที่ดี ระดับคะแนนรวมอยู่ในเกณฑ์สูง โดยมีคะแนนอยู่ในช่วง 4.7635-4.9662

(5.7) สรุปผลการดำเนินงานของสถาบันและจัดทำรายงานประจำปี พ.ศ. 2555-2558

(6) ดำเนินงานด้วยจริยธรรม ธรรมภิบาลและการป้องกันการทุจริต

(6.1) ออกแบบและผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ธรรมภิบาล การป้องกันและปราบปรามทุจริต (แอนิเมชัน)

(6.2) นำเสนอสื่อวีดิทัศน์เนื้อหาธรรมภิบาล การป้องกันและปราบปรามทุจริต ผ่านทางโทรทัศน์ ภายในอาคาร 2 และอาคาร 5

4) แผนงานพัฒนาศักยภาพระบบสารสนเทศ และการสื่อสาร เน้นเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารจัดการ (MIS) และพัฒนาระบบการบริหารจัดการองค์ความรู้ที่เชื่อมโยงกับงานวิจัยและงานพัฒนา รวมทั้งสนับสนุนฐานข้อมูลเพื่อขยายผลองค์ความรู้โครงการหลวง และเผยแพร่ข้อมูลวิจัยพัฒนามานพื้นที่สูงไปสู่เครือข่ายองค์กรที่เกี่ยวข้องและเกษตรกรเป้าหมาย และกิจกรรมของอุทยานหลวงราชพฤกษ์อย่างครบวงจร โดยจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของสถาบัน พัฒนาและปรับปรุงระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อพัฒนามานพื้นที่สูง พัฒนาระบบการสื่อสารของสถาบันทั้งภายในสถาบันและในพื้นที่เป้าหมายการดำเนินงาน พัฒนาระบบติดตามและประเมินผล พัฒนาระบบเชื่อมโยงฐานข้อมูลเพื่อการวางแผนการตัดสินใจ พัฒนาและปรับปรุงฐานข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดิน และพัฒนาเว็บไซต์สถาบันให้เป็นมาตรฐานสากล ผลการดำเนินงานมี ดังนี้

ผลผลิตและผลลัพธ์ที่สำคัญ

(1) แผนแม่บทการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของสถาบัน

(1.1) ดำเนินการภายใต้แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศของ สวพส. ระยะ 2555-2559

(1.2) การประเมินแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศของ สวพส. ระยะ 2555-2559

(1.3) จัดทำ (ร่าง) แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศของ สวพส. ระยะ 2560-2562

(1.4) การจัดทำแผนกลยุทธ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศสถาบัน ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2560-2562)

(2) พัฒนาระบบการจัดการความรู้ (KM) เช่น มีระบบเผยแพร่งานวิจัย ระบบจัดการความรู้

(2.1) รวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ วิเคราะห์และปรับปรุงรูปแบบการแสดงผล จำนวน 317 รายการ เป็นองค์ความรู้รายสาขา จำนวน 8 รายสาขา และเผยแพร่ทางเว็บไซต์ทั้งสิ้น จำนวนองค์ความรู้ 291 รายการ และความรู้ 237 ชนิด

(2.2) จัดกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการในการจัดการความรู้ต่อไป โดยได้ดำเนินการจัดอบรมทั้งสิ้น 3 หลักสูตร คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาสนับสนุนการจัดการความรู้ และการพัฒนาความรู้และความสามารถในการใช้งานระบบสารสนเทศ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

(2.3) การศึกษาและรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และสังเคราะห์ นำมาปรับปรุงการแสดงผลระบบ นำเสนอองค์ความรู้ผ่านเว็บไซต์ และตู้นำเสนอองค์ความรู้ (Kiosk) แบ่งเป็นหมวดองค์ความรู้รายสาขา หมวดวิถีทัศน์ หมวดคลังภาพ หมวดโปสเตอร์ หมวดสื่อการเรียนรู้ และหมวดอุทยานหลวงราชพฤกษ์ จัดทำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book)

(2.4) พัฒนาระบบนำเสนอองค์ความรู้ ผ่านรูปแบบตู้นำเสนอองค์ความรู้ (Kiosk) โดยนำไปติดตั้งในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงและอุทยานหลวงราชพฤกษ์

(2.5) พัฒนา Application เพื่อนำเสนอความรู้สำหรับการท่องเที่ยวโครงการหลวงและอุทยานหลวงราชพฤกษ์บนระบบ ios สำหรับใช้บนโทรศัพท์เคลื่อนที่

(2.6) การพัฒนาระบบฐานข้อมูลการเกิดโรคทางการเกษตรบนพื้นที่สูง เพื่อพยากรณ์และวางแผนที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งระบบดังกล่าวสามารถใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการปฏิบัติงานให้แก่เจ้าหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาการเกิดโรคทางการเกษตร

(2.7) จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและถ่ายทอดองค์ความรู้ (KM Day) เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ในรูปแบบสื่อการเรียนรู้ ได้แก่ การถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านตู้นำเสนอองค์ความรู้ (Kiosk) การนำเสนอผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศในรูปแบบแอปพลิเคชันสแกนบาร์โค้ดสองมิติ (QR Code)

(3) การพัฒนาฐานข้อมูลบนพื้นที่สูง และปรับปรุงระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการพัฒนาบนพื้นที่สูง

(3.1) ระบบฐานข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) <http://gis.hrdi.or.th/>

(3.2) ระบบรายงานอุตุนิยมวิทยานบนพื้นที่สูง <http://meteorology.hrdi.or.th/Group/hrdi/general.aspx>

(3.3) พัฒนาข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการพัฒนาพื้นที่สูง มีการสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลประชากรบนพื้นที่สูงในพื้นที่ 20 จังหวัด ข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ในพื้นที่โครงการหลวง พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง เพื่อแก้ปัญหาพื้นที่ปลูกฝิ่นอย่างยั่งยืน ฯลฯ

(4) พัฒนาระบบติดตามและประเมินผล

ระบบรายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง

(5) พัฒนาระบบเชื่อมโยงฐานข้อมูลเพื่อการวางแผนการตัดสินใจ

(5.1) ระบบการให้บริการฐานข้อมูลภูมิศาสตร์ Web Feature Service (WFS) และ Web Map Service (WMS) เพื่อให้ผู้ใช้ทั่วไปสามารถเรียกใช้ข้อมูลด้านภูมิศาสตร์โดยไม่ต้องใช้โปรแกรมเฉพาะทางด้าน GIS

(5.2) ระบบให้บริการสารสนเทศที่สำคัญของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง เพื่อให้เกษตรกรและผู้สนใจในพื้นที่ห่างไกลสามารถใช้งานเว็บต่าง ๆ ที่น่าสนใจของสถาบันได้โดยไม่ต้องติดต่อกับแม่ข่ายที่สถาบัน เช่น องค์ความรู้ ข้อมูลพรรณไม้ สวนราชพฤกษ์ ข้อมูลชุด เป็นต้น

(5.3) ระบบบริหารจัดการการปลูกพืชสำหรับศูนย์ขยายผลโครงการหลวง เพื่อให้ข้อมูลสภาพอากาศสามารถนำมาช่วยปรับปรุงช่วงระยะเวลาการปลูกพืช เช่น ฝนทิ้งช่วง อุณหภูมิ ความชื้น รวมทั้งทราบประมาณการผลผลิตและรายได้ของพืชดั้งเดิมและพืชส่งเสริมในเวลาปัจจุบัน

(5.4) โครงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการตอบสนองยุทธศาสตร์ ได้พัฒนาและปรับปรุงระบบงาน 3 ระบบ ได้แก่ (1) ระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ (2) ระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนงาน Back Office (3) เว็บไซต์สถาบัน โดยบูรณาการกับสำนักพัฒนา สำนักวิจัย สำนักยุทธศาสตร์ และแผน และสำนักอำนวยการ ช่วยให้มีประสิทธิภาพในการทำงาน ทั้งในส่วนของงาน Back Office และงานปฏิบัติการภาคสนาม

- (5.5) การจัดทำฐานข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินรายแปลงในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง
- ร่วมกับสำนักพัฒนา ดำเนินงานสำรวจที่ดินรายแปลงในพื้นที่ปฏิบัติงาน รวมทั้งหมด 106 กลุ่มบ้าน โดยแบ่งเป็น โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 72 กลุ่มบ้าน โครงการขยายผลโครงการหลวงเพื่อแก้ปัญหาการปลูกฝิ่นอย่างยั่งยืน 20 กลุ่มบ้าน และ โครงการประสานงานโครงการรักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน 14 กลุ่มบ้าน
 - การสำรวจแปลงเกษตรกรที่สถาบันส่งเสริม โดยการเก็บพิกัดตำแหน่งแปลง บันทึกภาพแปลงและเกษตรกรที่สถาบันส่งเสริม จำนวน 20 แห่ง 47 กลุ่มบ้าน บันทึกข้อมูลในระบบฐานข้อมูลที่ดินรายแปลง (Cropland)
 - การวิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำฐานข้อมูลและแผนที่ เพื่อนำไปใช้วางแผนการดำเนินงานของสถาบัน อาทิเช่น การใช้ประโยชน์ที่ดินและการถือครองที่ดินของเกษตรกร วิเคราะห์ระบบการผลิตพืช รายได้และรายจ่าย การตลาด
 - จัดทำเป็นฐานข้อมูลเกษตรกรที่สถาบันส่งเสริมในอนาคต วิเคราะห์คุณภาพดินและน้ำในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงที่มีข้อมูลที่ดินรายแปลง จำนวน 20 กลุ่มบ้าน ส่งต่อไปยังสำนักพัฒนาเพื่อประยุกต์ใช้ในการวางแผนและพัฒนาการดำเนินงานแต่ละด้านของสถาบัน

(6) พัฒนาเว็บไซต์สถาบันให้เป็นมาตรฐานสากล

(6.1) การพัฒนาและปรับปรุงเว็บไซต์สถาบัน ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ <http://hrdi.or.th> เพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ กิจกรรมของสถาบัน

(6.2) ระบบงานเว็บไซต์ อุทยานหลวงราชพฤกษ์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน <http://www.royalparkrajapruek.org/> <http://www.royalparkrajapruek.org/main/eng/> <http://china.royalparkrajapruek.org/>

(6.3) ระบบงานเว็บไซต์ โครงการถ่ายทอดความรู้โครงการหลวงและพัฒนาศักยภาพชุมชนพื้นที่สูง ระยะที่ 3 (2556-2559) <http://hdkn.hrdi.or.th>

(6.4) ระบบงานเว็บไซต์ โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง 29 เว็บไซต์

(6.5) Mobile App ระบบประชาสัมพันธ์ 38 เส้นทางความสุขโครงการหลวงและอุทยานหลวงราชพฤกษ์ <https://itunes.apple.com/au/app/khorngkar-hlwng/id901050047?mt=8>

ขอขอบคุณ

คณะผู้บริหาร

คณะกรรมการสถาบัน

คณะอนุกรรมการสถาบัน

คณะกรรมการ กปส.

คณะที่ปรึกษาพิเศษ

สำนักยุทธศาสตร์และแผน

สำนักพัฒนา

สำนักวิจัย

สำนักอำนวยการ

อุทยานหลวงราชพฤกษ์